

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Regionální a politická geografie

Jan Michna

**POTENCIÁL DOBRODRUŽNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU
V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI**

POTENTIAL OF THE ADVENTURE TOURISM IN THE
HRADEC KRÁLOVÉ REGION

Diplomová práce

Praha 2017

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Jiří Vágner, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 24. června 2017

.....

Jan Michna

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat RNDr. Jiřímu Vágnerovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky. Děkuji také rodině a mým nejbližším přátelům, za podporu věnovanou během celého studia.

Abstrakt

V diplomové práci se zabývám charakteristikou dobrodružného cestovního ruchu s konkrétním zacílením na vybrané dobrodružné aktivity na území Královéhradeckého kraje. V první části práce se zaměřuji na teoretické zarámování vybrané problematiky, zabývám se rozvojem této v současnosti rychle rostoucí formy cestovního ruchu a nabízím přehled přístupů k hodnocení potenciálu území pro cestovní ruch.

Empirická část práce je založena na hodnocení potenciálu území pro vybrané aktivity dobrodružného cestovního ruchu za pomoci geoinformačních systému. Mezi přínosy této práce patří vymezení nejvýznamnějších destinací dobrodružného cestovního ruchu v tomto kraji, a především nalezení nových míst s vhodnými přírodními předpoklady k rozvoji dobrodružných aktivit, které by mohly být alternativou k již zavedeným destinacím. Výsledky ukázaly, že ačkoliv Královéhradecký kraj disponuje zajímavým přírodním potenciálem pro rozvoj aktivit dobrodružného cestovního ruchu, tak zde, až na výjimky, není příliš naplňován.

Klíčová slova: dobrodružný cestovní ruch, dobrodružné aktivity, přírodní potenciál, Královéhradecký kraj

Abstract

This thesis deals with the characteristics of adventure tourism with a specific focus on selected adventure activities in the Hradec Králové Region. The first part focuses on the theoretical concepts of selected issues, the development of this fast growing form of tourism and offers an overview of approaches to assess the territorial potential for tourism.

The empirical part is based on the evaluation of the geographical potential for selected activities of adventure tourism with usage of geoinformation systems. The benefits of this thesis include defining the most important destinations of adventure tourism in the region and, above all, finding new places with appropriate natural potential to develop adventure activities that could be an alternative to already established destinations. The results showed that even though the Hradec Králové Region has an interesting natural potential for the development of adventure tourism activities, it has not been, with some exceptions, much fulfilled yet.

Keywords: adventure tourism, adventure activities, natural potential, Hradec Králové region

Obsah

Seznam zkratk	6
Seznam tabulek	7
Seznam obrázků	8
1 Úvod	9
2 Dobrodružný cestovní ruch a jeho definice	11
2.1 Cestovní ruch	11
2.2 Dobrodružství (adventure).....	13
2.3 Dobrodružný cestovní ruch.....	14
2.4 Dobrodružné aktivity	17
2.5 Typologie DCR	18
2.6 Dobrodružný turista	21
3 Rozvoj dobrodružného cestovního ruchu	23
4 Vymezení destinací DCR	25
5 Dobrodružný cestovní ruch v Česku	27
5.1 Charakteristika zájmového území	28
6 Potenciál dobrodružného cestovního ruchu	32
6.1 Dosavadní teoretické přístupy k hodnocení potenciálu CR	32
7 Metodika empirického výzkumu a zpracování dat	38
8 Prezentace výsledků a jejich diskuze	45
8.1 Skialpinismus	45
8.2 Skalní lezení.....	49
8.3 Paragliding	57
8.4 Celkový potenciál pro aktivity DCR v Královéhradeckém kraji	61
8.5 Vymezení destinací DCR v Královéhradeckém kraji	65
8.6 Možné problémy a konflikty	74
9 Závěr	77
10 Literatura a zdroje dat	81

Seznam zkratek

ATDI	Adventure tourism development index (Index rozvoje dobrodružného cestovního ruchu)
ATTA	Adventure travel trade association
CK	Cestovní kancelář
CLC	Corine land cover
CR	Cestovní ruch
ČHS	Český horolezecký svaz
DCR	Dobrodružný cestovní ruch
DIBAVOD	Digitální báze vodohospodářských dat
DMR 4G	Digitální model reliéfu čtvrté generace
GIS	Geoinformační systémy
CHKO	Chráněná krajinná oblast
KRNAP	Krkonošský národní park
MTB	Mountain biking (horská cyklistika)
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
NNO	Nevládní nezisková organizace
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu)
UNWTO	United Nations World Tourism Organization (Světová organizace cestovního ruchu)

Seznam tabulek

Tab. 1: Definice dobrodružného cestovního ruchu	15
Tab. 2: Aktivita a prostředí typicky asociované s dobrodružstvím	18
Tab. 3: „Soft“ a „Hard“ dobrodružství	20
Tab. 4: Typologie dle místa realizace	20
Tab. 5: Další možná vymezení DCR.....	26
Tab. 6: Hodnocení potenciálu podle ATDI	36
Tab. 7: Relativní výškové členitost reliéfu	39
Tab. 8: Diferenciace krajiny podle sklonitosti svahů	40
Tab. 9: Reklasifikace na základě sklonitosti svahů	40
Tab. 10: Orientace svahů	40
Tab. 11: Míra oslunění povrchu	41
Tab. 12: Seznam podkladových vrstev	44
Tab. 13: Vymezení destinací DCR v Královéhradeckém kraji.....	66
Tab. 14: Destinace DCR v Královéhradeckém kraji	67
Tab. 15: Možné konflikty a rizika související s rozvojem DCR	76

Seznam obrázků

Obr. 1: Aspekty podílející se na účastníkově vnímání dobrodružství	13
Obr. 2: Charakteristika dobrodružného zážitku	14
Obr. 3: Složky dobrodružného cestovního ruchu.....	16
Obr. 4: Typologie DCR na základě vazby mezi dobrodružstvím a nezávislostí	19
Obr. 5: Turistické znečištění úpatí Mount Everestu	24
Obr. 6: Funkční typologie středisek cestovního ruchu.....	27
Obr. 7: Turistické regiony Královéhradeckého kraje.....	30
Obr. 8: Reliéf Královéhradeckého kraje	31
Obr. 9: Potenciál území pro skialpinismus.....	47
Obr. 10: Pohled na Vraní hory	48
Obr. 11: Klasifikace horolezectví.....	50
Obr. 12: Oblasti umožňující skalní lezení v Královéhradeckém kraji	52
Obr. 13: Startovací plocha na Černé hoře	58
Obr. 14: Přírodní potenciál pro paragliding	59
Obr. 15: Snowkiting na Pustém kopci	60
Obr. 16: Potenciální startovací plocha v Portáškách ve Velké Úpě	60
Obr. 17: Celkový přírodní potenciál území pro aktivity DCR	62
Obr. 18: Potenciál pro aktivity DCR v turistických regionech Královéhradeckého kraje....	65
Obr. 20: Potenciální nové destinace DCR v Královéhradeckém kraji	68
Obr. 21: Wakepark Hradec Králové	73

1 Úvod

V současné době dochází ke změnám v trávení volného času. Lidé se snaží uniknout ze stereotypu a alespoň na chvíli opustit každodenní stres. Chtějí zažívat nové věci a svůj volný čas trávit aktivně. Tyto změny se také projevují v oblasti cestovního ruchu, takřka ve všech jeho odvětvích. Významnou měrou se to týká také relativně nové formy turismu, která je založena na dobrodružství (UNWTO 2014).

Dobrodružný cestovní ruch (DCR¹) je sice relativně mladou, avšak v dnešní době jednou z nejrychleji se rozvíjející formou cestovního ruchu (Swarbrooke a kol. 2003, UNWTO 2014). Podle Kofránka a Mičana (2013) má na jeho rostoucí popularitu vliv geneticky podmíněný vztah člověka k přírodnímu prostředí, lidská přirozená touha poznávat a objevovat neobvyklá, vzdálená a exotická místa na Zemi, a zároveň skrze dobrodružství touha objevovat sebe sama. Jako relativně nový typ cestovního ruchu, se dobrodružné cestování stalo více a více populární také proto, že má pozitivní vliv na obyvatele, prostředí a ekonomický růst v hostitelských zemích (Spalevič a Igračev 2011).

Ačkoliv je v poslední době pojem dobrodružný cestovní ruch poměrně často skloňován v odborných pracích (např. Beedie 2003, Duffy a Overholt 2013, Buckley 2014, Cheng a Edwards 2016 a další), je jeho definice vcelku nejednotná a nejasná. Ani Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) zatím žádnou přesnou definici neuvádí. Podle Swarbrooke a kol. (2003) se jedná o úzký sektor turistického průmyslu. Jenže je zde mnoho podobných „úzkých“ sektorů jako ekoturismus, sportovní turismus a další, které se svou charakteristikou často překrývají s dobrodružným cestovním ruchem. Mimo jiné se můžeme setkat s termíny jako „adventure travel“², „adventure recreation“³ atd., které nás mohou mást ve snaze o porozumění pojmu dobrodružný cestovní ruch. Proto je zapotřebí nejprve správně uchopit význam tohoto pojmu a seznámit se s aktivitami, které tato forma cestovního ruchu nabízí. Stejně jako u veškerých dalších forem cestovního ruchu je důležité, aby konkrétní aktivity byly rozvíjeny tam, kde k tomu mají relativně nejlepší předpoklady. Jelikož jsou dobrodružné aktivity oproti jiným aktivitám cestovního ruchu více závislé na přírodních podmínkách, může hodnocení přírodního potenciálu území soužit jako vhodný nástroj pro možný rozvoj DCR.

---

¹ Nezaměňovat s běžně používanou zkratkou DCR pro „domácí cestovní ruch“.

² Adventure travel (dobrodružné cestování) je podle Swarbrooke a kol. (2003) synonymem pojmu Adventure tourism. Více např. v Duffy a Overholt (2013).

³ Adventure recreation (dobrodružná rekreace). Tento pojem je dále více rozebrán v kapitole DCR. Podrobněji například v William a Soutar (2005) nebo Swarbrooke a kol. (2003).

Hlavním cílem této práce je v obecné části zpracování ucelené rešerše zdrojů DCR a jeho vnímání ve světě a v Česku. V empirické části je cílem konkrétní charakteristika dobrodružného cestovního ruchu a jeho vybraných aktivit na území Královéhradeckého kraje. Pomocí zmíněné rešerše odborné literatury a výzkumu přírodního potenciálu tohoto území se pokusím odpovědět na tyto výzkumné otázky:

- *Jak je definován a vnímán rozvoj DCR ve světě a jak je reflektován v Česku?*
- *Jaké jsou hlavní destinace dobrodružného cestovního ruchu v Královéhradeckém kraji pro vybrané dobrodružné aktivity a pro jaké typy aktivit dobrodružného cestovního ruchu má tento kraj nejvhodnější přírodní předpoklady?*
- *Do jaké míry je zde naplňován potenciál těchto aktivit a je možno na tomto území nalézt alternativy k již zavedeným destinacím?*

Důvodem výběru tématu zabývajícím se DCR je především má vlastní záliba v dobrodružných aktivitách. Dále velmi malé zaměření na toto téma v české odborné literatuře a poměrně významný specifický potenciál této formy pro nezanedbatelnou část území Česka. Navíc se domnívám, že aplikace metody využívající geoinformačních systému pro hodnocení potenciálu území, může být velmi přínosná v rámci rozvoje nejen DCR, ale také celého cestovního ruchu obecně.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části, teoretickou a empirickou. V teoretické části se nejprve zabývám rešerší literatury o dobrodružném cestovním ruchu a možných přístupů k hodnocení přírodního potenciálu krajiny. Dále také důvody, které vedly k výběru Královéhradeckého kraje, jakožto zájmového území tohoto výzkumu. V empirické části se nejprve věnuji metodice výzkumu. K hodnocení území bylo nejprve zapotřebí důkladné kompletace dat z mapových podkladů a jejich klasifikace na základě odborných standardů a expertního posouzení. Následuje část, ve které se již konkrétně zabývám hodnocením přírodního potenciálu pro vybrané dobrodružné aktivity v Královéhradeckém kraji. Tato hodnocení proběhla pomocí geoinformačních systémů (GIS). Z výsledných map a analýzy turistických webových portálů nakonec vymezuji současné a potenciální nové destinace dobrodružného cestovního ruchu. V závěru pak stručně shrnuji výsledky analýz a nastiňuji další možnosti výzkumu tohoto jevu.

2 Dobrodružný cestovní ruch a jeho definice

V současné odborné literatuře panují nejasnosti o tom, co přesně lze chápat jako dobrodružný cestovní ruch. To se snažili změnit především Swarbrooke a kol. (2003), kteří se za pomoci dekonstrukce pokusili objasnit význam tohoto pojmu. Ve své práci se nejdříve soustředí na definování pojmů „tourism“ (cestovní ruch) a „adventure“ (dobrodružství) a následnou kombinací těchto pojmů se dostávají k výsledné definici dobrodružného cestovního ruchu. V tomto navážu na tyto autory a nejprve se pokusím o vysvětlení základních pojmů souvisejících s dobrodružným cestovním ruchem, což by mělo usnadnit pochopení této rozvíjející se formy cestovního ruchu.

2.1 Cestovní ruch

Cestovní ruch (CR) je v současnosti jedno z nejrychleji se rozvíjejících hospodářských odvětví (UNWTO 2014). Tomu také odpovídá velká pozornost výzkumníků, kteří se o toto odvětví zajímají (např. Page 2007, Scott a Gössling 2015). Jedná se o komplex činností a aktivit, na kterých se podílí široká škála subjektů. Samotný CR má velmi ucelenou a propracovanou typologii (např. Malá 2007). V rámci této typologie je DCR chápán jako jedna z alternativních forem CR, jež jsou děleny na základě motivací účastníků k vykonávání takovéto formy CR. Bohužel z pohledu typologie samotného DCR už ovšem taková shoda nepanuje.

Podle Swarbrooke a kol. (2003) je obtížné správně podchytit vše, co lze považovat za CR, respektive definovat, co už patří do cestovního ruchu a co nikoli. Cestovní ruch podle nich nejvíce souvisí s pojmy rekreace a volný čas. Swarbrooke a kol. (2003) charakterizují volný čas jako možnost zábavy, sebevyjádření a uspokojení, konající se na místě a v čase mimo běžné povinnosti (jako je práce nebo péče o rodinu), přičemž trávení volného času je svobodnou volbou každého účastníka. V akademické sféře zabývající se volným časem se často setkáváme s koncepty „serious“ a „casual leisure“ (Beedie 2008, Stebbins 2001). „Serious leisure“ lze chápat, jako věnování se činností, zájmům, a aktivitám, jež lidé shledávají podstatnými, zajímavými a naplňujícími, a při kterých dochází k zapojení dovedností, zkušeností a vědomostí. Tyto činnosti a aktivity se zároveň mohou stát profesí. Oproti tomu pojem „casual leisure“ zahrnuje vše, co se nachází mimo předchozí typ. Jedná se tedy o relativně krátkodobé aktivity, které vyžadují pouze minimální nebo žádné speciální dovednosti. Jejich základ je požitkářský a souvisí s povrchním uspokojením či potěšením. Mezi takové aktivity můžeme řadit relaxaci, pasivní zábavu

(např. čtení knih) a aktivní zábavu (např. hraní společenských her, konverzací, uspokojování potřeb a další). Jedná se tedy o vcelku běžné trávení volného času a neskýtá možnost profese (Stebbins 2001).

Dalším pojmem úzce souvisejícím s cestovním ruchem je rekreace. Ta bývá často zaměňována právě s volným časem. Jedná se o dobrovolné trávení volného času za primárním účelem potěšení a spokojenosti (Swarbrooke a kol. 2003). Přičemž podle některých autorů lze odlišnost těchto pojmů chápat tak, že volný čas představuje časové období a rekreace konkrétní aktivitu.

Z předchozích řádků vyplývá, že cestovní ruch je vykonáván především za účelem trávení volného času a rekreace. Ovšem dle mnohých autorů se jedná o mnohem širší koncept. Například Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO 2014) definuje cestovní ruch jako činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden ucelený rok, za účelem trávení volného času a služebních cest (přičemž osoba nesmí být odměňována ze zdrojů navštíveného místa). Jedná se tak o široké odvětví, které zahrnuje dopravu, turistická zařízení poskytující ubytování a stravování, služby cestovních kanceláří a agentur, průvodcovské služby, turistické informační systémy a další infrastrukturu či další služby cestovního ruchu a pro mnoho států patří mezi nejvýznamnější součásti národní i světové ekonomiky. (Zelenka a Pásková 2002, Czech Tourism 2016).

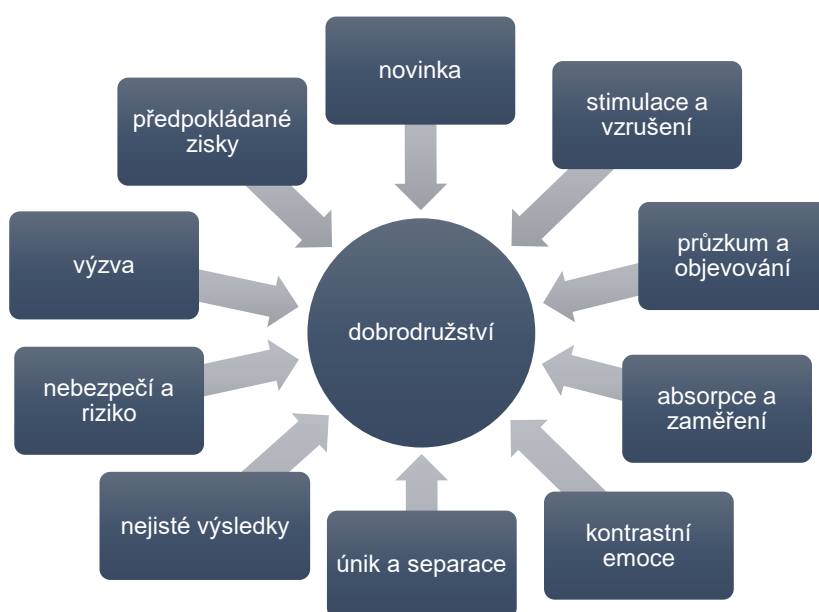
Z těchto definic vyplývá, že koncept cestovního ruchu zahrnuje kromě rekreace a volného času také pojem cestování. Přičemž důležité je, že se jedná o cestování osob mimo domovskou destinaci. Dalším důležitým faktorem je samotná délka cestování (pobytu) mimo domov. Obecněji nejpřijímanější je pravidlo, že cestovní ruch musí zahrnovat přenocování. Přičemž aktivity, které nezahrnují ono přenocování lze chápat jako rekreační aktivity. Avšak i takovéto aktivity hrají významnou roli v rámci cestovního průmyslu. To platí snad ještě více i v samotném kontextu DCR, kdy mnoho aktivit dobrodružného cestovního ruchu nezahrnuje přenocování. Například pokud se vyhledávaná aktivita nachází relativně poblíž účastníkova bydliště. Proto si můžeme klást otázku, zda je DCR opravdu součástí cestovního ruchu, či se nejedná pouze o jednu z forem rekreace. Swarbrooke a kol. (2003) tedy tvrdí, že ačkoliv je nejběžnější pojmání turismu jako formy trávení volného času spolu s prvky cestování a přenocování, je příhodné do tohoto konceptu zařadit také aktivity a produkty, které jsou mimo tyto definice. To jsou například dobrodružná rekreace, vzdělávání v rámci dobrodružného cestovního ruchu a také různé dobrodružné sportovní soutěže a závody (např. závod Ultra trail du Mont Blanc). Proto je nutné nahlížet na DCR

jako na průřez obecně pojímaného cestovního ruchu s těmito aktivitami. Dále je pro lepší porozumění, co vše lze chápat jako DCR, nutné objasnit význam dobrodružství.

2.2 Dobrodružství (adventure)

Podle Swarbrooke a kol. (2003) nelze efektivně podchytit úplnou podstatu dobrodružství, přesto se snaží o definování klíčových charakteristik tohoto termínu a alespoň rámcově tak dosáhnout jeho pochopení. Ohledně dobrodružství definují deset klíčových pojmů, které jej charakterizují (viz Obr. 1).

Obr. 1: Aspekty podílející se na účastníkově vnímání dobrodružství

Zdroj: Swarbrooke a kol. (2003), vlastní úpravy

Je nutné si uvědomit, že se často jedná o propojené a vzájemně závislé charakteristiky a vlastnosti. Autoři se domnívají, že jednotlivě tyto charakteristiky dobrodružství naznamenají. Pouze pokud je zastoupena většina ze zmíněných vlastností, tak se o dobrodružství jedná. Tyto vlastnosti sami o sobě nedefinují dobrodružství, ale vyplývá z nich, že je zapotřebí aktivního zapojení účastníka. Výsledný pojem tedy zahrnuje úsilí a odhodlání, fyzické či odborné přípravy a bezesporu také určitou úroveň psychické odolnosti.

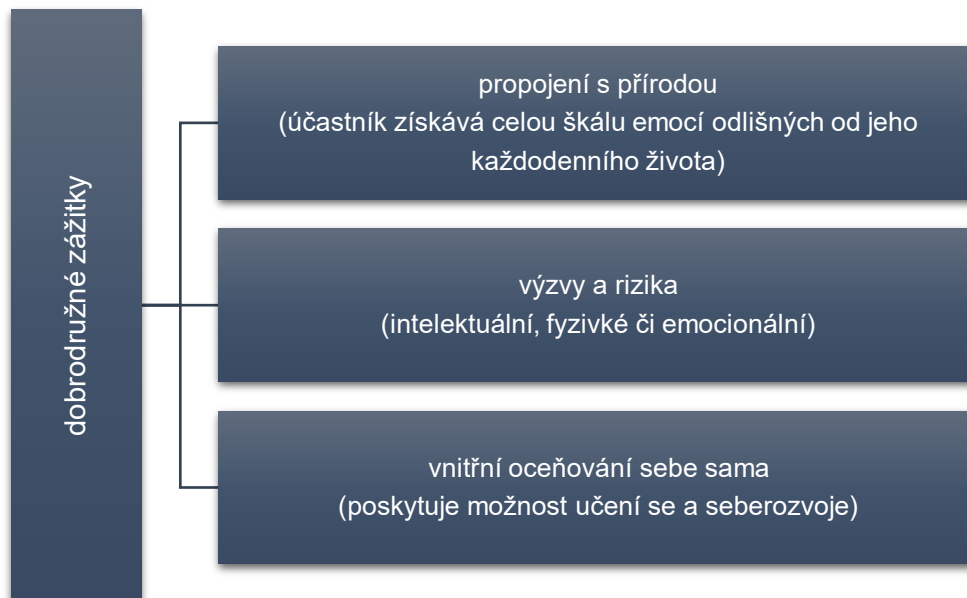
Swarbrooke a kol. (2003) dále tvrdí, že o dobrodružství se jedná, pokud účastník dobrovolně vloží sám sebe do pozice, kde věří, že vykonává krok do neznáma, kde bude čelit výzvám a kde objeví či získá určitou zkušenost. Tyto postoje jsou však značně individuální a závisí na vnímání každého jednotlivce, a proto je dobrodružství subjektivní

a unikátní pro každého člověka zvlášť. To znamená, že co může znamenat dobrodružství pro jednoho, nemusí vnímat jako dobrodružství ten druhý. Lze tedy souhlasit, že dobrodružství je osobní konstrukt, založen na individuálním mentálním a emočním vnímáním spíše než na fyzických předpokladech. Takovouto definici dobrodružství převzali také další autoři jako například Schott (2007) či Buckley (2006). Podobně se vyjadřuje také Hopkins a Putnam (1993), kteří tvrdí, že dobrodružství může být stav mysli i fyzická výzva. Díky určité míře nejistoty vzniká v lidské mysli napětí, což je následně přetvářeno v prožitky. A právě tyto aspekty by měly zahrnovat aktivity dobrodružného cestovního ruchu.

2.3 Dobrodružný cestovní ruch

Kombinací cestovního ruchu a dobrodružství bychom měli získat výslednou podobu DCR. Někteří autoři tvrdí, že dobrodružný cestovní ruch zahrnuje cestování a volnočasové aktivity, přičemž oboje účastník dělá v naději, že získá nějaký dobrodružný zážitek či zkušenost (Hopkins a Putnam 1993, Swarbrooke a kol. 2003). Co v sobě takovéto zážitky či zkušenosti zahrnují, popisuje Obr. 2.

Obr. 2: Charakteristika dobrodružného zážitku

Zdroj: Swarbrooke a kol. (2003), vlastní úpravy

Definice DCR je v odborné literatuře celá řada. V Tab. 1 jsou některé z těchto definic znázorněny.

Tab. 1: Definice dobrodružného cestovního ruchu

Definice	Zdroj
Jedná se o organizované komerční zájezdy, které zahrnují outdoorové aktivity, jež závisí na přírodních podmínkách a vyžadují speciální vybavení a účastníkům přináší vzrušení.	Buckley (2006a)
Forma cestovního ruchu, jež se vyznačuje neočekávaností, neexistencí pevně daného programu, novou zkušeností a případně i určitou mírou kontrolovaného rizika.	Zelenka a Pásková (2002)
Forma CR vyznačující se schopností poskytnout vnitřně motivovanému klientovi novou životní zkušenost prostřednictvím fyzicky náročných zážitkových aktivit.	Muller a Cleaver (2000)
Širší spektrum outdoorových turistických aktivit, často komercializovaných, zahrnujících v sobě interakci s přírodním prostředím, určitou dávku rizika a konajících se mimo účastníkovu domovskou lokalitu.	Hall a Weiler (1992), v Williams a Soutar (2005)
Jedná se o souhrn aktivit, které jsou spojeny s nebezpečím nebo otestováním fyzických a morálních vlastností jedince v konfrontaci s přírodou.	Indrová (2009)
Dobrodružné cestování je volnočasová aktivita, která se koná v netradiční, exotické, odlehlé či divoké oblasti. Je spojováno s vysokou úrovní zapojení účastníků. Ti očekávají určitou úroveň rizika, vzrušení a dostávají se do role průzkumníků nedotčených, exotických koutů planety, přičemž se snaží překonávat osobní výzvy.	Millington a kol. (2001)
Jedná se o krátkodobé cestování mimo běžné prostředí, trvající déle než jeden den, které zahrnuje alespoň dva ze tří následujících prvků: fyzickou aktivitu, přírodní prostředí a kulturní zážitek.	ATDI (2015)

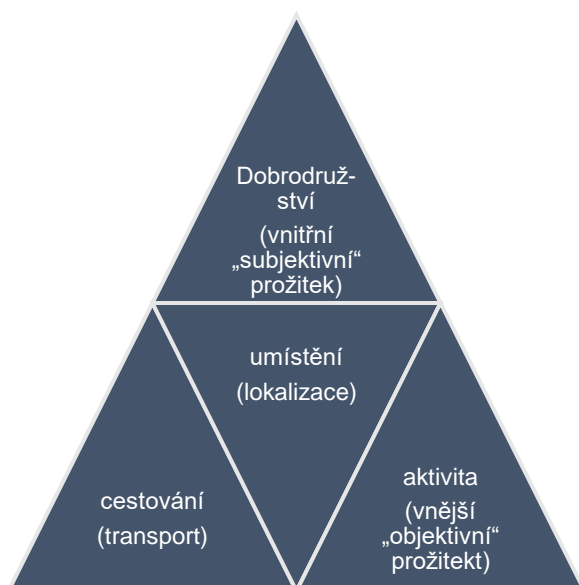

Zdroj: uvedení autoři

Jedna z nejcitovanějších definic chápe DCR jako spektrum outdoorových turistických aktivit (často komercializovaných), které v sobě zahrnují interakci s přírodním prostředím, určitou dávku rizika a konající se mimo účastnickou domovskou lokalitu (Hall a Weiler 1992 v Williams a Soutar 2005). Na základě těchto definic, chápu cestovní ruch jako formu cestování, která v sobě zahrnuje široké spektrum aktivit konajících se ve venkovním prostředí (často na neobvyklých, exotických či odlehlých místech) a obsahujících určitý stupeň fyzické náročnosti, rizika a výzev, což inspiruje a motivuje cestovatele k účasti na této formě turismu.

Řada z autorů (Weber 2001, Page a Downing 2002, Kofránek a Mičan 2013) řadí DCR k alternativní formě cestovního ruchu, jakožto protipól k tradičnímu masovému turismu. Odlišuje se především aktivním cestováním s přímým kontaktem s přírodou, menším rozsahem, vyznačuje se respektem k místním komunitám a snahou o minimalizaci negativních dopadů na životní prostředí. Avšak zde bychom mohli namítat, že dobrodružný cestovní ruch už se netýká pouze přírodně nedotčených oblastí, ale také velkých měst, kde vznikají nové možnosti pro tuto formu CR (např. lanové parky, někdo by sem mohl zahrnovat také slumový turismus, umělé sněhové haly aj.). Dle mého názoru se ale stále jedná pouze o menší část aktivit využívaných v rámci DCR, a proto přívlastek outdoorový (venkovní) chápu jako klíčovou charakteristiku dobrodružných aktivit. DCR tedy v sobě zahrnuje cestování do vybrané destinace či lokality, za účelem vykonávání aktivity, která nám přináší dobrodružný prožitek (Obr. 3).

Obr. 3: Složky dobrodružného cestovního ruchu

Zdroj: Kofránek a Mičan (2013), vlastní úpravy

Podle některých autorů je zde stále nedostatečné odborné zaměření na problematiku DCR, ačkoliv se dnes jedná o jednu z nejvýznamnějších složek turistického ruchu (Buckley 2006, Cheng a Edwards 2016). Většina dosavadního výzkumu na poli DCR je především psychologického rázu a zaměřuje se na důvody a motivace, které vedou lidi k účasti na DCR a na zkušenosti a pocity, které během těchto aktivit získávají (Cheng a Edwards 2016). Oproti tomu malá část výzkumu ohledně DCR se zaměřuje na geografii a její význam pro DCR, stejně jako na socio-ekonomický přínos či negativní dopady na lokální regiony a místní rezidenty (Duffy a Overholt 2013). Buckley (2014) se domnívá a apeluje na budoucí pokračování výzkumu DCR právě těmito opomíjenými směry. Z těchto důvodů, se ve své práci zaměřuji na geografické charakteristiky území, který utvářejí předpoklady pro aktivit DCR. Popisem aktivit dobrodružného cestovního ruchu se zabývám v následující kapitole.

2.4 Dobrodružné aktivity

Mnoho z produktů DCR se vyvinulo z rekreačních či sportovních aktivit jako horolezectví, potápění či skákání padákem. Tyto rekreační aktivity byly využity turistickými operátory a zahrnuty do nabízených balíčků a staly se tak součástí a jedním z hlavních lákadel DCR (Williams a Soutar 2005). V druhém případě byly zase produkty jako bungee jumping, helyskiing či fly-boarding speciálně vyvinuty pro potřeby DCR. Je také běžné, že to turisty táhne do odlehlých a méně objevených turistických destinací jako Borneo, Nepál, Keňa či Antarktida (Williams a Soutar 2005). Za typické dobrodružné aktivity označují Zelenka a Pásková (2002) například:

- *horolezectví*
- *vysokohorskou turistiku*
- *zájezdy a pobyty s prvky extrémních a adrenalinových sportů*
- *safari v Africe*
- *skoky volným pádem ze skal s padákem*
- *bungee-jumping* (skok z výšky na pružném laně hlavou nebo nohama napřed, nad zemí nebo nad vodou)
- *paragliding* (využívá klouzavého nebo svahového padákového kluzáku pro sportovní nebo rekreační účely)
- *rafting* (sjíždění divoké vody na velkých, nejčastěji gumových člunech pro obvykle šest až osm osob)
- *extrémní lyžování* (sjezdové lyžování v mimořádně obtížném, neupraveném terénu, s velkým sklonem a s různými přírodními překážkami)
- *snowboarding na extrémních svazích*

Součástí dobrodružného cestovního ruchu může být podle těchto autorů také například *hipoturistika* (vyjížďky na koních, pobyty na koňské farmě). To, které aktivity už lze chápat jako dobrodružné, souvisí s mírou dobrodružství, které v sobě zahrnují. A jak už bylo zmíněno v předchozích kapitolách, dobrodružství je značně subjektivní pojem, a proto se domnívám, že je obtížné jasně určit hranici, které aktivity už patří mezi dobrodružné, či nikoliv. Přesto jsme schopni na základě charakteru těchto aktivit a prostředí ve kterém jsou vykonávány (Tab. 2) odhadnout, zda se o dobrodružnou aktivitu jedná.

Tab. 2: Aktivity a prostředí typicky asociované s dobrodružstvím

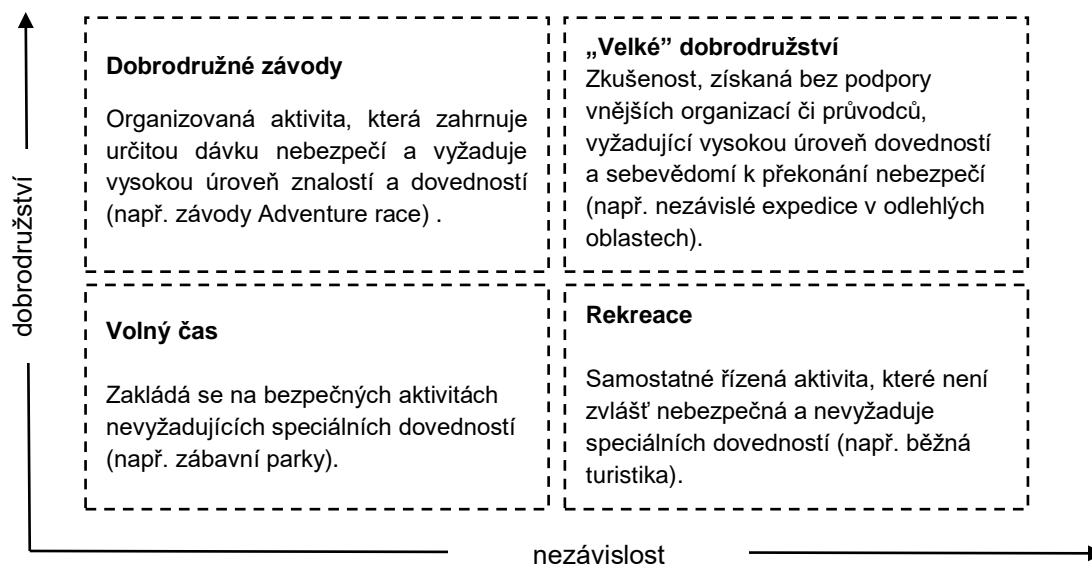
<i>Aktivity asociované s dobrodružstvím</i>	<i>Prostředí asociované s dobrodružstvím</i>
- fyzické aktivity (aktivity zahrnující fyzické vypětí nebo dovednosti)	- outdoorové prostředí, divočina
- aktivity přinášející kontakt s přírodou	- outdoorové prostředí, divočina
- aktivity přinášející kontakt s odlišnými kulturami	- odlehlá, neobvyklá nebo exotická místa
- cestování (pomocí dopravního prostředku, zvířete či vlastní silou na souši, po moři nebo ve vzduchu)	- odlehlá, neobvyklá nebo exotická místa

Zdroj: Swarbrooke a kol. (2003), vlastní úpravy

2.5 Typologie DCR

Obdobné jako s definicí DCR je to také s jeho typologií. Přestože se existující typologie často v mnohém shodují, jednotně přijímaná forma neexistuje. S typologií DCR bezpodmínečně souvisí samotné aktivity DCR, na základě kterých jsou tyto typologie většinou vytvářeny. Jednou z typologií je Addisonovo (1999) dělení DCR na základě vzájemné vazby mezi dobrodružstvím a nezávislostí (Obr. 4). Přičemž míru *dobrodružství* charakterizuje podle potřebných zkušeností na *soutěžní* a *volnočasové*. A míru *nezávislosti* (tzn. do jaké míry jsou účastníci závislí na organizátorech nebo průvodcích) dělí na *významné dobrodružství* a *rekreaci*.

Obr. 4: Typologie DCR na základě vazby mezi dobrodružstvím a nezávislostí

Zdroj: Addison (1999)

Další a dnes asi nejčastěji objevované je dělení DCR na „*soft adventure*“ (měkké dobrodružství) a „*hard adventure*“ (tvrdé dobrodružství), znázorněno v Tab. 3 (Hill 1995). Milington a kol (2001) takto dělí DCR podle úrovně požadovaných zkušeností a dovedností, přičemž pro měkké dobrodružství nejsou výrazněji potřebné předchozí zkušenosti či speciální dovednosti. Podobné členění používají ve své práci také Page (2007) či Williams a Soutar (2005), kteří se zaměřují na míru rizika, rozsah potřebných znalostí, fyzickou a psychickou odolnost a připravenost. Účastník tvrdého DCR obecně touží po cestování do odlehlých oblastí mimo civilizaci, vyžaduje také adekvátní míru zkušeností, díky kterým se může konfrontovat s mírou rizika a nebezpečí. Tato rizika jsou reálná spíše než předstíraná a je potřeba vysokých dovedností nejen průvodců, ale také samotných účastníků. Tvrdý DCR v sobě zahrnuje například sjíždění divoké vody, horolezectví nebo wind-surfing. Oproti tomu účastník měkkého DCR je obvykle relativně nezkušený a vyhledává bezpečné, organizované aktivity, které mu poskytují vzrušení a relaxaci. Většinou v sobě nezahrnují žádné fyzické nepohodlí. Oblíbenost této formy cestování je především díky potlačení rizik a nebezpečí samotnými operátory a průvodci. Účastníci hledají potěšení především skrze duševní asociaci s přírodou a jeho okolím. Mimo jiné také narušuje běžnou denní rutinu a umožňuje účastníkům odlišnou formu odpočinku. Mezi měkký DCR můžeme zařadit aktivity jako horskou turistiku, jízdu na kole či potápění.

Tab. 3: „Soft“ a „Hard“ dobrodružství

Soft	Hard
<ul style="list-style-type: none"> • odkazuje na aktivity s předstíraným rizikem, ale reálně velmi málo rizikové • vyžaduje minimální způsobilost a dovednosti • většina takovýchto aktivit je vedena instruktory, lektory, či průvodci 	<ul style="list-style-type: none"> • odkazuje na aktivity s vysokou úrovní rizika • vyžadují vysokou způsobilost a pokročilé dovednosti

Zdroj: Hill (1995)

Další významnou typologií tvoří dělení na základě místa realizace dobrodružných aktivit. Ty jsou děleny na aktivity konané na zemi, ve vodě a ve vzduchu (Tab. 4). Reálně je však velmi obtížné vytvořit celkovou objektivní typologii, neboť nelze vždy přiřadit danou aktivitu pouze k jednomu typu DCR. Proto často dochází k prolínání jednotlivých aktivit v rámci kategorií.

Tab. 4: Typologie dle místa realizace

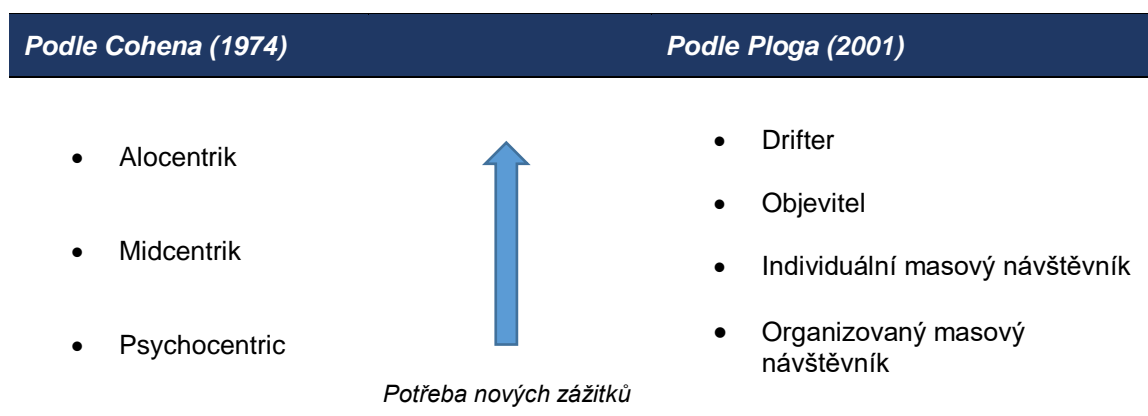
Prostředí	Typ aktivit podle Pomfreta (2006)	Typ aktivit podle Page (1997)	Typ aktivit podle Wilks a Page (2003)
Na zemi	turistika, cyklistika a MTB, jeskyňaření, volné a extrémní lezení, lyžování a snowboarding, extrémní lyžování, hiking podél značených i neznačených stezkách, lov, moto-driving, orienteering	běžecké a sjezdové lyžování, heli-skiing, ski-touring, trekking, horolezení a skalní lezení, dobrodružné safari, bungee jumping, MTB (mountain biking), slaňování,	vysokohorská turistika, horolezectví, extrémní lyžování a snowboarding, fourcross, bungee-jumping
Ve vzduchu	létání balonem, bungee jumping, volný skok z útesů, parašutismus, kite-flying, paragliding, motorové létání	létání balonem, rogalem, heli-bungee jumping, parašutismus, paragliding, scénické létání,	paragliding, parašutismus, létání v balónech a ultralehkých letadlech
Na/ve vodě	vodní lyžování, surfing, jízda na divoké vodě (rafting/canoeing/kayaking), námořní plavby, plachtění, potápění	rafting, jeskyňaření, plachtění, potápění, para-sailing, jízda na divoké vodě, surfování, vodní lyžování, rybaření	potápění, jízda na divoké vodě, surfing, windsurfing, jachting

Zdroj: uvedení autoři, vlastní úpravy

2.6 Dobrodružný turista

V současnosti neexistuje žádný obecně uznávaný profil dobrodružného turisty, ačkoliv se o jeho charakterizování mnozí autoři pokoušejí. Například Williams a Soutar (2005) tvrdí, že účastníky DCR bývají často mladí, vzdělaní a aktivně žijící lidé, kteří jsou schopni vynaložit značnou částku financí na překonávání svých dobrodružných výzev a strachu. Složitost takového zařazení se následně pokusím prezentovat za pomoci využití dvou často používaných typologií autorů Cohena (1974) a Ploga (2001).

Tab. 5: Typologie turisty

Zdroj: uvedení autoři, vlastní úpravy

Z Tab. 5 a předchozích úvah o DCR vyplývá, že účastníky DCR bychom mohli vidět spíše jako objevitele či driftery z jedné typologie a jako alocentriky z typologie druhé. Jedná se tedy o typy turistů, kteří se vykazují velkou mírou nezávislosti a potřebou nových zážitků a výzev. Ovšem na druhou stranu organizovaná 4wd tour v dunách může také nálat typ organizovaného masového návštěvníka. Podobné definice, stejně jako snahy o definování DCR samotného, dle mého názoru ztroskotávají na přílišné subjektivitě samotného pojmu dobrodružství. Podobné je to také se samotným vnímáním sebe sama jako účastníků DCR. Cestovatel může mít odlišné chápání, zda je turista či pouze „tráví svůj volný čas“. To může být ovlivněno jejich pohledem na dané aktivity. Obdobně například správci národního parku mohou mít odlišné vnímání o jeho návštěvnících (například myslivec, který přijede na naháňku, ačkoliv zde tráví volný čas, a i třeba přenocuje, není v tomto případě chápán jako turista). Proto Pomfret a Bramwell (2014) chápou turisty jako uživatele, kteří vyžadují ubytovací zařízení a kteří si zaplatí za průvodce či turistického operátora, zatímco ti co

pouze tráví svůj volný čas, se snaží být nezávislími a jen zřídka za tyto zkušenosti platí⁴. Přesto oba tyto typy návštěvníků mohou být součástí dobrodružného cestovního ruchu. Indrová chápe rozdíl mezi tradičními (masovými) turisty a dobrodružně orientovanými turisty následovně: „*Jestliže tradiční turisté oceňují vizuální krásu přírody a poznání života v ní, dobrodružně orientovaní turisté vyhledávají intenzivní zážitky, poznání přírody a boj s ní, který je často spojen i s nebezpečnými situacemi.*“ (Indrová 2000, s. 20). Ohledně tohoto tématu existuje celá řada studií. Domnívám se však, že pro účely mé práce není nezbytné zabývat se snahou o přesné vymezení profilu účastníka DCR, ačkoliv se může bezesporu jednat o velmi přínosné téma především z pohledu cestovních kanceláří a agentur zabývajících se volnočasovými aktivitami. Ovšem zajímavou dichotomii mezi dobrodružným a masovým turistou uvádí report UNWTO (2014), který poukazuje na fakt, že pro dobrodružného turistu je nejdůležitější přírodní atraktivita cílové destinace, zatímco pro masového turistu je zásadní, aby v cílové destinaci byl se svou rodinou, či kamarády. I z tohoto tvrzení je patrné, jak významnou roli hrají v DCR přírodní podmínky.

---

⁴ Obdobně vnímám toto dilema z vlastní zkušenosti, kdy jakožto aktivní lezci jedeme na víkend např. do Prachovských skal. Během dne člověk potkává mnoho návštěvníků, v našich očích turistů, zatímco sebe jakožto lezce za turisty nepovažujeme a ani za ně nejsme považováni okolím.

3 Rozvoj dobrodružného cestovního ruchu

Touha po dobrodružství a ochota podstupovat riziko je s lidstvem spojena už odnepaměti. A také zde platí, že pochopením historie vývoje dobrodružného turismu bychom měli být schopni lépe chápat současné směry a stejně tak předpovídat možný budoucí vývoj této formy CR. Dle mého názoru nelze jasně určit, kdy vznikl dobrodružný cestovní ruch. Bezesporu lze říci, že mnohé z aktivit existovaly už dlouhou dobu, avšak až v posledních dekádách dochází k jejich využití v rámci cestovního ruchu (např. překonávání horských masivů bylo dříve nutností, dnes je zábavou). Swarbrooke a kol. (2003) spojují prvopočátky dobrodružného cestování s rozvojem hédonistického pojetí životního stylu ve starém Egyptě. Další vývoj je spojován s objevitelskými cestami (např. Kolumbus, Cook, Amundsen, Scott atd.), kdy bylo hlavní motivací pro tyto výpravy především objevování nepoznaných a nedotčených míst. Dnes je již obtížné objevovat nedotčená místa, přesto je dobrodružný turismus nástupcem těchto objevitelských cest. Příkladem mohou být horolezci, snažící se vylézt na zatím neobjevené vrcholky hor. Speleologové, kteří při jeskynním potápění prozkoumávají zatím neobjevená místa v hlubinách atd. Dalšími motivacemi, které lidstvo „nutily“ objevovat byly bezesporu lov, obchod a velmi významně také misijní cesty.

Jednou z teorií výrazného nárůstu DCR je, že v současnosti žije lidstvo v mnohem bezpečnějším (nebo alespoň relativně) a především více řízeném světě než dříve. Tím může docházet k absenci vzrušení a život se může jevit nudnější. DCR tedy může sloužit k uspokojení absencí vzrušení z dob, kdy lidé čelili neustálému riziku (Swarbrooke a kol. 2003, Buckley 2006.). Dnešní postmoderní společnost je ovlivňována novou řadou podnětů, které udávají rozvoj moderní turistiky. Po 2. polovině 20. století dochází k rozvoji adrenalinových sportů, které jsou dnes součástí DCR. Významný milník představuje rok 1979, kdy vznikl **bungee jumping**. Právě tato událost a následné první komerční využití na Novém Zélandu v roce 1984 je chápána jako možný katalyzátor rozvoje dobrodružných aktivit (Kofránek a Mičan 2013). Mezi hlavní důvody rozvoje těchto aktivit obecně patří celkový nárůst příjmů, prodlužování volného času, dále socio-demografické změny (např. pozdější manželství, odkládání dětí, éra singles a další). Výsledkem těchto sociálních změn jsou nové formy cestovního ruchu, přičemž současným trendem je aktivní trávení dovolené zahrnující dobrodružství, akci, nostalgii a exotiku.

Avšak tento výrazný nárůst DCR sebou nese i problémy. William a Soutar (2005) se obávají, že rychlý rozmach nebyl dostatečně zachycen kontrolními institucemi (hlavně státy a mezinárodními turistickými organizacemi), což způsobilo velké množství odlišně a často

nedostatečně kvalifikovaných průvodců, nedostatečných bezpečnostních standardů, pochybně licencovaných, či nelicencovaných operátorů a nárůst nestandardních provozních procedur. Tím, že je zde velká svoboda na trhu DCR a konkurence, která tlačí na neustálé snižování nákladů, dochází v DCR právě k výše zmíněným nebezpečným praktikám (Williams a Soutar 2005). Podle těchto autorů je hlavním problémem, zda DCR dokáže být zároveň profitujícím a trvale udržitelným vzhledem k životnímu prostředí. Je třeba si uvědomit, že DCR je závislý na přírodním prostředí, a proto je v jeho zájmu, snažit se o jeho ochranu. Ewert (1989 v Williams a Soutar 2005 s. 252) tuto důležitost vysvětluje tím, že: „...dobrodružství je subjektivní, náročný zážitek, který je situován do venkovního prostředí, a můžeme je shledat v rámci různorodých činností, které využívají interakce s přírodou“. Tento vztah si lze krásně představit na příkladu, kdy například lezci jsou závislí na strmých skalních formacích či kajakáři na dostatečném průtoku vody. Přírodní prostředí hraje roli také ve spirituální složce, kdy vytváří pocit odlehlosti, divokosti a nedotčenosti. Díky tomu mohou turisté utéci od svého zaběhlého života. Avšak tím, jak narůstá počet turistů snažících se dostat do těchto oblastí, zvyšuje se také zátěž na ono prostředí (viz Obr. 5), které pak není schopné regenerace do původního stavu a dochází k jeho degradaci (Buckley 2006, Spalevič a Igračev 2011). Dalším problémem nárůstu obliby DCR může být ztráta jisté exkluzivity, díky které je tato forma momentálně tak populární. Problematikou možného přiblížení DCR masové populaci (exkluzivita vs masovost) se ve své práci zabývají například Scott a Gössling (2015).

Obr. 5: Turistické znečištění úpatí Mount Everestu

Zdroj: Google Images

4 Vymezení destinací DCR

Nové formy CR se již nesoustředí na nabídku míst vhodných především pro rekreaci a odpočinek, ale lákají na tzv. aktivní dovolenou. To platí i pro DCR, jež nabízí produkty zaměřené právě na aktivní trávení volného času ve specifických podmínkách. V téměř všech formách DCR jsou destinace a jejich atraktivita klíčová k motivaci turistů se této formy DCR zúčastnit. Je třeba si uvědomit také rozdíl mezi „místem“, tedy lokalitou s vhodnými předpoklady k vykonávání dané aktivity a „destinací“, jež zároveň poskytuje služby a infrastrukturu potřebnou k daným aktivitám. Swarbrooke a kol. (2003) ve své práci zmiňují možné vymezení destinací DCR na základě určitých charakteristik.

Jedním z těchto vymezení je dělení na destinace, které vznikly převážně k potřebám DCR a destinace, pro které jsou důležité také ostatní formy CR. Ve většině destinací DCR se návštěvník často setká také s dalšími formami cestovního ruchu, které s DCR souvisejí (ekoturismus, slumový turismus atd.). Lze však oddělovat takové destinace, ve kterých hraje DCR oproti jiným formám cestovního ruchu zásadní roli. Například horské centrum Chamonix ve Francii je významným centrem především díky dobrodružným aktivitám jako je horolezectví a extrémní lyžování. Oproti tomu například ve velkých městech jako Rio de Janeiro převažují spíše jiné formy turismu.

Podobné je vymezení na tradiční a moderní destinace. Mezi tradiční destinaci DCR můžeme řadit například Alpy se svými centry jako právě Chamonix, Zermatt či Innsbruck. Jedná se o centra, kde se tato forma turismu samovolně dlouhodobě vyvíjela. Oproti tomu mezi moderní destinace řadíme takové, která jsou vývojem politiky za účelem rozvoje cestovního ruchu v daném regionu, či příchodem silného investora. V Česku bychom za moderní středisko mohli dle mého názoru považovat například Dolní Moravu v Jeseníkách.

Dále můžeme destinace dělit na ty, ve kterých je dobrodružstvím už jen jejich návštěva a na destinace již rozvinuté. V prvním případě se může jednat například o oblasti zvýšeného politického napětí, drsného klimatu či špatné infrastruktury (např. Kašmír). V druhém případě se jedná o destinace, které jsou připravené na návštěvy turistů, nabízejí pohodlí skrze nabízené služby a kompletní infrastrukturu pro dobrodružné aktivity (např. alpská střediska).

Takovýchto vymezení může být celá řada. V následující tabulce (Tab. 5) znázorňuji další možnosti vymezení destinací dobrodružného cestovního ruchu. Autoři však ve svých pracích tato vymezení dále nerozebírají a ani nepřidávají možné příklady. V empirické části

této práce se tady pokusím aplikovat některá vymezení na území Královéhradeckého kraje a uvést příklady jednotlivých typů destinací.

Tab. 5: Další možná vymezení DCR

<i>Geograficky vymezené destinace</i>	<i>Podle typu vykonávaných aktivit</i>	<i>Na základě sezónnosti destinací</i>
<ul style="list-style-type: none"> - horské - městské - venkovské - pobřežní	<ul style="list-style-type: none"> - na zemi - ve vzduchu - na/ve vodě - duševně založené	<ul style="list-style-type: none"> - pouze v určitou část roku - různé typy turistů v různém období - stejný typ turistů během celého roku

Zdroj: Kofránek a Mičan (2003), vlastní úpravy

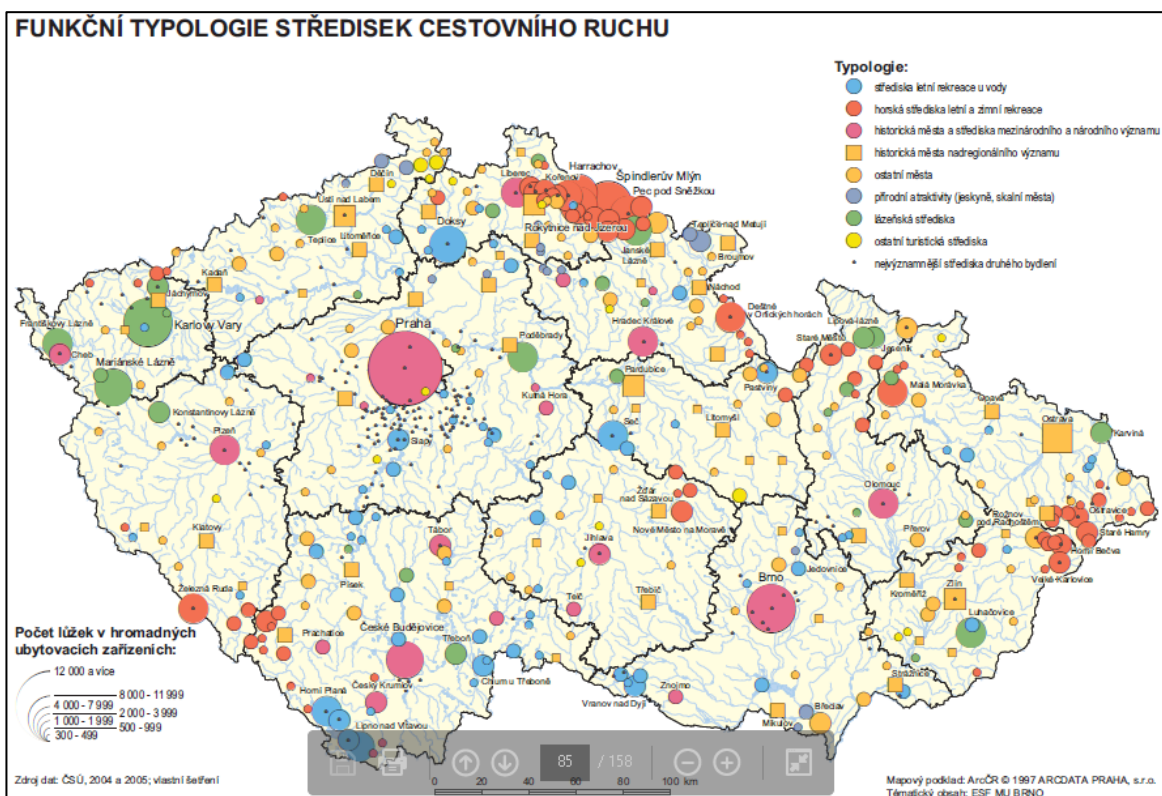
5 Dobrodružný cestovní ruch v Česku

Podle Palacké (2010) není Česko stále vnímáno jako destinace dobrodružného cestovního ruchu, ačkoliv může nabídnout vhodné prostředí pro cykloturistiku, některé vodní sporty a pyšní se hustou a dobře značenou sítí turistických tras a stezek po celém svém území. Hlavní problém spatřuji v přírodních předpokladech. Česko totiž nedokáže uspokojit příznivce například alpinismu, neboť zde nenajdeme žádné velehory, které nabízejí celou řadu příležitostí pro dobrodružné aktivity. Dalším nedostatkem může být absence mořského pobřeží, které také skýtá široké možnosti využití pro DCR. Palacká (2010) se také domnívá, že s porovnáním se zahraničními destinacemi cestovního ruchu vybavenost sportovně-dobrodružné infrastruktury a zařízení pro volný čas nedosahuje požadované úrovně. Podle MMR (2014) má Česko větší předpoklady především pro městský a kulturní cestovní ruch, který zde zůstává klíčový i přes všechny aktuální trendy. Co se týče dovolené v přírodě, trendem posledních let je podle MMR (2014) stagnace letních pobytů na horách, ale na druhou stranu také rozvoj venkovského CR. Co se týče sportovní a aktivní dovolené, tak se těžiště poptávky po horských střediscích přesunulo především na zimní sezónu, kde je však silné ohrožení dostupnou zahraniční konkurencí (především z Alp). V letní sezóně se dynamicky rozvíjí pěší turistika a cykloturistika také v podhorských oblastech, přičemž dochází ke kombinování s ostatními sportovními aktivitami, což vidím jako šanci pro rozvoj aktivit DCR. Velký význam a s tím i spojené současné zaměření je však vkládán do kongresového a veletržního cestovního ruchu, především díky atraktivní poloze ve středu Evropy a stabilní politické a bezpečnostní situaci. Aktuální trendy v Česku tedy přímo nenaznačují nárůst oblíbenosti aktivit DCR. Domnívám se však, že je to zapříčiněno především tím, že jsou takovéto aktivity mnohem hůře statisticky zachytitelné a zároveň samým charakterem těchto aktivit, které často nezapadají do koncepce cestovního ruchu. Jsem toto názoru, že i v Česku se dobrodružné aktivity významně rozvíjí. To dokazuje i rozvoj přidružených služeb. Například jen velký nárůst specializovaných obchodů (např. Hudy, Husky, Hannah a další), časopisů zabývajících se čistě outdoorovou tematikou (Montana, Lezec, Svět Outdooru a další), a především nárůstem cestovních kanceláří specializujících se na dobrodružnou formu cestovního ruchu (viz. Adventura, Alpina, Livingstone, Kudrna, Alpy4000 aj.). Rostoucí oblíbenost této formy CR u nás lze spatřovat také v nárůstu počtu adrenalinových center v Česku (Křivská 2010). To vše souvisí s aktuálními trendy rozvoje sportovně zaměřeného cestovního ruchu, kdy se mění profil účastníků a roste poptávka po možnostech aktivního trávení volného času (Hinch, Higham 2004).

Na základě funkční typologie středisek cestovního ruchu se můžeme pokusit odhadnout, které lokality v Česku umožňují vykonávání DCR (Obr. 6). Obecně lze říci, že

se jedná o střediska především v horských a podhorských oblastech. Lze předpokládat, že významnými regiony z pohledu DCR by mohly být především Krkonoše, Jeseníky, Jizerské hory, Beskydy, Šumava případně Orlické hory. DCR však není vázán čistě jen na horské prostředí, ale jeho značnou část zahrnuje také oblasti vodních aktivit či skalní útvary. Právě z těchto důvodů jsem se snažil vybrat zájmové území tak, aby skýtalo možnosti pro co nejširší spektrum aktivit DCR.

Obr. 6: Funkční typologie středisek cestovního ruchu

Zdroj: Vystoupil (2006)

5.1 Charakteristika zájmového území

Za zájmové území pro vlastní výzkum jsem si vybral Královéhradecký kraj. Předpokládám, že se jedná o oblast, která díky svému členitému reliéfu může nabídnout vhodné předpoklady pro aktivity DCR. Dalším z důvodů výběru tohoto území byly mé vlastní zkušenosti a znalosti, získané praxí s vykonáváním a vedením dobrodružných aktivit v tomto kraji. V následujících odstavcích se pokusím přiblížit charakteristiky kraje podstatné pro rozvoj cestovního ruchu.

Na území Královéhradeckého kraje nalezneme rozmanité přírodní podmínky. Nachází se zde Krkonoše, které jsou naším nejvyšším pohořím. Leží zde také další hory

převyšující hranici 1000 m n. m. a to Orlické hory. Kromě jiného se tento kraj pyšní také rozsáhlými skalními městy a poměrně hustou říční sítí a výskytem rekreačních vodních ploch. Z těchto důvodů, se lze domnívat, že by zde mohl být značný potenciál pro aktivity DCR, které jsou závislé právě na atraktivitě přírodního prostředí. Podle Vystoupila (2006) je významným realizačním předpokladem tohoto kraje relativně dostatečná kapacita ubytovacích zařízení. Celkově se kraj pyšní pestrou strukturou nabídky aktivit pro návštěvníky (rekreace u vody, cykloturistika, vodní sporty, zimní sporty). Kromě jiného se zde nachází také velké množství maloplošných i velkoplošných chráněných území, které jsou na území Česka často jedinečné. Celkově se tak kraj řadí k regionům s významným potenciálem pro cestovní ruch. Jedná se také o region, který je v rámci Česka dlouhodobě hojně navštěvován (kraj je čtvrtým nejnavštěvovanějším krajem České republiky a v počtu přenocování zaujímá dokonce třetí místo) (Královéhradecký kraj 2014). Pro účel této práce používám vymezení pěti turistických regionů (Obr. 7)⁵ na území kraje, které bylo odsouhlaseno v rámci rajonizace cestovního ruchu v roce 2007 na:

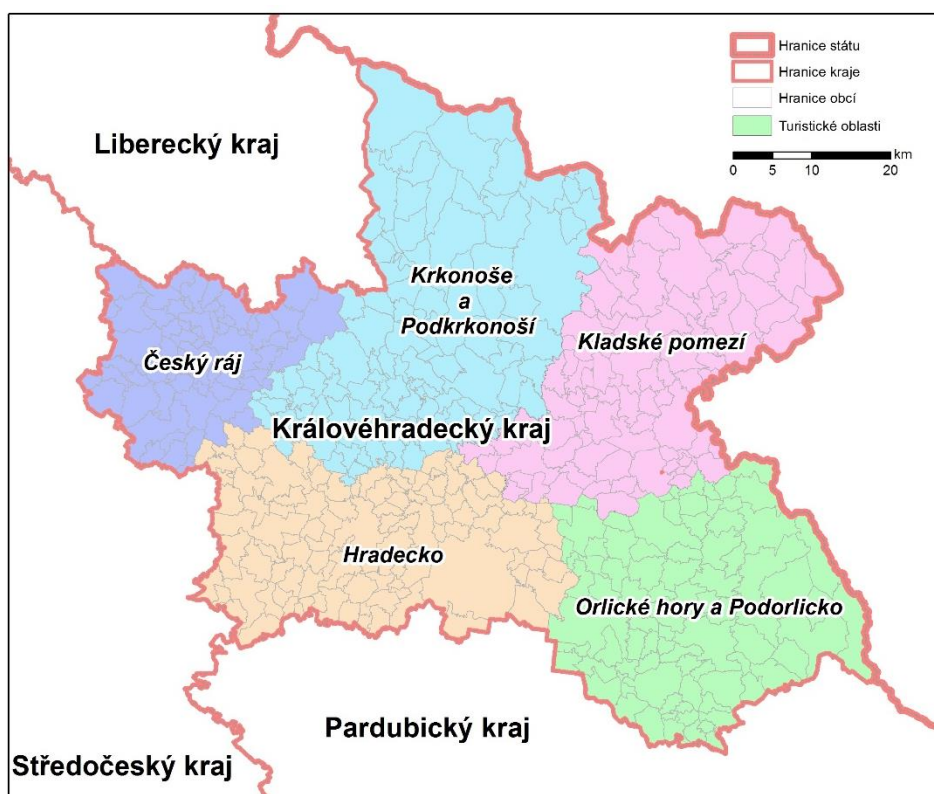
- *Krkonoše a Podkrkonoší*
- *Český ráj*
- *Orlické hory a Podorlicko*
- *Kladské pomezí*
- *Hradecko*

Turisté přijíždějí nejvíce do turistické oblasti Krkonoše, kde stráví i nejdelší dobu ze všech turistických oblastí zasahujících na území kraje. Nejméně nocí turisté stráví v Podkrkonoší a nejkratší průměrná délka pobytu je evidována v turistickém regionu Hradecko. Většina návštěvníků přijíždí do Královéhradeckého kraje za účelem rekreace, zábavy, trávení volného času nebo na výlet. Největší zájem návštěvníci projevovali o kulturně-historické a přírodní atraktivity, a to především od jara do podzimu. V zimě přijížděli především za zimními sporty a turistikou a z důvodu odpočinku, relaxace a za zábavou. Návštěvníci cestují do kraje většinou neorganizovaně, přičemž větší procento organizovaných zájezdů je patrné jen u zahraničních turistů směřujících do Krkonoš (Královéhradecký kraj 2014).

---

⁵ Dále lze dělit kraj na tzv. turistické oblasti. Toto dělení je téměř shodné, pouze Krkonoše a Podkrkonoší tvoří každý samostatnou oblast. Z důvodu nižšího potenciálu oblasti Podkrkonoší pro DCR jsem se rozhodl zachovat dělení na základě turistických regionů z roku 2007, ačkoliv budu v práci používat také pojem turistická oblast.

Obr. 7: Turistické regiony Královéhradeckého kraje

Zdroj: vlastní zpracování, Královéhradecký kraj (2014)

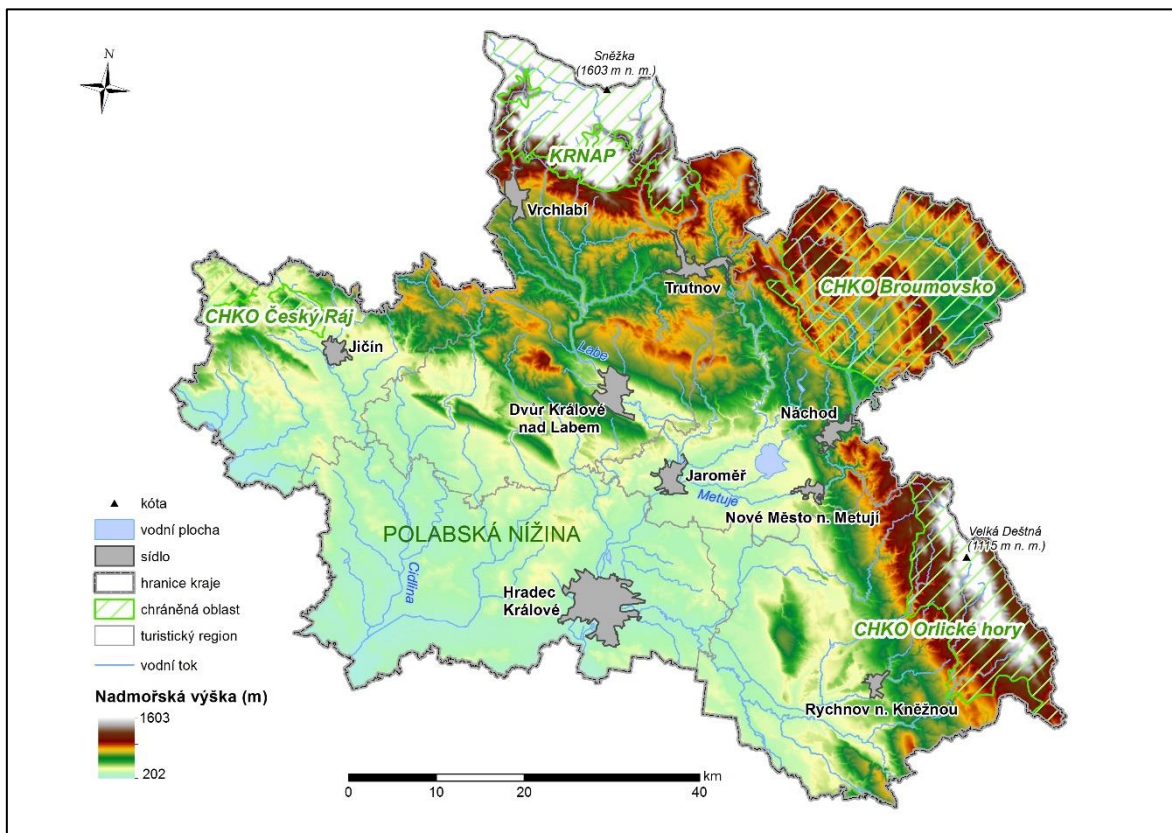
Reliéf tohoto kraje je výrazně vertikálně členitý a disponuje různými typy krajiny. Nejvyšším bodem kraje je Sněžka (1603 m n. m.), která je zároveň i nejvyšším vrcholem celého Česka (viz Obr. 8). Naopak nejnižší bod kraje se nachází při hranicích s Pardubickým krajem na hladině řeky Cidliny (202 m n. m.).

Geomorfologicky tento kraj spadá do provincie České tabule, která zde zasahuje dvěma subprovinciemi (Krkonosko-jesenickou a Českou tabulí). Kraj lze dále rozdělit na tři geomorfologické oblasti: Krkonoskou oblast na severozápadě, Orlickou oblast na severovýchodě a na oblast Východočeské tabule. Státní hranice s Polskem jsou lemovány pohořími Krkonos a Orlických hor, které jsou od sebe odděleny Žacléřskou a Broumovskou pahorkatinou s množstvím pískovcových skalních měst. Východočeská tabule nacházející se ve středu a na jihu kraje je tvořena především úrodnou polabskou nížinou. Zbytek území, tedy oblast Severočeské tabule, je tvořen převážně pískovcovými skalními městy Českého ráje (Královéhradecký kraj 2014).

Z výše uvedených údajů se lze domnívat, že nejvýznamnějším potenciálem pro dobrodružný cestovní ruch se pravděpodobně budou vyznačovat horské regiony Krkonos a Orlických hor. Tyto oblasti jsou však také velmi lákavé i z pohledu tradičního cestovního ruchu. Přílišná koncentrace cestovního ruchu může dle mého názoru způsobit pokles

atraktivitu oblasti z pohledu některých dobrodružných aktivit. Mimo jiné může také docházet ke střetům mezi odlišnými formami turismu či s ochranou přírody. Proto se domnívám, že přínos této práce spočívá nejen v nalezení nejvhodnějších míst k vykonávání dobrodružných aktivit, ale také v nalezení lokalit k těmto místům alternativním.

Obr. 8: Reliéf Královéhradeckého kraje

Zdroj: ArcCR 500, vlastní zpracování

6 Potenciál dobrodružného cestovního ruchu

Na jednoduchém příkladu se pokusím vysvětlit, proč geografický potenciál hraje důležitou roli ve výzkumu DCR. U běžných (masových) forem cestovního ruchu (například dovolená u moře), kde jsou hlavním faktorem tzv. 3S (slunce, moře, písek), hraje nejvýznamnější roli cena a forma nabídky. Přičemž samotný výběr destinace je až druhořadým faktorem, neboť 3S najdeme téměř ve všech dalších nabídkách tohoto typu. Oproti tomu u DCR je primárním důvodem samotné místo návštěvy. Cena a forma nabídky v tomto případě hraje méně významnou roli, neboť aktivity DCR jsou silně vázány právě na konkrétní kombinaci přírodních podmínek. Podle Kofránka a Mičana (2013) hrají také významnou roli tzv. vstupní brány do destinací. Tedy místa poskytující turistům základní služby (ubytování, stravování, průvodce, zásobování atd.). Z výše zmíněných důvodů jsem se rozhodl zaměřit na výzkum přírodního potenciálu. Z výsledných map zobrazujících přírodní potenciál území bych měl být schopen určit místa a destinace, teoreticky vhodné k vykonávání vybraných dobrodružných aktivit a nalézt potenciálně vyhovující obce, jakožto možné vstupní brány do těchto destinací.

6.1 Dosavadní teoretické přístupy k hodnocení potenciálu CR

Krajina je využívána různými lidskými aktivitami, jednotlivé prvky krajiny mohou některé lidské aktivity podporovat, jiné je mohou naopak omezovat. Zkoumaný krajinný systém má tedy různý potenciál pro jednotlivé aktivity, proto je tedy lepší mluvit o potenciálu pro konkrétní aktivitu. V této práci proto budu hodnotit potenciál území Královéhradeckého kraje nejprve pro vybrané aktivity DCR a následně se pokusím o syntézu těchto předpokladů a vytvořit hodnocení přírodního potenciálu pro dobrodružný cestovní ruch obecně.

Jelikož potenciálem území pro aktivity DCR se zatím v Česku nikdo nezabýval, vycházím z prací zabývajících se potenciálem cestovního ruchu obecně. Potenciál cestovního ruchu je podle Výkladového slovníku cestovního ruchu (Zelenka, Pásková 2002, s. 221) definován jako „*souhrnná hodnota všech předpokladů cestovního ruchu, oceněných obvykle na základě bodovací škály, snížená o zápornou hodnotu negativních faktorů rozvoje cestovního ruchu – zejména o špatný stav složek životního prostředí a konfliktní land-use daného území*“. Jako jeden z prvních autorů, se o tomto problému zmiňuje Mariot (1983). Ten zastává názor, že potenciál krajiny se musí vždy vztahovat k určitému území a vyjadřuje způsobilost tohoto území poskytovat podmínky k rozvoji cestovního ruchu. Ze

současných autorů tento prvek výstižně definuje Bína (2002), jako soubor územních lokalizačních podmínek a předpokladů pro další možný rozvoj cestovního ruchu.

Z výše uvedených definic je zřejmé, že potenciál cestovního ruchu je třeba chápat jako složitý multidisciplinární systém, ve kterém se odrážejí aspekty přírodního prostředí, kulturně-historického bohatství, ale také projevy současné činnosti lidské společnosti. Potenciál cestovního ruchu byl v minulosti spíše mimo zájmu akademiků, avšak s postupným nárůstem významu cestovního ruchu, rostl také počet autorů zabývajících se tímto aspektem cestovního ruchu a dnes se jedná o vcelku atraktivní téma. Na příkladu několika autorů (Mariot 1971, Kopšo 1992, Bína 2002, Novotná 2003 a další) nastíním možné přístupy k hodnocení potenciálu cestovního ruchu.

Jedním z autorů zabývajících se touto problematikou je Kopšo (1992), který uvádí dva možné přístupy hodnocení potenciálu krajiny z hlediska cestovního ruchu. Prvním je genetický přístup, který vychází z genetického původu předpokladů cestovního ruchu a podle něho rozděluje potenciál krajiny na přírodní, kulturně-historický a společenský. Mezi přírodní podmínky patří reliéf, klima, vodstvo, rostlinstvo a živočišstvo. Do kulturně-historických podmínek jsou zařazeny stavební památky, prvky lidové architektury, muzea a různé pravidelně se opakující akce, které ovlivňují rozvoj cestovního ruchu. A nakonec společenský potenciál tvoří obyvatelstvo a sídla, výrobně-hospodářský charakter oblasti, komunikační síť, zařízení cestovního ruchu aj. Druhým přístupem je funkční přístup. Ten v podstatě vyjadřuje potenciál z hlediska předpokladů konkrétní krajiny pro určitou formu cestovního ruchu (např. letní rekreace, turistika, vodní sporty aj.). Při aplikaci tohoto přístupu jsou použity jednotlivé druhy návštěvnosti a na základě jejich typických rysů jsou určeny hlavní rozdíly ve využití území. Jednotlivým územím je tak přiřazena určitá funkce (např. oblast s letní rekreací). Výsledkem je následné rozdělení území do návštěvních oblastí. Úloha se tedy určí pouze u určitých částí krajiny. Zbytek krajiny, kde se nevyskytuje žádný druh cestovního ruchu nelze hodnotit a je tudíž problematické touto metodou zhodnotit dané území komplexně. Problém tohoto přístupu hodnocení krajiny tedy tkví v tom, že nedokáže posoudit krajinu, ve které se nevyskytuje žádná forma cestovního ruchu. Tento nedostatek se projeví především v hodnocení větších regionálních celků, ve kterých oblasti s intenzivním cestovním ruchem často představují pouze část studovaného prostoru.

Další významný autor Peter Mariot (1971) člení předpoklady cestovního ruchu do třech skupin, na lokalizační, selektivní a realizační. Lokalizační předpoklady dále rozděluje na přírodní a kulturně-historické. Selektivní předpoklady dále charakterizuje jako způsobilost společnosti zúčastnit se cestovního ruchu. Tato skupina předpokladů také

podle autora vytváří protipól k lokalizačním předpokladům, tedy že nejpříznivější hodnoty selektivních předpokladů najdeme v oblastech s méně vhodnými lokalizačními předpoklady. Jako poslední tento autor definuje předpoklady realizační. Mezi ně řadí komunikační předpoklady a materiálně technickou vybavenost. Význam realizačních předpokladů spočívá ve schopnosti vytvářet spojení mezi lokalizačními a selektivními předpoklady. Tento funkční přístup hodnocení uskutečněný na základě výše zmíněných třech předpokladů pomáhá komplexně vyjádřit vazby mezi jednotlivými územími a stanovit hlavní rysy jejich funkce z hlediska cestovního ruchu.

Další významnou metodou pro vyhodnocování potenciálu cestovního ruchu je bezesporu práce Bíny (2002), který zhodnotil potenciál cestovního ruchu v obcích České republiky. Bína (2002) vymezuje dva základní typy předpoklady cestovního ruchu. Prvním typem jsou lokalizační předpoklady, které jsou charakterizovány místními přírodními a krajinnými atraktivitami, či kulturními pamětihodnostmi. Druhým typem jsou předpoklady realizační, mezi které autor řadí materiálně technické předpoklady (sportovní, ubytovací, stravovací zařízení aj.) nebo dopravní infrastrukturu. Avšak v samotném hodnocení, na rozdíl od jiných autorů, bere Bína (2002) v potaz pouze lokalizační předpoklady, které dále rozděluje dle jejich vhodnosti pro cestovní ruch do tří stupňů. Podle Bíny (2002) je tedy potenciál cestovního ruchu výsledek hodnocení lokalizačních podmínek, které je nutné rozdělit na takové segmenty, které se vyznačují maximální homogenní aktivitou (např. lezení, vodáctví, či cykloturistika). Z toho vyplývá, že celkový potenciál se skládá z jednotlivých dílčích potenciálů, které však nemají stejný význam. Toto Bína zohlednil váhovým hodnocením pomocí bodové metody, kdy konkrétní aktivitě cestovního ruchu přiřadil předem stanovený počet bodů na základě jejich významu. Váhové počty bodů získal na základě expertního odhadu, kdy jednak přihlédl k obecnému významu příslušné aktivity, tak i k současným trendům a předpokládanému počtu osob zúčastňujících se dané aktivity. Výslednou hodnotu získal výpočtem aritmetického průměru výsledků všech řešitelů, podílejících se na hodnocení, přičemž pokaždé vyloučil nejvyšší a nejnižší hodnotu vzniklého rozpětí.

Oproti předchozím přístupům přichází se zcela odlišnou metodou hodnocení potenciálu cestovního ruchu Novotná (2003), a to pomocí geografických informačních systémů (GIS), kterou aplikovala na modelovém území centrální části Šumavy. Základním krokem této metody je stanovení aktivit, které chceme v daném území zkoumat. Následný krok stanovuje pro konkrétní rekreační činnost soubor jednoduchých lokalizačních podmínek (např. pro pěší turistiku je typická estetická krajina, výhledy do okolí, hustota přírodních a kulturně-historických či technických zajímavostí) (Novotná 2003). Každá

takováto lokalizační podmínka charakterizující danou činnost byla ohodnocena a vyjádřena v mapových vrstvách. Takto bylo dosaženo několika rasterových vrstev, které byly následně vyhodnoceny pomocí mapové algebry, která zpracovává informace v buňce rasterových dat na základě různých matematických operací. Podobně hodnotila autorka potenciál krajiny pro CR také v celém Plzeňském kraji (Novotná 2005). Hlavní přednost této metody spatřuji v aplikovatelnost na různě diferencované území a možnost hodnotit téměř jakýkoliv potenciál krajiny. Naopak jako nevýhodu můžeme brát její náročnost na získávání kvalitních vstupních dat.

Z předešlých odstavců tedy vyplývá, že možnosti využití území pro cestovní ruch závisí především na lokalizačních a realizačních předpokladech. Lokalizační předpoklady lze tedy chápat, jako schopnost krajiny poskytovat vhodné prostředí pro jednotlivé formy cestovního ruchu a realizační předpoklady pak zabezpečují účast na cestovním ruchu. Za lokalizační předpoklady tedy považujeme takové, které byly v krajině vytvářeny po staletí a představují tak přirozený potenciál krajiny pro cestovní ruch, čímž umožňují lokalizovat v daném území aktivity cestovního ruchu vhodné pro toto území. Tyto předpoklady lze rozdělit na přírodní a kulturně-historické. V rámci přírodních předpokladů může být hodnocen například reliéf, chráněná území, vodní plochy a využití plochy. V rámci kulturně-historických předpokladů jsou to například kulturně-historické památky, kulturní zařízení a společenské akce.

Konkrétním hodnocením potenciálu krajiny pro dobrodružný cestovní ruch se v Česku zatím nikdo nezabýval. V zahraničí však existuje organizace ATTA (Adventure travel trade association), která spolu s Mezinárodním institutem cestovního ruchu na univerzitě Gegorge Washingtona vydává tzv. ATDI (Adventure tourism development index) (ATDI 2015). Tento index je vydáván od roku 2009 a momentálně hodnotí 191 zemí, které řadí do dvou základních kategorií na rozvinuté (*developed*) a rozvojové (*developing*) země. ATDI v sobě zahrnuje deset hlavních pilířů, na základě kterých, vyhodnocuje podmínky pro úspěšné fungování a možný rozvoj dobrodružného cestovního ruchu. Tyto pilíře jsou ještě organizovány na základě tří faktorů:

- *Bezečnost a přívětivost (Safe and welcoming)*
- *Podmínky pro dobrodružství (Adventure resources)*
- *Přípravenost (Readiness)*

Souhrn těchto pilířů a jejich jednotlivých ukazatelů zobrazuje Tab. 6. K vytvoření indexu jsou použita kvantitativní data za jednotlivé země a dále jsou využívána expertní posouzení (463 expertů s průměrnou čtrnáctiletou praxí, přičemž mají alespoň jedenáct let zkušeností konkrétně se sektorem dobrodružného turismu). Z nich 51 % jsou touroperátoři

7,3 % spisovatelé a redaktoři časopisů a 10 % jsou developeři. Přičemž podle ATDI (2015) byly nejdůležitějšími kritérii při vážení výsledků podnikatelské prostředí a zdroje dobrodružných aktivit.

Tab. 6: Hodnocení potenciálu podle ATDI

Bezpečnost a přívětivost	Podmínky pro dobrodružství	Připravenost
Udržitelný rozvoj - <i>Index výkonosti</i> - <i>Míra nezaměstnanosti</i>	Podnikatelské prostředí - <i>Index ekonomické svobody</i>	Občanská společnost - <i>Happy planet index</i> - <i>Počet NNO</i>
Bezpečnost a ochrana - <i>Index vnímání korupce</i> - <i>Cestovní upozornění z ministerstva zahraničních věcí</i> - <i>Znalecké/expertní posudky</i>	Zdroje pro dobrodružné aktivity - <i>množství chráněných druhů</i> - <i>množství ploch lesů, pastvin, stepí, polopouští a pouští</i>	Infrastruktura - <i>expertní posudky</i>
Přírodní zdroje - <i>Koncentrace měst</i> - <i>Hustota zalidnění</i> - <i>Délka pobřeží</i> - <i>Expertní posudky</i>		Kulturní zdroje - <i>Podíl chráněných ploch ku celkové ploše</i> - <i>Počet míst pod ochranou UNESCO</i> - <i>Expertní posudky</i>
Zdraví - <i>Počet lůžek/1000 ob</i> - <i>Počet lékařů/1000 ob.</i>		Image - <i>Expertní posudky</i>

Zdroj: ATDI (2015)

Velmi zajímavé jsou výsledky z ATDI reportu z roku (2015), kde je Česko řazeno mezi země s nejvyšším potenciálem pro tuto formu cestovního ruchu. Právě toto, z mého pohledu překvapivé umístění, mne vedlo k nápadu zaměřit se na potenciál této formy CR u nás. Ačkoliv se jedná o velmi ucelené hodnocení potenciálu DCR, osobně v něm spatřuji několik nedostatků. Domnívám se, že ATDI klade přílišný důraz na hodnocení na základě subjektivních názorů expertů a na druhou stranu nedostatečně využívá možné prostorové analýzy dat pomocí GIS (ačkoliv uznávám, že je obtížné některé ukazatele hodnotit jinak). Ale především se domnívám, že pro účely dobrodružných aktivit je kladen nedostatečný důraz (a dle mého názoru jeho špatné hodnocení) na geografické podmínky.

Z hlediska výzkumu potenciálu pro jakoukoliv formu cestovního ruchu jde hlavně o to, aby konkrétní aktivity CR byly rozvíjeny v místech, kde k tomu mají relativně nejlepší předpoklady. Přikláním se tedy k názoru Bíny (2002), že pro rozvoj aktivit CR jsou důležité především lokalizační faktory, což platí ještě více u aktivit DCR. Přičemž, dle mého názoru jsou vybrané aktivity DCR podmíněny především přírodními předpoklady území, neboť

charakteristika krajiny předurčuje možnosti jejího využití právě pro tyto aktivity. Hodnocení přírodního potenciálu by tedy mělo umožnit poznat možnosti rozvoje těchto aktivit cestovního ruchu ve zkoumaném území. Na druhou stranu, jedním z negativních prvků, které snižují úroveň potenciálu, může být přílišná územní koncentrace aktivit cestovního ruchu. A s tím související poškození daného území (Novotná 2005). Proto snaha této práce není pouze nalezení nejvýznamnějších oblastí vhodných pro dobrodružné aktivity, ale také dalších potenciálně vhodných míst, které mohou sloužit jako možné alternativy k nejpopulárnějším destinacím.

7 Metodika empirického výzkumu a zpracování dat

Prvním krokem k vypracování této diplomové práce byl výběr tématu. S tím souvisí i stanovení cílů práce a dalších výzkumných otázek, které popisují v úvodu této práce. Jelikož se jedná o téma, které je v českém prostředí poměrně nové, bylo zapotřebí rozsáhlé rešerše odborných zdrojů ohledně tohoto tématu a také možných přístupů, kterými lze toto téma zkoumat. V následující části práce se již budu věnovat konkrétnímu výzkumu se zaměřením na zájmové území Královéhradeckého kraje.

V této práci využiji podobný metodický postup, na jaký se ve svých pracích zaměřila Novotná (2003, 2005), která zkoumá potenciál území pro rekreaci a cestovní ruch pomocí geografických informačních systémů. Přirozenou atraktivitu krajiny pro sportovně zaměřený cestovní ruch vystihuje podle Novotné (2005) poměrně dobře faktor výškové členitosti povrchu krajiny. Členitější krajina je pro většinu aktivit cestovního ruchu, mezi které můžeme zařadit i dobrodružné aktivity, přitažlivější než krajina plochá. S klesající nadmořskou výškou a s nižším stupněm členitosti vhodnost krajiny klesá (Mariot 1983). Podle Novotné (2005) mají roviny a ploché pahorkatiny pro většinu aktivit cestovního ruchu menší potenciál než členité pahorkatiny, vrchoviny a hornatiny. Toto však, dle mého názoru nemusí vždy platit a musíme proto přihlížet i k dalším vlastnostem krajiny jako jsou například lesnatost, klima a množství povrchových tekoucích či stojatých vod. Klimatické charakteristiky například podstatně ovlivňují typ rekreačních aktivit. Pomocí klimatické diferenciací lze na daném území vymezit místa s možným využitím například pro zimní aktivity. Z těchto důvodů bylo zapotřebí vybrat vhodná kritéria popisující potenciál pro danou aktivitu dobrodružného cestovního ruchu. Tato kritéria jsem následně zpracoval do digitálních prostorových databází obsahujících určitý počet vrstev (geoovrstev). Popis vrstev je uveden v Tab. 12. Následně bylo potřeba tato kritéria ohodnotit. Částečně jsem navázal na práci Novotné (2005). Ta k ohodnocení jednotlivých kritérií (geoobjektů) používá expertní hodnocení na základě Delfské metody. Tato metoda spočívá v opakovaném dotazování expertů na určité téma a provádí se ve dvou fázích. Cílem fáze šetření je shromáždit stanoviska expertů. Ta se dále vyhodnocují a kategorizují. Experti jsou s výsledky hodnocení anonymně seznámeni a poté jsou opět požádáni, aby provedli opětovné ohodnocení. V této druhé fázi mají možnost své názory změnit. Autorka požádala experty o vyhodnocení významnosti geoobjektů jako předpokladů pro CR. Významnost měli hodnotit na pěti stupňové škále (5 – velmi vysoká, 4 – vysoká, 3 – průměrná, 2 – nízká, 1 – velmi nízká). Pro potřeby této práce využívám také expertní hodnocení kritérií, ovšem oproti Novákové (2005) se pokusím některá kritéria klasifikovat na základě dostupných, v odborných kruzích zavedených, kritérií (například klasifikace reliéfu podle relativní

nadmořské výšky atd.). Jako podklady pro tyto geografické databáze slouží především mapové zdroje (blíže specifikovány u konkrétních vrstev), dále tematické texty, webové zdroje dotčených institucí a podklady z vlastního pozorování. V následujícím textu podrobněji popisují použité vrstvy a jejich zpracování.

Relativní výšková členitost reliéfu

Atraktivitu krajiny pro dobrodružné aktivity dobře vystihuje členitost reliéfu. V rámci relativní výškové členitosti terénu se rozlišuje pět základních typů reliéfu: *nížiny*, *pahorkatiny*, *vrchoviny*, *hornatiny* a *velehornatiny*. Toto třídění vychází z relativní výškové členitosti reliéfu a stanovuje se na základě rozdílu mezi nejvyšším a nejnižším bodem ve čtverci 4×4 km, tedy na ploše šestnácti km² (Demek 1987). Pro konstrukci této vrstvy byl využit digitální model reliéfu čtvrté generace (DMR 4G) v rasterové podobě s přesností pixelu 5×5 metrů. Z něj lze dále odečíst absolutní nadmořskou výšku každého bodu. K zjištění relativní nadmořské výšky bylo nejprve potřeba raster rozdělit na jednotlivé čtverce pomocí funkce *fishnet* a následně, za pomoci interpolační funkce *IDW* byla vypočítána relativní výška pro každý takovýto čtverec, čímž následně vznikne rastr s relativní výškovou členitostí reliéfu. Členitost reliéfu byla následně ohodnocena na stupnici od jedné do pěti (znázorněno v Tab. 7).

Tab. 7: Relativní výškové členitost reliéfu

Výšková členitost (m)	Název	Bodové ohodnocení
Méně než 30	Roviny	1
31 - 150	Pahorkatiny	2
151 - 300	Vrchoviny	3
301 - 450	Ploché hornatiny	4
Více než 450	Členité hornatiny a velehornatiny	5

Zdroj: (Demek 1987), vlastní úpravy

Diferenciace krajiny podle sklonu povrchu

Další významnou charakteristikou krajiny je sklonitost svahů. Sklon svahu může být klíčovým předpokladem například pro sjezdové aktivity DCR nebo pro vhodné místo ke startu padákového kluzáku. Tato vrstva byla opět vytvořena z DMR 4G, použitím funkce *slope*. Následně pomocí funkce *raster calculator* byly ohodnoceny jednotlivé intervaly podle potřeb jednotlivých aktivit. Ohodnocení probíhalo na základě konzultací s experty pro konkrétní aktivity zvlášť. Ohodnocení pro výsledný potenciál kraje pro DCR je znázorněno v Tab. 8.

Tab. 8: Diferenciace krajiny podle sklonitosti svahů

Sklon (°)	Popis	Bodové ohodnocení
Méně než 5	Plochý	1
5 - 7	Velmi mírný	2
7,1 - 17	Mírný	3
17,1 - 30	Strmý	4
Více než 30	Značně strmý	5

Zdroj: expertní ohodnocení, vlastní úpravy

Míra oslunění povrchu

Další důležitou charakteristikou krajiny je míra ozáření povrchu Sluncem. Tato charakteristika je významná například pro paragliding, kde se více osvětlená část povrchu vyznačuje větší šancí pro vytvoření stoupavého termického proudu, který umožňuje stoupání padákového kluzáku. Tato vrstva opět vychází z digitálního modelu terénu čtvrté generace a byla zpracována na základě kategorizace podle Vysoudila (2006). Nejprve bylo použito vrstvy *sklon povrchu*, která byla reklasifikována do jednotlivých kategoriích znázorněných v Tab. 9.

Tab. 9: Reklasifikace na základě sklonitosti svahů

Sklon svahu (°)	Kategorie sklonu
<5	1
5,1-10	2
10,1-15	3
15,1-20	4
>20	5

Zdroj: Vysoudil (2006), vlastní úpravy

Následně jsem pomocí funkce *aspect* vytvořil z DMR novou vrstvu orientace svahu. Ta byla následně reklasifikována do jednotlivých tříd podle Tab. 10.

Tab. 10: Orientace svahů

Azimut (°)	Orientace	Hodnota
0-45 + (316-360)	severní orientace	1000
46-135	východní orientace	2000
136-225	jižní orientace	3000
226-315	západní orientace	4000

Zdroj: Vysoudil (2006), vlastní úpravy

Tyto dvě vzniklé vrstvy byly dále použity k vytvoření výsledné vrstvy míry oslunění pomocí funkce *raster calculator*. Tato vrstva je klasifikována následovně v Tab. 11.

Tab. 11: Míra oslunění povrchu

Sklon svahu (°)	Orientace svahu		
	Jih	Západ/východ	Sever
<5	3	3	3
5,1-10	4	3	2
10,1-15	4	3	2
15,1-20	5	3	1
>20	5	4	1

Zdroj: Vysoudil (2006), vlastní úpravy

1 – velmi málo osluněné plochy

2 – málo osluněné plochy

3 – normálně osluněné plochy

4 – dobře osluněné plochy

5 – velmi dobře osluněné plochy

Využití plochy

Užitečnou vrstvou vyjadřující odlišnou atraktivitu území pro jednotlivé aktivity DCR je využití plochy. Data byla čerpána z CORINE Land Cover (CLC 2012) a jednotlivé typy území jsou rozděleny následovně:

- urbanizovaná území
- zemědělské plochy
- lesy a polo-přírodní oblasti
- humidní území, vodní plochy

I zde ohodnocení probíhalo na základě expertního ohodnocení pro konkrétní aktivity zvlášť.

Typologie krajiny

Na území Královéhradeckého kraje se nachází tyto typy krajiny podle Typologie české krajiny (Cenia 2017):

- široké říční nivy
- roviny
- váté písky
- plošiny a pahorkatiny
- krajina rozřezaných tabulí
- vrchoviny

- vysoko položené plošiny
- zaříznutá údolí
- izolované kužely
- hornatiny
- skalní města
- krajina výrazných svahů a skalnatých horských hřbetů
- ledovcové kary

Jednotlivé typy krajin, jsou různě atraktivní pro různé aktivity DCR. I zde platí, že ohodnocení jednotlivých typů krajiny probíhalo na základě konzultací s experty pro konkrétní aktivity zvlášť.

Sněhový pokryv

Důležitou vrstvou vyjadřující možnost vykonávání zimních aktivit DCR na daném území je vrstva sněhový pokryv. Jedná se o vrstvu znázorňující průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou ve výšce minimálně 30 cm. Data byla převzata z výzkumné projektu Klimatická změna (2017) a následně upravena v programu ArcGIS. Ohodnocení této vrstvy probíhalo na základě počtu dnů se sněhovou pokrývkou (čím více dní, tím vyšší ohodnocení).

Klimatické regiony

Další vrstvou uplatnitelnou při hodnocení atraktivity území nejen pro zimní aktivity je vrstva klimatické regiony. Tato vrstva vznikla vektorizací mapy klimatických oblastí (CENIA 2015). Na území Královéhradeckého kraje se nachází těchto 5 klimatických oblastí:

- velmi chladná
- chladná
- mírně teplá
- teplá
- velmi teplá

Následné ohodnocení probíhalo v závislosti na konkrétní aktivitě DCR.

Vodní toky vhodné pro sportovní aktivity

Královéhradecký kraj disponuje poměrně hustou říční sítí. Přesto pouze některé jsou svým charakterem atraktivní pro náročnější vodácké aktivity jako jsou rafting a jízda na kanoi či

kajaku. Tato vrstva vznikla na základě selekce řek vhodných pro jízdu na divoké vodě, přičemž jejich bodové ohodnocení bylo vytvořeno na základě vodácké obtížnosti WW a expertního posouzení. Zdrojem dat byla databáze DIBAVOD (2014) a internetový vodácký průvodce www.raft.cz.

Rekreační vodní plochy

Dostatečně velké vodní plochy skýtají významný potenciál pro celou řadu vodních aktivit. Dle mého názoru se jedná v současnosti o rychle se rozvíjející odnož DCR. Současný technologický vývoj dal vzniknout novým sportovním aktivitám jako jsou například wakeboarding⁶ či fly-boarding (využití vodních trysek k nadnášení se nad hladinou). Současně u nás dochází také k růstu atraktivity tradičních vodních aktivit jako jsou windsurfing, či kite-surfing. Vrstva charakterizující vodní plochy v Královéhradeckém kraji vznikla na základě expertního ohodnocení s ohledem na jejich vhodnost k provozování vodních sportovních aktivit a velikost vodní plochy. Zdrojem podkladových dat byla opět databáze DIBAVOD (2014).

V Tab. 12 je znázorněn souhrn použitých zpracovaných vrstev (geovrstev). Pro určité aktivity (skalní lezení, paragliding) bylo použito vrstev které zahrnovaly bodové geoobjekty. Seznam těchto geoobjektů je také znázorněn v Tab 12. Kromě těchto podkladů jsem dále pracoval s daty databáze ArcČR 500 a daty z mapového serveru www.paragliding-mapa.cz. Všechny ohodnocené vrstvy jsem poté podobně jako Nováková (2005) zpracoval do rastrové reprezentace. Při převádění vektorových vrstev na rasterové byla každému pixelu zapsána hodnota z předchozího ohodnocení. U bodových vrstev (např. skály) jsem při výpočtu použil metodu jádrového vyhlazení (*kernel*), kde se každá hodnota pixelu počítá z bodů v okolí (maximálně ve vzdálenosti pěti km) a jednotlivé body v okolí se na výsledné hodnotě přiřazené pixelu podílely odlišně na základě své vzdálenosti od středu pixelu. Pro následné hodnocení celkového potenciálu bylo využito operací mapové algebry. Sečtením vybraných rastrových vrstev bych měl získat vrstvu výsledného potenciálu. Z výsledné mapy lze následně analyzovat prostorové zastoupení jednotlivých hodnot potenciálu i jeho diferenciaci. Geografickou databázi geoobjektů a vrstev i všechny následné operace jsem prováděl v programu ArcGIS – ArcMap s rozšířeními.

---

⁶ Jedná se o formu surfigu, při které není pro jízdu využíváno energie vln, ale vlečného zařízení. (Krejbič 2010)

Tab. 12: Seznam podkladových vrstev

Jednotlivé tematické vrstvy
<ul style="list-style-type: none">
• Relativní výšková členitost reliéfu
• Diferenciace krajiny podle absolutní nadmořské výšky
• Diferenciace krajiny podle sklonů povrchu
• Landuse (využití plochy CLC 2012)
• Typy krajiny (Cenia 2017)
• Klimatické region
• Sněhová pokrývka
• Míra slunečního ozáření
• Orientace svahu
• Rekreační vodní plochy
• Vodní toky vhodné pro sportovní activity
• Skály a skalky
• Plochy vhodné pro paragliding a letiště

Zdroj: Vlastní zpracování

8 Presentace výsledků a jejich diskuze

Jak již bylo zmíněno v teoretické části, nelze přesně určit, které aktivity lze zařadit do DCR. Mnozí z autorů sem řadí například sjezdové lyžování, které je dnes však značně masovou záležitostí. V této práci se proto spíše zaměřuji na méně komerční (zatím nerozvinuté) aktivity DCR, které byly do teď spíše mimo zájem nejen akademiků, ale také širší veřejnosti a institucí cestovního ruchu, a proto zde spatřuji možnost většího potenciálu jejich budoucího rozvoje. Vybranými dobrodružnými aktivitami jsou:

- *Skialpinismus*
- *Skalní lezení*
- *Paragliding*

Jedná se o aktivity, které sám aktivně provozuji, což byl hlavní důvod na jejich konkrétnější zaměření. Pro dobrodružné aktivity konané na zemském povrchu je často nutné vybudovat speciální centra, hřiště, dráhy, stezky či umělý terén. Je zde tedy velký význam realizačních předpokladů. Jelikož se však v této práci věnuji aktivitám, které jsou silně vázány na specifické přírodní podmínky, domnívám se, že hlavní předpoklad pro rozvoj těchto aktivit v daném území představují právě vhodné přírodní podmínky. Realizační předpoklady tedy u těchto aktivit nehrají tak významnou roli, a proto nejsou v této práci zahrnuty dopodrobna. Mimo konkrétní zaměření na tyto tři aktivity se také snažím o zhodnocení celkového potenciálu pro širší spektrum aktivit dobrodružného cestovního ruchu a přidávám úvahu nad problémy, které sebou rozvoj těchto aktivit přináší. Součástí této části je také pokus o vymezení hlavních destinací DCR v kraji a především snaha o nalezení nových destinací s vhodnými předpoklady pro rozvoj aktivit DCR, které by mohly sloužit jako alternativa k již zavedeným destinacím.

8.1 Skialpinismus

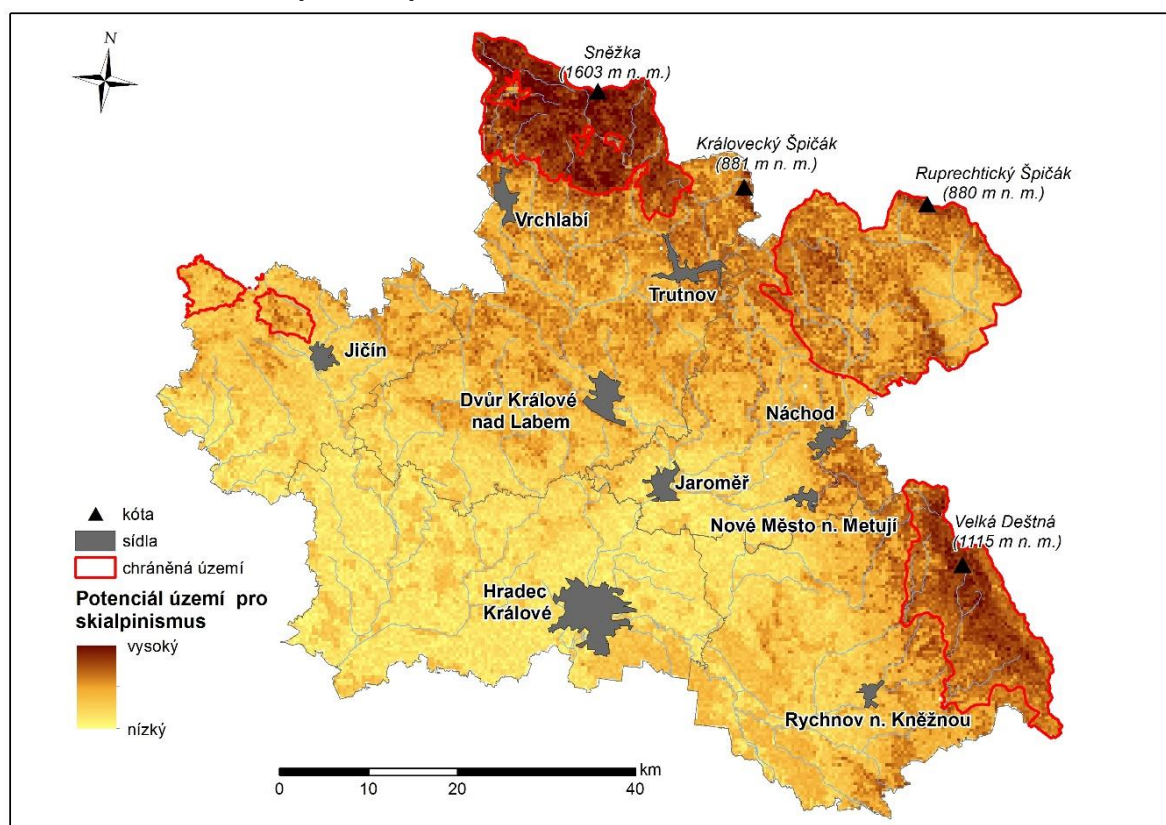
Jednou z dobrodružných aktivit, která v současné době zažívá velký rozmach, je skialpinismus. Čím dál více lidí hledá alternativu k často velmi drahým a přeplněným skiareálům a skialpinismus se jeví jako vhodná zimní aktivita k objevování krásy přírody zasněžených hor. Podle Wintera (2002) se dnes název skialpinismus používá pro označení výstupu s lyžemi a následného sjezdu na lyžích v neupraveném terénu zasněžených hor. Jednoduše lze tedy skialpinismus chápat jako pohyb na lyžích ve volném terénu mimo upravené sjezdovky a tratě. Tato sportovní aktivita se dá bezesporu zařadit mezi jednu z aktivit dobrodružného cestovního ruchu. Nejen, že může obnášet značnou míru rizika při

pohybu v neupraveném terénu, ale také vyžaduje značný fyzický fond a lyžařské dovednosti. Nezbytné jsou také znalosti ohledně potřebného vybavení, a především znalost pohybu na ledovcovém povrchu či lavinových svazích. V českých podmínkách sice nenajdeme vysokohorské oblasti podobně jako například v sousedním Rakousku či Slovensku, přesto i zde lze skialpinismus provozovat.

Za počátky skialpinismu lze v podstatě brát již využívání lyží k lovu zvěře a použití zvířecí kůže na skluznici, což zamezovalo podkluzování lyží a umožnilo lovcům využívat lyže nejen ke sjezdu, ale také ke stoupání. A právě stoupací pásy ve spojení se speciálním stoupacím vázáním jsou hlavními prvky, kterými se skialpinismus liší od sjezdového lyžování. Rozmach skialpinismu však nastal až koncem 19. století, kdy se lyže začínaly používat v horolezectví k přechodu horských sedel a k zdolávání vrcholů (Švecová 2016). Nevýhodou, která bránila větší popularizaci mezi širší veřejností, byla velmi vysoká cena potřebného vybavení. Ta je i dnes stále poměrně vysoká, přesto však můžeme ve větších lyžařských střediscích nalézt půjčovny se skialpinistickým vybavením, čímž se tato aktivita stává dostupnější pro širokou veřejnost. V dnešní době se můžeme setkat se třemi formami skialpinismu. *Klasický skialpinismus*, který je vykonáván ve vysokohorském prostředí, často pokrytém ledovci, a nezřídka kdy je zapotřebí také horolezeckého vybavení. Zelenka a Pásková (2002) definují klasický skialpinismus jako jeden z rizikových sportů, resp. druhů dobrodružného cestovního ruchu, propojující vysokohorskou turistiku a lezení ve vysokohorských terénech, přejezdy a přechody na lyžích a sjíždění neupravených (často extrémních) svahů na lyžích. Druhá a zároveň lehčí forma skialpinismu se nazývá *skitouring*. Odlišuje se především tím, že se překonává terén bez ledovcového povrchu a neobsahuje prvky horolezectví. V současnosti se jedná o nejrozšířenější formu skialpinismu. A poslední formou je skialpinismus závodní, někdy označovaný také jako *ski-running*. V českém prostředí jsou od roku 1984 každoročně pořádány závody v Krkonoších, přičemž v roce 1996 byl horskou službou a komisí skialpinismu ČHS založen Český pohár ve skialpinismu, který trvá dodnes (Švecová 2016). Skialpinismus se dnes dostává stále více do povědomí širší veřejnosti, a i v Česku se začíná těšit rostoucí oblibě (Švecová 2016). To lze spatřovat nejen na svazích českých sjezdovek, ale také například na rostoucím počtu specializovaných prodejen či nárůstem cestovatelských přednášek a filmech zabývajících se touto tematikou (např. pořady České televize *Skialpem to začalo*, *Nahoru a dolu Hedvábnou stezkou* či přednášky ve skialpinistickém centru Hudy Havlíčkova). Ačkoliv hlavním cílem většiny skialpinistů jsou evropské velehory, tak ty české mohou sloužit jako vhodný trénink či příprava na následné ledovcové túry.

Z výsledného Obr. 9 je patrné, že jednoznačně nejvýznamnějším potenciálem pro tuto aktivitu disponuje oblast Krkonoš. Za zmínku stojí například oblast Sněžky, Černé či Liščí hory a Medvědínu. Současnou největší překážkou rozvoje skialpinismu v Krkonoších je zákon, na základě kterého, je povoleno se pohybovat pouze po vyznačených stezkách, které musí lyžař použít také ke sjezdu (případně může použít také sjezdovku). Důvodem proč však lidé stále více propadají skialpinismu není jen volnost pohybu v horách, ale především možnost zažít sjezd volným terénem mimo přeplněné lyžařské areály. To ovšem zákon u chráněných oblastí zakazuje. I když v Krkonoších v současné době nalezneme osm vytyčených skialpinistických tras i s možností sjezdu, tak tyto trasy zdaleka neuspokojují potřeby skialpinistů.

Obr. 9: Potenciál území pro skialpinismus⁷

Zdroj: databáze vrstev a geoobjektů, vlastní úpravy

Další oblastí s poměrně vysokým potenciálem jsou Orlické hory, které však již nedosahují takových nadmořských výšek jako zmíněné Krkonoše, a navíc se nachází v chráněné krajinné oblasti, tudíž zde ježdění mimo vyznačené trase není tolerováno. Překvapivě vhodným potenciálem disponují **Vraní hory** (Obr. 10), které se nacházejí

⁷ Při hodnocení přírodního potenciálu královéhradeckého kraje pro skialpinismus jsem vycházel z těchto vrstev: sněhový pokryv, klimatické regiony, relativní členitost reliéfu, absolutní nadmořská výška, sklonitost svahů, orientace svahů, využití ploch a dále z vrstvy chráněná území z databáze ArcČR 500

severozápadně od Trutnova a jejich nejvyšším vrcholem je *Královecký Špičák* (881 m n. m.). Oproti Krkonošům či Orlickým horám zde neplatí žádná omezení z pohledu ochrany přírody a tak je v nich povolen volný pohyb. Nevýhodou může být přeci jen nižší nadmořská výška, a proto dnů s ideálními podmínkami ke sjíždění svahů těchto hor pravděpodobně v roce nebude příliš mnoho. Přesto by tyto hory mohly představovat zajímavou alternativu výše zmíněným pohořím a to především díky možnosti legálních sjezdů ve volném terénu. Zajímavou alternativní variantou by také kromě Vraních hor mohly být **Javoří hory** na Broumovsku. Nejvyšším vrcholem na české straně těchto hor je *Ruprechtický Špičák* (880 m n. m.). Výhodou této oblasti je také možnost kombinace skialpinistických tras do sousedícího Polska, kde vrcholy dosahují nadmořské výšky téměř tisíc metrů.

Obr. 10: Pohled na Vraní hory

Zdroj: Čadil (2004)

Na základě všech aspektů, které ovlivňuje nejen samotná ochrana přírody, ale i současná situace kdy neexistuje žádné organizace, která by zastřešovala skialpinisty, je zjevné, že provozování skialpinismu mimo značené a vyhrazené turistické stezky je vcelku komplikovanou otázkou, kdy proti sobě stojí touha po sjezdu „neposkvrněného“ svahu a sportovní pohnutky, a naproti tomu stojící ochrana přírody a živočichů zde žijících. Touto problematikou se ve své práci zabývala například Kouřilová (2009), která se domnívá, že než se snažit o povolení sjezdů v nejpřísněji chráněných územích, tak jako rozumnější vnímá hledání vhodných terénů v nižších polohách a v oblastech s nižším stupněm ochrany. I z těchto důvodů, se jeví mnou aplikované využití GIS k hledání lokalit s vhodným potenciálem pro tuto aktivitu jako přínosné k možnému dalšímu vývoji této dobrodružné aktivity.

8.2 Skalní lezení

Lezení obecně se dnes v Česku těší značné oblibě, která v posledních letech významně narůstá. Jednou z příčin jsou bezesporu současné úspěchy profesionálního sportovního lezce Adama Ondry, který je v současnosti považován za jednoho z nejlepších lezců světa a díky tomu a aktuálnímu zájmu médií, se dnes těší značné popularitě nejen v lezeckých kruzích. Dalším současným fenoménem je výstavba umělých lezeckých stěn, kterých v Česku značně přibývá a dnes jsou součástí téměř každého většího města. Tyto umělé stěny sice nejsou hlavním důvodem, který by vedl lezce k návštěvě dané oblasti, avšak mohou působit jako služba, která se nachází poblíž lezeckých oblastí⁸ a slouží jako varianta horolezecké činnosti s cílem udržet zde návštěvníky i během nepříznivého počasí, kdy není možno na skalách lézt. Jakožto aktivní lezec pozoruji značný nárůst počtu lidí provozujících tuto aktivitu. Je však zajímavé, že se tak děje z velké části převážně právě na umělých lezeckých stěnách, které dnes nabízí alternativu k masovým fitness centrům. Při pobytu ve skalách už ovšem tak výrazný nárůst nových lezců nepozoruji. Zde je podle mne prostor k rozvoji. Do nedávných dob se jednalo především o aktivitu, které přitahovala především alternativně smýšlející jedince a mezi běžnou populací nebyla téměř vůbec rozšířena. Se současným boomem lezeckých stěn, však spatřuji velký potenciál také pro skalní lezení, které by se pomocí vhodných nástrojů mohlo stát významnou součástí DCR.

Z vybraných aktivit, na které se zaměřuji v této práci, je skalní lezení bezesporu aktivitou, která se v českém prostředí pyšní zdaleka nejdelší tradicí. Jeho počátky v českých zemích spadají již do 19. století. Významným milníkem je rok 1907 a založení prvního lezeckého oddílu Prachov. Roku 1946 vzniká sloučením všech horolezeckých klubů a oddílů Svaz československých horolezců⁹ jako jasná známka rozšíření tohoto sportu (www.horosvaz.cz). Ačkoliv se jedná o aktivitu s dlouholetou tradicí, jeho zapojení do cestovního ruchu je otázkou až několika posledních let, maximálně desetiletí, a to ve velmi malém měřítku. Skalní lezení můžeme řadit mezi jednu z horolezeckých aktivit. Klasifikaci horolezectví se zabývají například Lienereth (2004) nebo Kublák (2014) a další. Pro potřeby této práce uvádím zjednodušenou formu dělení horolezeckých aktivit (viz Obr. 11). V českém prostředí nenalezneme velehorské terény, a proto se v této práci zabývám výhradně skalním lezením. Jedná se o lezení na skalách, které se nenacházejí v horském terénu. Tyto skály se vyznačují například tím, že je k nim snadnější přístup. Také klimatické podmínky jsou zde mírnější, než ve velehorách. V nevelehorských terénech se začalo lézt

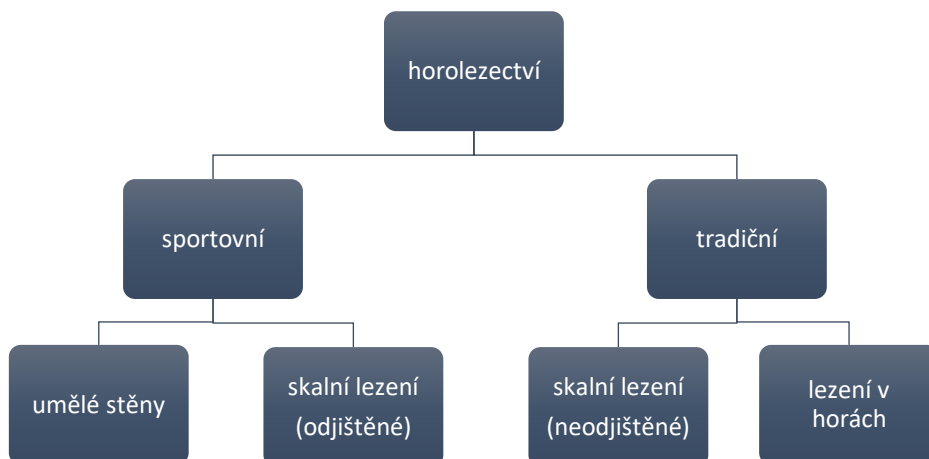
---

⁸ Například umělé horolezecké stěny v Jičíně nebo v Adršpachu nacházející se poblíž horolezecky atraktivních skalních oblastí.

⁹ Dnes Český horolezecký svaz (ČHS).

až v 19. století. Nejprve tyto oblasti sloužily pouze jako cvičné terény pro hlavní aktivitu v horách. Až v šedesátých a sedmdesátých letech, s nástupem volného lezení¹⁰, se na nevelehorské skály začalo pohlížet jako na plnohodnotné lezecké terény (Kublák 2014). Skalní lezení může být sportovního či tradičního charakteru.

Obr. 11: Klasifikace horolezectví

Zdroj: vlastní úpravy, Liennerth (2004)

Sportovní lezení (někdy také nazývané gymnastické), se v současnosti uplatňuje v celé řadě horolezeckých disciplín. Základním prvkem je snaha o dokonalé zvládnutí lezeckého pohybu. Zaměřuje se především na tělesnou stránku lezce, přičemž hlavním motivem je zejména přezení fyzicky velmi obtížného místa v cestě. Hlavní rozdíl je především v jištění. Při svém postupu lezec využívá většího množství fixních jistících bodů, které jsou trvale osazeny ve skále, čímž je částečně odbourán strach z pádu a dochází k výraznému snížení psychické zátěže, což umožňuje lezcům dosahovat lepších výkonů. Hlavním cílem sportovních lezců je především neustálé zvyšování náročnosti pohybu a tím i zvyšování fyzické výkonnosti (Kublák 2014).

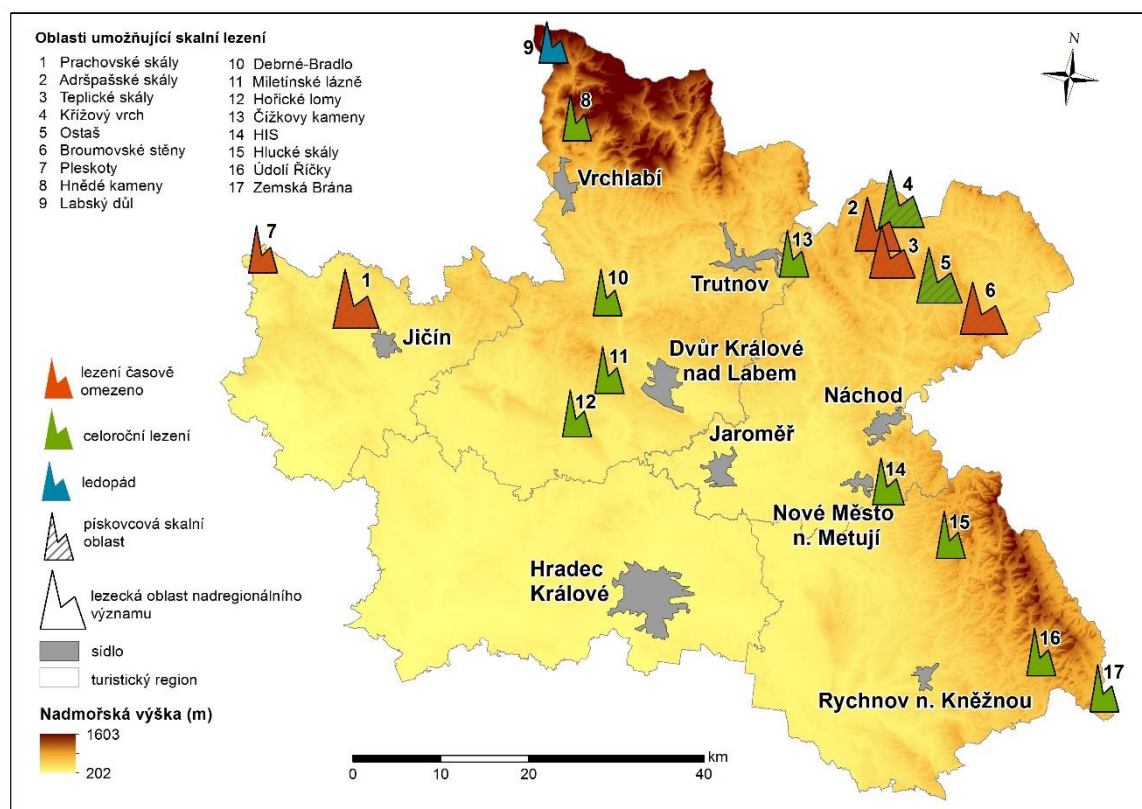
Druhou lezeckou disciplínou je tradiční skalní lezení. Jedná se o lezení na skalách, které je v souladu s určitými tradičními hodnotami. Tento druh lezení vyžaduje především odolnost vůči strachu, dokonalé sebeovládání a schopnost zakládat vlastní postupové jištění (Kublák 2014). Ještě specifitější odnož tradičního skalního lezení představuje pískovcové lezení. Pískovcové lezení ve středoevropském prostoru (kam spadají i pískovcové skalní města nacházející se v Královéhradeckém kraji) je lezení zvláštního charakteru, které je úzce spjato se zdejší kulturou a historií a vyznačuje se unikátními

¹⁰ Horolezecký styl, při kterém se k pohybu po skále využívá pouze přirozeného povrchu skály a síly lezce (Kublák 2014)

tradicemi (Sýkora 2004, Kublák 2014). Příkladem je například zákaz používání magnézia (prostředek zabraňující klouzání povrchu skály) či zákaz používání kovového vybavení při zakládání postupového jištění, což činí tuto formu lezení ještě obtížnější. Kromě jiného je také zakázáno lézt na mokré či vlhké skále. Většina z lezecky atraktivních terénů v Královéhradeckém kraji má charakter pískovcového lezení. Pouze menší oblasti, především v horách (v Krkonoších a Orlických horách), jsou tvořeny tvrdší horninou a mají charakter spíše sportovního lezení. Výsledná mapa zobrazující lezecký potenciál v Královéhradeckém kraji vznikla na základě dat z databáze skal Českého horolezeckého svahu, z portálu www.skalnioblasti.cz a z informací získanými vlastním pozorováním. Na základě těchto dat jsem vytvořil vrstvu znázorňující jednotlivé lokality umožňující skalní lezení a případná lezecká omezení v těchto oblastech. Celkem se na území kraje nachází přes deset tisíc lezeckých cest (www.skalnioblasti.cz), přičemž většina z nich je pískovcového charakteru. V následujících odstavcích se blíže zabývám popisem a hodnocením vytyčených lezeckých oblastí v tomto kraji, každá z těchto oblastí je svým způsobem specifická, s individuálními omezeními, které reflektují konkrétní charakter horniny a potřebu ochrany fauny a flóry.

Obr. 12 zobrazuje oblasti, které disponují vhodným přírodním poteniciálem, který umožňuje skalní lezení. Z pohledu počtu lezeckých cest se v Královéhradeckém kraji nachází šest lezeckých oblastí nadregionálního významu a dalších deset menších oblastí, které mají význam spíše lokální.

Obr. 12: Oblasti umožňující skalní lezení v Královéhradeckém kraji

Zdroj: Vlastní zpracování

Prachovské skály

První významnou lezeckou oblastí nacházející se severozápadně od města Jičín jsou Prachovské skály. Současně s dalšími oblastmi, nacházejícími se již mimo tento kraj, vytvářejí soustavu pískovcových skalních měst Českého ráje. Tato oblast se dá označit za „Mekku“ českého pískovcového lezení (Adamovič a kol. 2010). V Prachovských skalách nalezneme více než 1700 vymezených lezeckých cest a jedná se o druhou největší lezeckou oblast v kraji. Rozlehlé skalní město Prachovských skal tvoří množství vysokých a poměrně úzkých věží. Tyto skály nabízí možnost krásných klasických výstupů ve stěnách, spárách a komínech. Zdejší cesty jsou v celém spektru obtížnosti, mají poměrně snadnou dostupnost a obstojné občerstvovací zázemí. Problémem této oblasti může být vysoká koncentrace turistů na malé ploše, přičemž během víkendu je zde plno také na skalách. Celá oblast je na soukromém pozemku rodiny Schliků. Lezecká činnost je povolena pouze s jejich souhlasem, s podmínkou striktního dodržování provozního řádu a pravidel lezení v pískovcových skalních oblastech. Lezení je povoleno od prvního dubna do konce října mimo zakázané oblasti (www.prachovskeskaly.cz). To, že jsou tyto skály oblíbenou lezeckou destinací se odráží také v nabídce cestovních agencí, která však není lokálního

charakteru, ale soustřeďuje se na skalní oblasti celého Českého ráje jako celek (např. Nejedlo 2017). Domnívám se, že ačkoli je kapacita těchto skal do značné míry naplněna, stále je zde prostor ke vzniku lokálních nabídek DCR, které je možno spojit například s potenciálem provozování vodních aktivit v nedalekých Jinolických rybnících.

Adršpašské skály

Druhou a zároveň největší lezeckou oblastí v kraji je soustava Adršpašsko-Teplických skal. Jedná se o propojený skalní komplex, který lze dále rozdělit do tří skalních oblastí: *Adršpašských skal*, *Křížového vrchu* a *Teplických skal*. Tyto skály jsou s největší pravděpodobností nejznámějším a nejnavštěvovanějším pískovcovým terénem v České republice. Nacházejí se v CHKO Broumovsko. Skály vznikly geologickou činností a tvořily jednolitý pískovcový blok, který se postupem času a následkem eroze rozrušil na četné věže, sloupce, komíny a kaňony (Broumovsko 2017).

Největší z těchto tří oblastí jsou Adršpašské skály. Zmínky o lezeckých výstupech v Adršpašských skalách pocházejí z počátku 20. století. Největšího rozmachu však lezení v této oblasti dosáhlo až ve druhé polovině minulého století. Oblast je známá komínovým a spárovým lezením. Dnes je Adršpach jednou z nejoblíbenějších lezeckých oblastí v Česku a nachází se zde více než čtyři a půl tisíce lezeckých cest. Tyto skály jsou také jednou z mála oblastí v tomto kraji, kde nalezneme nabídku lezení s instruktorem. Ty jsou dokonce omezené na maximálně tři osoby s jedním instruktorem (www.horosvaz.cz). Příkladem můžou být například cestovní kanceláře *Tomadventure*, *Alpy4000*, případně kurzy lezení nabízené agenturou *Region Tour*. Často bývají tyto kurzy spojovány s lehčí, sousedící oblastí Křížového vrchu. Stejně jako u předchozích skal i zde platí pravidla pro pískovcové skalní lezení a na většinu skal je povoleno lezení pouze od prvního května do konce listopadu.

Teplické skály

Spolu s Adršpašskými skalami tvoří již zmíněný Adršpašsko-Teplický skalní komplex. Vzhledem k tomu, že celá oblast Adršpašsko-teplických skal byla roku 1933 vyhlášena národní přírodní rezervací a roku 1991 se stala součástí CHKO Broumovsko, je zde nutné dodržovat všechna pravidla ochrany přírody a také pravidla platná pro lezení na pískovcových skalách (Broumovsko 2017c). Hlavní vstupní branou do této oblasti je obec Teplice nad Metují. V této lokalitě se lezení těší opravdu značné tradici a oblibě. Každoročně se zde například koná mezinárodní horolezecký filmový festival. V lezeckých kruzích se někdy Teplickým skalám říká, že jsou „královstvím stěnového lezení“. Nachází

se zde více než tisíc vytyčených lezeckých cest a na své si zde může přijít každý. V několika částech (například Vlčí nebo Černá rokle) je povoleno celoroční lezení. Na zbylých částech je povoleno lézt od prvního května (případně července) až do konce listopadu (www.horosvaz.cz). Oproti sousedícím Adršpašským skalám jsou ty Teplické přece jen méně lezecky frekventované, což může být do budoucna paradoxně jejich výhodou oproti přeplněným sektorům Adršpašských skal.

Křížový vrch

Jedná se skalní uskupení podkovitého tvaru nacházející se kousek od obce Adršpach. Oproti blízkým Adršpašským skalám se jedná o menší oblast, kde nalezneme téměř tisíc vyznačených lezeckých cest. Výhodou je, že lezení na většině z místních skal je povoleno celoročně, ovšem i zde je třeba řídit se pravidly pískovcového lezení. Další výhodou této oblasti je, že se zde nacházejí lezecké cesty všech obtížností, a proto je tato oblast často využívána jako tréninkové místo před obtížnějším lezením v Adršpašských skalách. Stejněho principu využívají také agentury a místní jednotlivci nabízející lezení s instruktorem, kdy nejprve s klienty začnou na jednodušších skalách na Křížovém vrchu předtím, než s nimi vyrazí do Adršpašských skal.

Svým charakterem uspokojí oblast Křížového vrchu opravdu každého lezce, a proto není divu, že se jsou místní skály často během letních víkendů přeplněné. To způsobuje zajímavý jev, kdy oproti jiným skalním oblastem je zde mnohem menší koncentrace běžných turistů než lezců, ačkoliv zde nalezneme turisticky atraktivní stezku znázorňující křížovou cestu.

Ostaš

Lezecká oblast Ostaš je tvořena převážně izolovanou stolovou horou, která leží tři kilometry severozápadně od Police nad Metují. Ostašskou pískovcovou tabulí prochází geologický zlom, při kterém severovýchodní část o několik desítek metrů poklesla a dala tak vzniknout protáhlému Dolnímu labyrintu. Horní část tabule se dělí na dvě morfologicky odlišné části. Na Horní labyrint, jehož součástí je miniaturní skalní město a Zadní Ostaš, která je převážně tvořenou okrajovými stěnami (Broumovsko 2017b). Oblast je přístupná nejen autem, ale také vlakovou či autobusovou dopravou. Je také snadno dostupná pěšky z okolních osad, ale také z nedalekého města Police nad Metují. To dělá z této oblasti snadno přístupnou lokalitu. V blízkosti skal se také nachází tábořiště s chatkami a bufet. V okolí je také několik restauračních zařízení. Oproti předchozím lokalitám se jedná spíše o méně známou oblast, kde nalezneme okolo tisíce vytyčených lezeckých cest. Výhodou Ostaše však je, že zde

aktivita není časově omezena a umožňuje celoroční lezení, které však také podléhá pravidlům tradičního pískovcového lezení. Oblast je výhodná také tím, že se zde nachází široké množství možností různých druhů lezení. Vyskytují se zde jednoduché, členité cesty, které jsou vhodné pro první lezecké zkušenosti, dále tu jsou možnosti starých klasických výstupů, ale i obtížných moderních cest ve stěnách. Snadná dostupnost z města, fakt že se jedná o klidnou, nepřelidněnou lokalitu, velká rozmanitost lezení a možnost celoročního využití momentálně dělá z Ostaše dle mého názoru jednu z nejpríhodnějších oblastí k rozvoji přidružených služeb DCR.

Broumovské stěny

Jedná se o horský hřbet nacházející se v Broumovské vrchovině. Svojí polohou od sebe odděluje Polickou pánev od Broumovské kotliny a táhne se v délce přibližně dvanácti kilometrů (Broumovsko 2017b), přičemž téměř po celé délce těchto stěn se nacházejí skály a skalní věže. Lezecky nejoblíbenější jsou především zdejší rokly (Kovářova rokly, Třešňová rokly či Zaječí rokly, kde pískovcové věže tvoří malé skalní město). Dalšími zajímavými, avšak již méně navštěvovanými částmi stěn jsou okolí Velké kupy, Koruny a Božanovského špičáku. Celá oblast Broumovských stěn je protkána systémem značených turistických tras, které propojují různá zajímavá místa a umožňují pohodlně projít celým hřebenem od Honského až po Božanovský špičák. Tyto stěny byly roku 1956 vyhlášeny národní přírodní rezervací. Od roku 2009 jsou dále po stránce ochrany přírody rozšířeny o národní přírodní památku Polické stěny. Mimo to je území Broumovských stěn také součástí CHKO Broumovsko (Broumovsko 2017b). To ovlivňuje také možnost horolezecké aktivity. Lezení je zde povoleno pouze ve vyhrazených oblastech. Nově je zakázáno lezení například v sektoru Za Machovským křížem a téměř v celém sektoru V Horách (www.skalnioblasti.cz). V ostatních oblastech je lezecká činnost povolena od května (případně července) až do konce prosince. V rámci tradice pískovcového lezení je i zde zakázáno používání magnezia. Oproti výše zmíněné Ostaši jsou Broumovské stěny specifické vcelku obtížným a zdlouhavým přístupem k jednotlivým skalám, což odráží značnou část lidí, a tak tyto skály nejsou lezecky zdaleka tak navštěvované jako například Prachovské či Adršpašské skály. Z pohledu rozvoje skalního lezení jsou tyto stěny výjimečné tím, že se zde nachází mnoho možností prvovýstupů, a to i na dosud nezdolané věže. V celé oblasti se nachází něco málo přes 1300 lezeckých cest což, vzhledem k poměrně velké rozloze Broumovských stěn opravdu není mnoho, a tak možnost objevování nových cest může působit jako jedno z lákadel rozvoje DCR.

Ostatní skalní oblasti

Kromě již výše zmíněných oblastí, nalezneme na území kraje také menší a méně známé lokality, které umožňují skalní lezení. Jedná se o lokality především regionálního významu.

V oblasti Orlických hor a Podorlicka nalezneme několik míst umožňujících skalní lezení. Největší je oblast zvaná HIS a nachází se u Nového města nad Metují. Tato oblast nabídne celoroční možnost lezení různých obtížností na jílovité skále. Cesty jsou především sportovního charakteru. Druhou největší lezeckou oblastí v Orlických horách jsou Hlucké skály. Tato oblast prošla v roce 2013 osazením nového jištění. Jedná se o sportovní typ lezení. Stejně jako u zbylých dvou oblastí Zemské brány a Údolí Říčky, kde se nachází do dvaceti lezeckých cest.

Krkonoše nabízejí horolezecké využití spíše ve své části spadající do Libereckého kraje (především okolí Harrachova). Ovšem i na území Královéhradeckého kraje najdeme zajímavou lezeckou oblast zvanou Hnědé kameny. Ta se nachází poblíž obce Strážné a nabízí téměř dvacet lezeckých cest sportovního charakteru, které jsou vhodné i pro začátečníky. Kromě toho je zde v zimních měsících možno provozovat také lezení na ledu, konkrétně na ledopádu v Labském dole (případně umělý ledopád na horské chatě Výrovka). Také v Podkrkonoší nalezneme několik menších skal, na které vedou lezecké cesty, a to konkrétně Hořické pískovcové lomy, skály u Miletínských lázní a skály u obce Debrné. Jedná se však o velmi malé oblasti vyhledávané především místními horolezeckými „nadšenci“. Další z lezeckých oblastí, které stojí za zmínku jsou určitě Čížkovy kameny poblíž Trutnova, které mohou nabídnout více než sto lezeckých cest. Do Královéhradeckého kraje také zasahuje jedna oblast, která je součástí lezeckého sektoru Hruboskalsko s názvem Pleskoty. Jedná se o tradiční pískovcové lezení. Tato oblast nabízí více než sto třiceti lezeckých cest.

Žádné z těchto oblastí zatím neslouží potřebám DCR. Přesto především ty, které se nachází blízko regionálních či horských center (Čížkovy kameny, Hnědé kameny, HIS, Údolí Říčky), mohou přispět k rozvoji DCR přidáním nabídky skalního lezení s instruktorem.

Shrnutí

Většina z významných lezeckých oblastí tohoto kraje je tvořena pískovcovými skalními městy. Pískovcové lezení v Česku má dlouholetou tradici, započatou saskými lezci již na konci 19. století a dodnes zde platí specifická pravidla lezení. Lezení v těchto pískovcových skalních městech je především individuální záležitostí a v rámci nabídek cestovních agentur

a kanceláří se objevuje minimálně. Přímo v lezeckých oblastech se člověk s nabídkou lezení s instruktorem příliš často neseťká. Například prachovské skalní město je ohraničené a vede do něj několik přístupových cest, kde se nachází vstupní brány. To nabízí možnost nejen kontroli návštěvníků, ale také informovat návštěvníky ohledně nabídky přidružených služeb, mezi kterými by mohla být právě možnost vyzkoušet si skalní lezení s instruktorem. Takto to funguje například ve významných amerických lezeckých oblastech. Jedním z takovýchto případů je Národní park Joshua tree, který je lemován okolními městečky, v kterých nalezneme vcelku širokou nabídku zaměřenou na skalní lezení pro úplné začátečníky až po náročné lezení pro pokročilé. V současnosti není nabídka lezeckých aktivit v Královéhradeckém kraji příliš rozšířena. Za zmínku stojí pouze několik cestovních kanceláří jako například Cestovní kancelář Klíč v Trutnově, Tomadventure či Region Tour.

Dalším prvkem, který lze využít k rozvoji skalního lezení by mohly být umělé horolezecké stěny nacházející se poblíž skalních oblastí. Například výhodou Prachovských skal je jejich snadná dostupnost z města Jičín, které je nejen kulturně historickým centrem této turistické oblasti, ale také se zde nachází umělá horolezecká stěna. Spojení základního výcviku úplných nováčků na umělé stěně a následného venkovního lezení ve skalách, by dle mého názoru mohlo být zajímavou nabídkou místních cestovních agentur či horolezeckých klubů.

8.3 Paragliding

Paragliding, neboli také létání s padákovým kluzákem, je jednou z dobrodružných aktivit vykonávanou ve vzduchu, při které člověk využívá přírodních sil k volnému létání. První náznaky paraglidingu sahají do období světových válek. Významným krokem však bylo až zpřístupnění vývoje návratových zařízení kosmických lodí organizací NASA. Její součástí bylo křídlo z textilní tkaniny, které se nápořem vzduchu formovalo do tvaru nosné plochy s tzv. leteckým profilem (Plos 2016). Použitý tvar křídla byl výkonnější a lépe ovladatelný, než do té doby v parašutismu používané kulaté padáky, což bylo hlavním důvod, proč se jich po zavržení v kosmickém programu ujal svět sportovního parašutismu. Počátkem sedmdesátých let se křídlové typy padáků rozšířily ze Severní Ameriky do celého světa. Významným krokem pro létání padákovým kluzákem je rok 1978, kdy se Gérard Bosson začíná aktivně věnovat létání na svahu a provozovat školu létání. První skutečný padákový kluzák byl zkonstruován a sériově vyráběn v roce 1985. Rok 1985 je tedy možno považovat za skutečný počátek paraglidingu (Plos 2016). Tato nová sportovní aktivita zažívala největší rozmach především v Alpách. Prvními piloty v tehdejší ČSSR byli povětšinou horolezci, kteří se s paraglidingem setkávali na svých zahraničních výpravách. Výraznější rozvoj

paraglidingu však byl umožněn až po roce 1989, kdy v Česku vznikla řada výrobců a leteckých škol. Jedná se tedy o velmi mladý sport, a ačkoliv u nás nemá tak dlouholetou tradici, patří dnes české firmy ke špičkovým světovým výrobcům a čeští piloti k absolutní světové špičce v létání na padákovém kluzáku (Plos 2016).

Létání je v paraglidingu umožněno především díky stoupavým proudům vzduchu, které umožňují padákovému kluzáku stoupat navzdory gravitaci. Tato aktivita je významně ovlivněna aktuálními atmosferickými podmínkami (Plos 2016). K tomu aby se člověk dokázal dostat s paraglidingovým křídlem do vzduchu jsou v klasické podobě (bezmotorový paragliding) využívána vyvýšená místa v krajině. Právě tato startovací místa (startovačky) jsou klíčová k tomu, aby mohla být tato aktivita v dané lokalitě vykonávána. Ve této části své práce se tedy zaměřuji na nalezení potenciálně vhodných míst pro nová startovací místa. Takovéto místo musí splňovat určité požadavky. Je zapotřebí dostatečné výškové členitosti v provnání s okolím, velkou výhodou je také více osluněný svah, který umožňuje vytvoření termického stoupavého proudu (samotná orientace svahu, zde nehraje tak významnou roli jako například oslunění svahu, neboť vítr je především v Česku velmi proměnlivý a nestálý). Dalším důležitým faktorem je využití plochy. Vhodné jsou například horské louky, či široké lesní průseky.

Obr. 13: Startovací plocha na Černé hoře

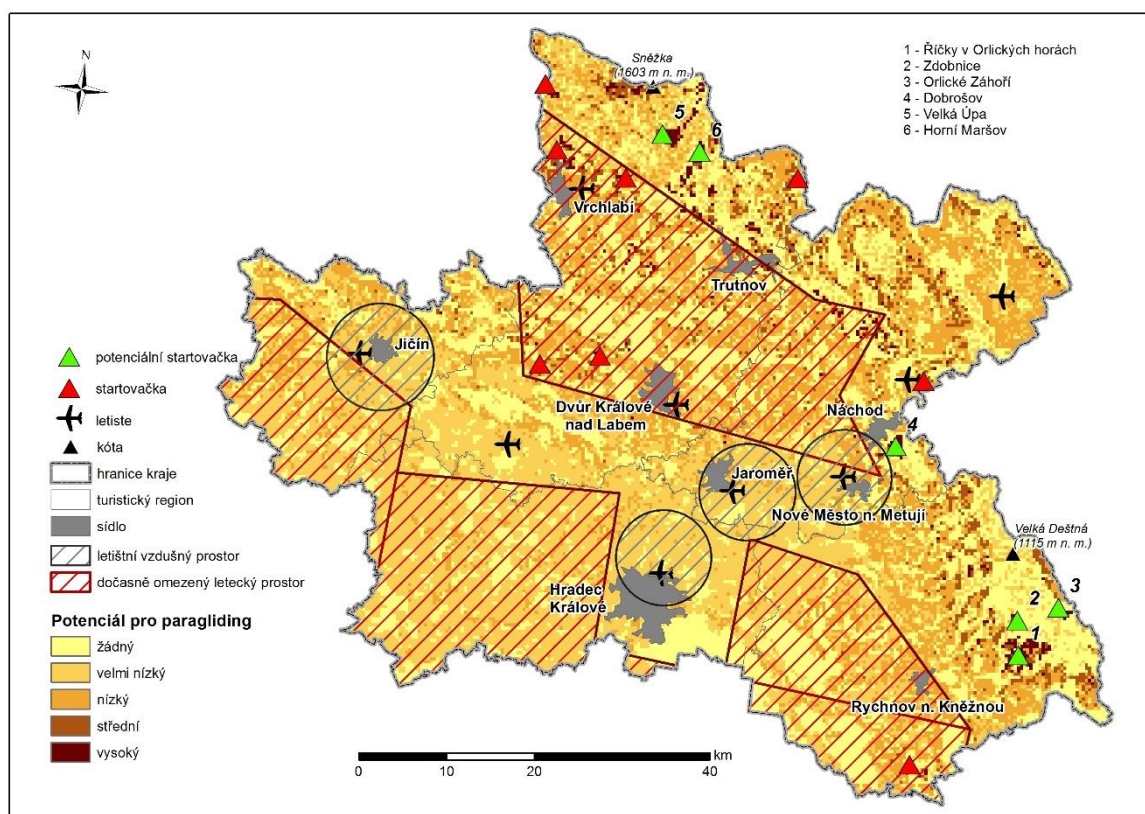
Zdroj: www.paragliding-mapa.cz

Dalším faktorem, který ovlivňuje podmínky pro vykonávání paraglidingu je výskyt leteckých prostorů. Jedná se o neustále aktualizované oblasti v atmosféře, ve kterých letání podléhá určitým pravidlům (Plos 2016).

Obr. 14 zobrazuje přírodní potenciál území vhodný pro umístění startovacích ploch pro paragliding. Na území Královéhradeckého kraje již nalezneme několik startovacích

míst. Jednu z nejvíce komerčně využívaných „startovaček“ v Čechách nalezneme na Černé hoře v Krkonoších (Obr. 13.). Ta je oblíbená také tím, že je zde možný přístup z lanovky v Janských lázních, která je celoročně v provozu. Z existujících startovacích míst v tomto kraji jsou pro účely CR využívány prakticky pouze ty v Krkonoších. Kromě nich však spatřuji významný potenciál také ve startovačkách na Zvičině a ve Vraních horách (konkrétně poblíž Královeckého Špičáku). Je vcelku překvapivé, že navzdory značnému potenciálu, nenalezneme žádnou startovací plochu v Orlických horách. Z Obr. 14 je významná především oblast poblíž Říček v Orlických horách, konkrétně například Novákův či Pustý kopec. Je zajímavé, že konkrétně Pustý kopec je již velmi atraktivní mezi místními vyznavači kitování a to především jeho zimní formy zvané snowkiting (Obr. 15).

Obr. 14: Přírodní potenciál pro paragliding

Zdroj: Databáze vrstev a geoobjektů, vlastní úpravy

Další výhodou této lokality Orlických hor spatřuji v absenci omezujícího leteckého prostoru. Velmi zajímavý přírodní potenciál vykazují okolí Zdobnice a Orlického Záhvoří. Domnívám se, že zřízení startovacích ploch v těchto oblastech, může přispět k rozšíření potenciální nabídky DCR a přispět tak ke zvýšení atraktivity této méně známé části Orlických hor.

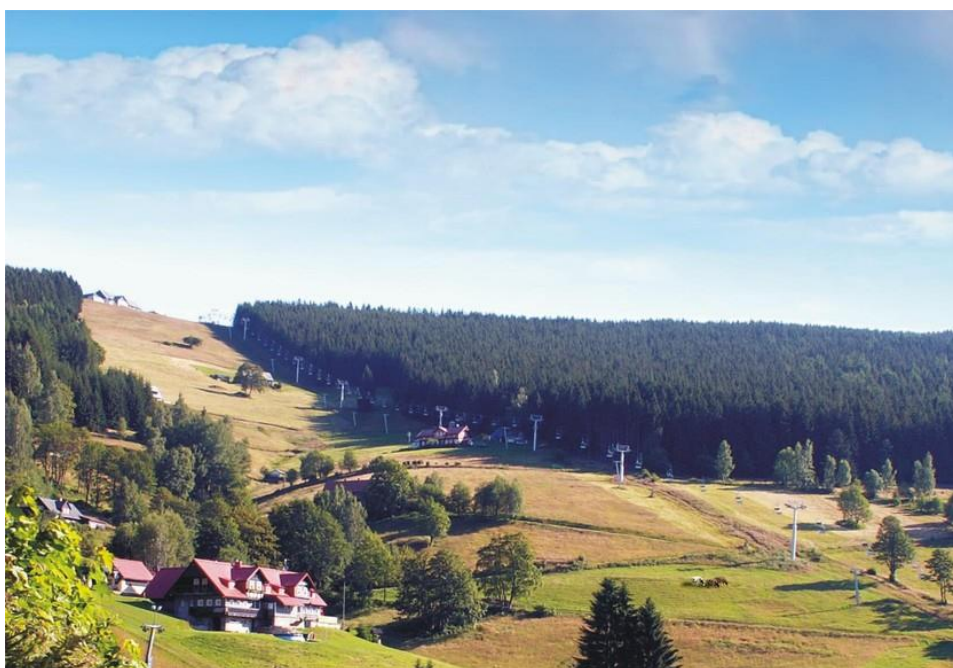
Obr. 15: Snowkiting na Pustém kopci

Zdroj: www.snowkiting.cz

Dalším místem, které na základě výsledků disponuje vhodnými přírodními podmínkami ke vzniku startovacího místa, je okolí jihozápadně od Náchoda, konkrétně vrch Dobrošov. Z přírodního hlediska jsou dále zajímavé oblasti vnitřních Krkonoš například Hnědý vrch v Peci pod Sněžkou či Portášky ve Velké Úpě (Obr. 16). Výhodou obou těchto míst z pohledu paraglidingu je celoroční provoz sedačkových lanovek. Pokud bychom se posunuli ještě o něco dál na jihovýchod, zajímavě se jeví vrchy poblíž Horního Maršova.

Obr. 16: Potenciální startovací plocha v Portáškách ve Velké Úpě

Zdroj: www.skiresort.cz

Pokud přihlédneme také k realizačním předpokladům, lze říci, že za příhodných meteorologických podmínek, lze ke startovacímu místu využít téměř každou dostatečně

širokou lyžařskou sjezdovku. V tomto ohledu se zde nabízí šance využití ploch lyžařských areálů v letním období, a to především těch, kteří disponují sedačkovými lanovkami. Na území Královéhradeckého kraje nalezneme deset sedačkových lanovek s celoročním provozem. Dvě ve Špindlerově Mlýně, dvě v Peci pod Sněžkou, dále již zmiňované Portášky ve Velké Úpě, kabinkovou lanovku na Černou Horu a v Herlíkovicích. V Orlických horách jsou to pak lanovky v Deštném a v Říčkách, přičemž z těchto deseti lanovek jsou pro paragliding využívány zatím pouze tři. Využití zbylých areálů s lanovkami s letním provozem se tak nabízí jako poměrně ideální řešení pro vznik nových startovacích míst.

8.4 Celkový potenciál pro aktivity DCR v Královéhradeckém kraji

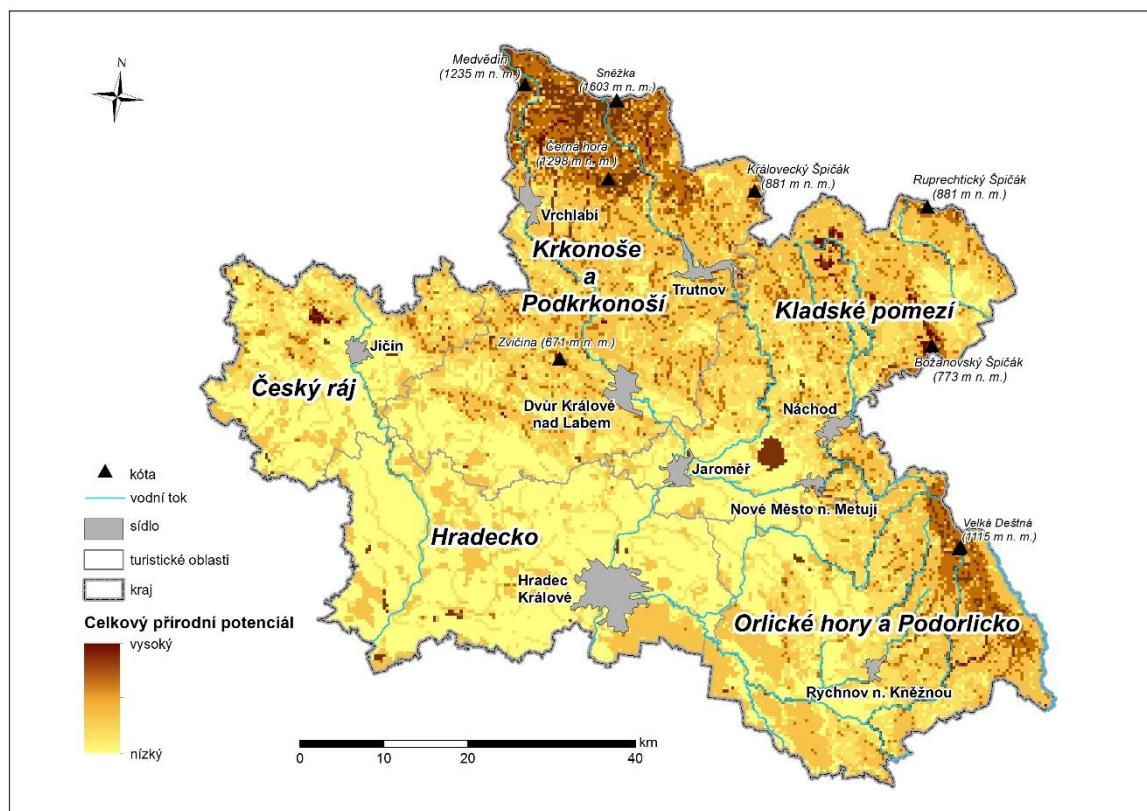
Krajina v rámci Česka nenabízí příliš exotická či odlehlá místa, která by mohla být atraktivní pro dobrodružné cestovatele. Přesto zde nalezneme příhodné podmínky pro vykonávání některých aktivit dobrodružného cestovního ruchu, které nám pomáhají utéci z každodenní rutiny běžného života a skrze určité riziko a fyzickou námahu nám přinášejí vzrušení a pocit dobrodružství. Výjimkou není ani Královéhradecký kraj, který se pyšní vcelku rozmanitými přírodními předpoklady pro tuto formu CR. Na základě vybraných digitálních vrstev (charakterizujících přírodní podmínky území) jsem zhodnotil přírodní potenciál pro aktivity DCR v tomto kraji (viz Obr. 17). Výslednou charakteristiku aplikuji v rámci jednotlivých turistických regionů kraje. V Obr. 18 poté názorně představuji potenciál pro konkrétní typ aktivit DCR v jednotlivých turistických regionech.

Český ráj

Prvním z těchto regionů je Český ráj. Tento region je bohatý na přírodní atraktivity. Jedná se o geologicky i geomorfologicky rozmanitou krajinu. Oblast pokrývají kromě četných skalních měst také systémy rybníků. Jednoznačně nejvýznamnější z pohledu DCR je v rámci vymezeného kraje lokalita Prachovských skal. Kromě možnosti skalního lezení je zde zajímavá také přítomnost pseudokrasových jeskyň vzniklých z kvádrových pískovců ve skalních stěnách a věžích, které umožňují rozvoj speleologie. Dále je tento turistický region zajímavý především díky zmiňovaným soustavám rybníků, které umožňují potenciální rozvoj vodních aktivit DCR (například soustava Jinolických rybníků). Velký počet přírodních zajímavostí Českého ráje se však nachází mimo Královéhradecký kraj, které jsou z hlediska DCR zajímavější (například vrch Raná pro paragliding nebo horolezecky atraktivní Hruboskalsko aj.).

Obr. 17: Celkový přírodní potenciál území pro aktivity DCR

Zdroj: databáze geovrstev, vlastní zpracování

Krkonoše a Podkrkonoší

Tento turistický region, se skládá ze dvou oblastí. První z nich je turistická oblast Podkrkonoší. Tato oblast se rozkládá na rozhraní České tabule a Krkonoško-jesenické soustavy, a má charakter převážně pahorkatin. Nejvýznamějším místem této oblasti z hlediska DCR je vrch Zvíčina (671 m n. m.). Nachází se zde lyžařské středisko a také oficiální startovací plocha pro paragliding. Dle mého názoru však tato oblast celkově nabízí více předpokladů pro kulturně historické formy turismu (lidová architektura, Kuks, lázně Běláhoř aj.) než pro potřeby DCR.

Druhou z oblastí jsou Krkonoše, která zahrnuje nejen nejvyšší české pohoří, ale také část jeho podhůří. Oblast Krkonoš z velké části pokrývá Krkonošský národní park (KRNP). Krkonoše skýtají množství příležitostí pro lyžaře, snowboardisty i jiné zimní sporty. Toto pohoří je již také atraktivní destinací skialpinistů, což se odráží například na každoročním závodě s názvem Noc tuleních pásů na Černé hoře. Pro Krkonoše je charakteristický celoroční cestovní ruch, avšak s výraznější zimní sezónou. Přesto je zde značný potenciál

posílení CR v letní sezóně (např. pěší turistika, horská kola, paragliding aj.). Díky všem těmto předpokladům se jedná o oblast s největším potenciálem pro vykonávání aktivit DCR z celého kraje. Jednou z možných překážek rozvoje DCR v Krkonoších však paradoxně mohou být jejich přírodní charakteristiky, neboť je díky nim tato oblast zahrnuta v rámci KRNP a podléhá tak konkrétním pravidlům a omezením. Proto může být obtížné legálně využít místních přírodních podmínek k nabídce aktivit DCR. Možné řešení vidím především ve využití „opuštěných“ ploch lyžařských areálů během letní sezóny a využití tak již široké turistické infrastruktury po vzoru alpských lyžařských středisek, například rakouského Söldenu (Adventure & Outdoor 2017).

Kladské pomezí

Region Kladského pomezí je z přírodního hlediska velmi atraktivní. Čemuž nasvědčuje i fakt, že velká část území je přírodně chráněná (CHKO Broumovsko). Nejvyšším bodem oblasti je Ruprechtický Špičák (881 m n. m.) v Javořích horách. Region se vyznačuje značně členitým reliéfem. Z pohledu DCR má tato oblast výrazný potenciál především v oblasti skalního lezení. Nachází se zde velmi oblíbené oblasti Teplicko-Adršpašských skal, Ostaš a Bromouvske Stěny. Z celého kraje se pyšní největším zastoupením skalních měst a oblastí. Význam skalního lezení pro tuto oblast podtrhuje také každoročně pořádaný Mezinárodní horolezecký filmový festival v Teplicích nad Metují.

Region se však může pochlubit zajímavým přírodním potenciálem i pro další aktivity DCR. Kromě již zmíněných Javořích hor se zde nachází ještě hřeben Jestřebích hor, které umožňují příhodné podmínky pro horskou cykloturistiku (cyklokros či downhill). To se odráží ve velkém zastoupení závodů a událostí, například v cyklistických závodech: Bike Challenge, Sudety Tour Road v Teplicích nad Metují, Rallye Sudety MTB v Teplicích nad Metují či Festival cyklistiky Jestřebí hory v Úpici aj. (Cycling media 2017). Javoří hory by za vhodných podmínek mohly být také lákavou oblastí pro zimní aktivity DCR. Kromě lezení, spatřuji hlavní potenciál tohoto regionu ve vodních aktivitách DCR. Nachází se zde vodní nádrž Rozkoš, která je osmou největší přehradní nádrží v Česku (Královéhradecký kraj 2014) a slouží nejen jako protipovodňová ochrana, ale také jako významná rekreační oblast. Přehrada se svou rozlohou kolem 1000 ha nabízí široký potenciál rozvoje vodních dobrodružných aktivit, především windsurfingu a kitesurfingu. Oblast Kladského pomezí disponuje také vhodnými předpoklady k vodáckým sportům. Sjízdnost řek se různí podle úseku a ročního období. Mezi sjízdné řeky patří například Labe, Metuje, potok Rozkoš, Olešenka, Dřevíč, Úpa a Stěna.

Orlické hory a Podorlicko

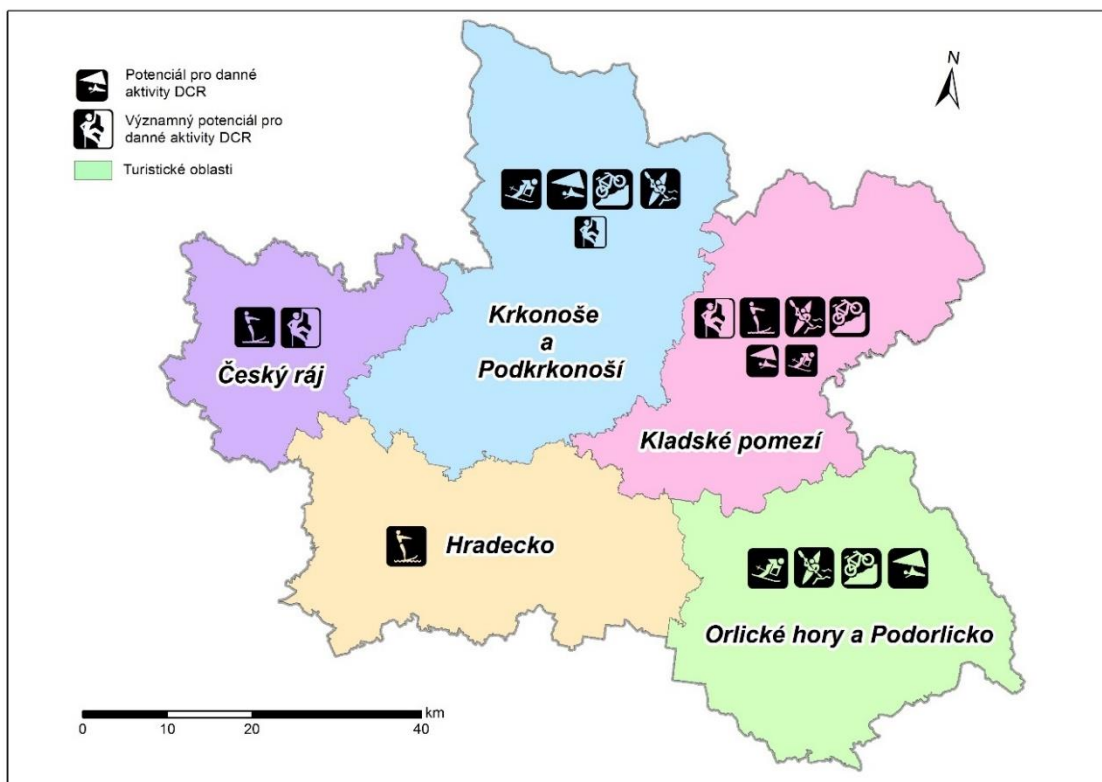
Turistická oblast Orlické hory a Podorlicko zaujímá jihovýchodní část Královéhradeckého kraje a skládá z horského hřebenu Orlických hor, Podorlické pahorkatiny, části Orlické tabule a části Svitavské pahorkatiny. Nejvyšším vrcholem hor je Velká Deštná (1115 m n. m.). Tato oblast vykazuje po Krkonoších druhý největší přírodní potenciál pro aktivity DCR. I zde je charakteristický celoroční cestovní ruch s výraznější zimní sezónou, a proto se nabízí varianta využití lyžařských středisek i během léta. Tato oblast vykazuje také velký potenciál ve vodní turistice (vodáctví). Hlavními a nejvíce atraktivními toky jsou řeky Dědina, Bělá a Divoká a Tichá Orlice. Kromě toho spatřuji významný prostor k rozvoji v prozatím nevyužitém potenciálu pro paragliding.

Hradecko

Posledním z těchto turistických regionů je Hradecko, které se nachází na jihu Královéhradeckého kraje. Jeho turistickým i ekonomickým centrem je město Hradec Králové, které je zároveň krajským městem a tedy administrativním centrem celého kraje. Jedná se o region v oblasti Polabské nížiny, který je charakteristický rovinným terénem s množstvím rybníků, zatopených lomů a lesů. Tento nenáročný terén nabízí vhodné předpoklady především pro cykloturistiku, pěší turistiku či například hipoturistiku. Celkově však Hradecko nenabízí žádné významnější přírodní atraktivity, jeho potenciál leží spíše v oblasti kulturních atraktivit. To platí ještě více z hlediska DCR, kde se jedná o oblast s velmi malým potenciálem. Vyjimku tvoří pouze aktivity vázané na vodní plochy jako například kitesurfing, wakeboarding, flyboarding aj., pro které Hradecko svým velkým množstvím vodních ploch představuje potenciálně atraktivní oblast.

Obr. 18: Potenciál pro aktivity DCR v turistických regionech Královéhradeckého kraje

Zdroj: Vlastní zpracování

8.5 Vymezení destinací DCR v Královéhradeckém kraji

Jak už bylo zmíněno v teoretické části této práce, je třeba chápat rozdíl mezi místem, tedy lokalitou s vhodnými předpoklady k vykonávání dané aktivity, a destinací, jenž zároveň poskytuje služby a infrastrukturu potřebnou k daným aktivitám. Z výsledných map vyjadřujících potenciál k daným aktivitám, jsme schopni nalézt především konkrétní místa či oblasti s vhodnými přírodními předpoklady. V této části práce se pokusím vytyčit možné destinace DCR na základě předchozích výsledků, vlastního pozorování a expertního posouzení. Na základě vymezení destinací dle Swarbrooke a kol. (2003) zmiňuji příklady konkrétních typů destinací, které lze najít v Královéhradeckém kraji (viz Tab. 13).

Jelikož mnoho z obcí nacházejících se poblíž nejatraktivnějších míst (např. Prachov, Pec pod Sněžkou, Adršpach) nemají často dostatečně rozvinutou turistickou infrastrukturu (především ubytovací kapacity), nachází se zde příležitost pro větší obce regionálního významu jako například Trutnov, Jičín, Rychnov nad Kněžnou či dokonce Hradec Králové, které mohou sloužit jako vstupní brány do těchto destinací. Jejich hlavní výhodou je především lepší dostupnost služeb a ubytování a širší nabídka možností trávení

volného času během nepříznivého počasí (např. kryté bazény, horolezecké stěny, případně kulturní vyžití aj.). Vhodně cílenou nabídkou mají dle mého názoru šanci přilákat dobrodružné turisty, a to i na formu dlouhodobějších pobytů.

Tab. 13: Vymezení destinací DCR v Královéhradeckém kraji

Vymezení dle:	Typ destinace	Příklad destinace
- důvod vzniku destinace	- pro potřeby DCR - pro ostatní formy CR	- Říčky v Orlických horách - Jánské lázně
- původ destinace	- tradiční - moderní	- Teplice nad Metují - Jánské lázně
- vyspělost destinace	- rozvinuté - rozvíjející	- Špindlerův Mlýn - Orlické Záhoří
- geografické vymezení destinací	- horské - městské - venkovské - pobřežní	- Pec pod Sněžkou - Trutnov - Adršpach - žádné
- dle typu vykonávaných aktivit	- na zemi - ne vodě - ve vzduchu	- Deštné v Orlických horách - Česká Skalice - Zvičina (Miletín)
- sezónnost destinace	- pouze v určitou část roku - různé typy turistů v různém období - stejný typ turistů během celého roku	- Zdobnice - Jánské Lázně - ve všech hraje určitou roli sezónnost

Zdroj: Vlastní zpracování, Swarbrooke a kol. (2003)

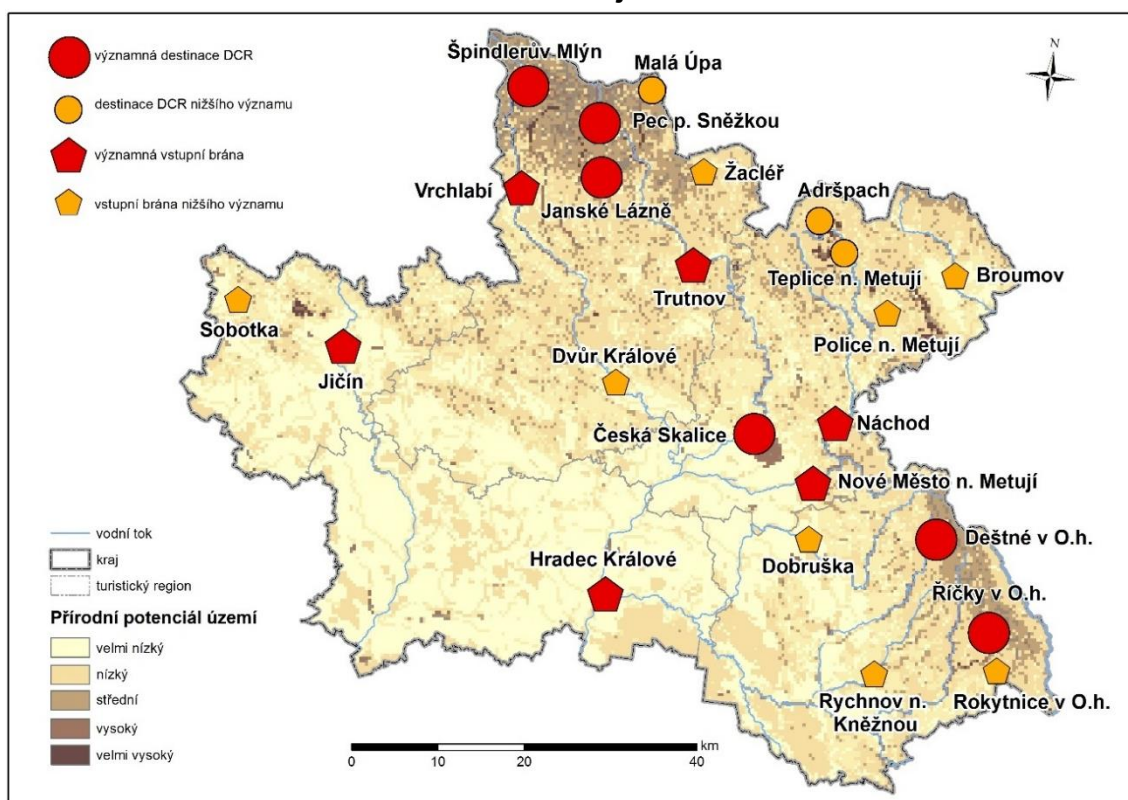
Tab. 14: Destinace DCR v Královéhradeckém kraji

<i>Turistický region</i>	<i>Zavedené destinace DCR</i>	<i>Vstupní brány do destinací</i>	<i>Potenciální nové destinace DCR</i>
<i>Český ráj</i>	Jičín	Jičín Sobotka	Jinolice
<i>Krkonoše a Podkrkonoší</i>	Špindlerův Mlýn Pec pod Sněžkou Jánské lázně Malá Úpa	Trutnov Vrchlabí Žacléř Dvůr Králové	Dolní dvůr Horní Maršov Bernartice Miletín (Zvičina)
<i>Kladské pomezí</i>	Adršpach Teplice nad Metují Česká Skalice	Náchod Nové Město nad Metují Broumov Police nad Metují	Meziměstí
<i>Orlické hory a Podorlicko</i>	Deštné v Orlických horách Říčky v Orlických horách	Dobruška Rychnov nad Kněžnou Rokytnice v Orlických horách	Zdobnice Orlické Záhoří Sedloňov
<i>Hradecko</i>	<i>Žádná</i>	Hradec Králové	Chlumec nad Cidlinou

Zdroj: Vlastní výzkum

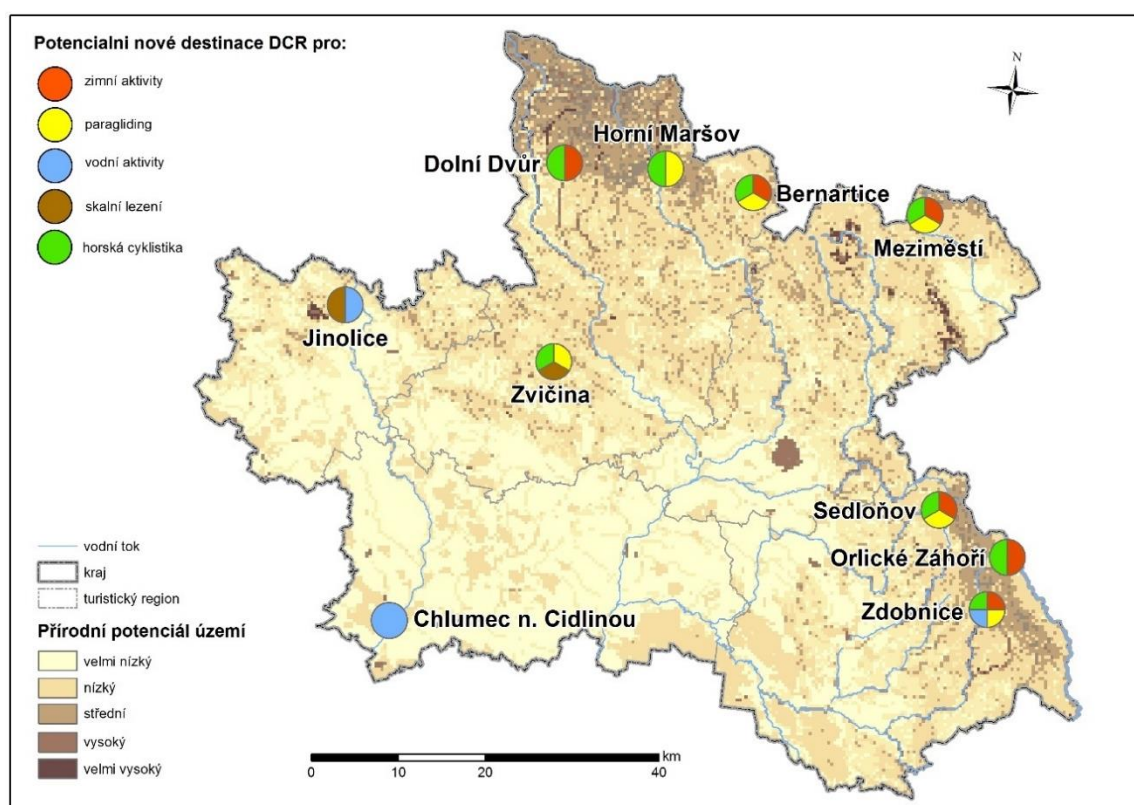
Obr. 19. (str. 68) znázorňuje již zavedené destinace DCR a vstupní brány do těchto destinací. Na základě výsledků analýzy přírodního potenciálu navrhuji také možné obce, která by svými předpoklady pro DCR mohly být alternativou k těmto již zavedeným destinacím (viz Obr. 20 na str. 68). Seznam vymezených destinací DCR je přehledně znázorněn v Tab. 14.

Obr. 19: Destinace DCR v Královéhradeckém kraji

Zdroj: databáze geovrstev, vlastní zpracování

Obr. 20: Potenciální nové destinace DCR v Královéhradeckém kraji

Zdroj: databáze geovrstev, vlastní zpracování

Český ráj

Za hlavní destinaci DCR v tomto turistickém regionu považuji město Jičín, které se nachází v blízkosti Prachovských skal. Ve spojení s umělou horolezeckou stěnou a nabídkou lezení s instruktorem, se Jičín jeví jako vhodná destinace pro zájemce o lezecké aktivity. Kromě tohoto se v blízkosti nachází také využitelné vodní plochy. Jedním z příkladů může být nedaleké potápěčské centrum Rumchalpa. Jičín svým zázemím slouží také jako vstupní destinace do celé východní části Českého ráje. Město Jičín kromě aktivit DCR nabízí také kulturní vyžití či aqua centrum, které zde může udržet návštěvníky během nepříznivého počasí. Druhým z pohledu DCR významným střediskem v tomto turistickém regionu je dle mého názoru Sobotka. Ta je někdy nazývána „jižní branou do Českého ráje“. Sobotka těží především z výhodné polohy a může sloužit jako vstupní destinace do ostatních částí Českého ráje, které se nacházejí na území sousedících krajů. Samotné město může účastníkům DCR nabídnout umělou horolezeckou stěnu a má předpoklady k rozvoji vodních aktivit díky blízkým vodním plochám (př. Cervený rybník, Šlejferna).

Významnými předpoklady k rozvoji aktivit DCR se vyznačuje obec Jinolice. Tato obec má dle mého názoru potenciál stát se významnou destinací DCR. A to především díky atraktivní poloze v pěší dostupnosti do Prachovských skal a místním Jinolickým rybníkům, které umožňují kombinaci vodních aktivit se skalním lezením. Plusem je také železnice procházející touto obcí, které zlepšuje její dopravní dostupnost.

Krkonoše a Podkrkonoší

Nejvýznamnější destinace DCR v tomto kraji se bezesporu nacházejí v Krkonoších. První z nich je Špindlerův Mlýn. Jedná se o středisko známé především díky lyžařskému areálu, přesto nabízí také širokou škálu aktivit během letní sezóny (bike park, paragliding, bobová dráha, lanový park, adventure park, summer tubing, čtyřkolky, terénní koloběžky, lezecká stěna aj.). Ve Špindlerově Mlýně se nachází vodní přehrada, která umožňuje rozvoj vodních aktivit DCR. Dalším velmi významným centrem dobrodružného cestovního ruchu je Pec pod Sněžkou, která nabízí podobnou škálu aktivit jako Špindlerův Mlýn. Nachází se zde adrenalinové centrum Relaxpark. Oproti Špindlerově Mlýnu je však méně navštěvovaná a zachovává si rodinný charakter. Do budoucna je však plánován velký rozvoj této oblasti spolu se sousedící Velkou Úpou. Hlavním lákadlem Pece pod Sněžkou je především její poloha poblíž nejvyšší české hory Sněžky. Třetím významným centrem DCR jsou Janské Lázně. Jedná se o původně lázeňské městečko rozkládající se na úpatí Černé hory (1299 m n. m.). Černá hora je dnes dle mého názoru jedna z nejatraktivnějších lokalit DCR v Česku a v posledních letech zažívá nebývalý rozmach. Spolu s propojeným skiareálem

Pec pod Sněžkou tvoří největší lyžařské středisko v Česku a nabízí jedno z nejlepších paraglidingových míst, včetně kabinkové lanovky i s letním provozem. Nově zde vzniká stezka v korunách stromů i s adrenalinovými prvky a plánuje se také vznik nového Adventure centra (lanový park, horolezecké aktivity např. drytooling (lezení s cepíny) aj.). Od roku 2016 zde působí společnost Skiresort Live spadající pod místní lyžařské centrum Skiresort Černá hora-Pec pod Sněžkou. Ta se zabývá nejen například provozem lyžařských škol a pořádání zimních aktivit, ale také vytvářením možností pro aktivní dovolenou během léta, což významně podpořilo současnou nabídku aktivit DCR v této oblasti. Z pohledu turistiky a horské cykloturistiky je lákavou destinací malebná horská vesnička Malá Úpa. Ta nabízí vhodné podmínky pro zimní i letní aktivity DCR. Obec může nalákat návštěvníky na kvalitní služby či atraktivní polohu ve vysoké nadmořské výšce poblíž Sněžky. Malá Úpa může sloužit jako brána do polské části Krkonoš. Ve všech výše zmíněných destinacích již hraje DCR významnou roli v rámci cestovního ruchu. Výpadek návštěvníků během letní sezóny se zde v posledních letech daří kompenzovat často právě rozšířenou nabídkou aktivit DCR. Už tak se však jedná o hojně navštěvované oblasti, což vytváří nejen nátlak na okolní životní prostředí, ale může také negativně působit na atraktivitu destinace z pohledu dobrodružných turistů. Možnou alternativou by mohl být rozvoj okolních obcí s velkým přírodním potenciálem, například Dolní důl, Horní Maršov či Strážné. V těchto obcích se však zatím nedaří využít tohoto potenciálu zejména v letním období.

Výsledky mé práce poukazují na (z pohledu DCR) zajímavou lokalitou, která je doposud mimo záběr cestovního ruchu. Jedná se o Vraní hory, které se nachází východně od Žacléře. Jako centrum pro aktivity v těchto horách by kromě Žacléře mohla sloužit obec Bernartice nacházející se na jejich úpatí. Jedná se o malou obec, v současnosti bez výraznějšího vlivu cestovního ruchu. Z pohledu DCR spatřuji její význam především pro zimní aktivity (skialpinismus) či využití místního paraglidingového startoviště. Dále může být zajímavou alternativou k již zmíněným horským střediskům podkrkonošský kopec Zvičina, jež je dominantou svého okolí a nabízí příhodné podmínky pro DCR (především paragliding a downhill). Významný potenciál tohoto kopce by mohl být podnětem k nastartování rozvoje služeb DCR v okolním Miletíně, který je turisticky atraktivní díky odkazu spisovatele Karla Jaromíra Erbena a nabízí také vodní plochu Bubnovku.

V tomto regionu se nachází několik významných měst, které slouží jako vstupní brány do výše zmíněných destinací. Jako hlavní vstupní branou do našeho nejvyššího pohoří je označováno město Vrchlabí. Kromě toho, že se jedná o přirozené centrum střední části Krkonoš ve směru na Špindlerův Mlýn, nabízí samo o sobě také dobré podmínky pro DCR. Kromě okolních lyžařských areálů, slouží Vrchlabí jako centrum vodáctví na horním

toku Labe. V blízkosti se také nachází Adrenalin a adventure park EFA v Lánově u Vrchlabí. Za nejvýznamnější město v krkonošském regionu z hlediska DCR však považují Trutnov. Jedná se o okresní město splňující roli centra východní části Krkonoš. Kromě blízké dostupnosti do hlavních destinací DCR v Krkonoších, se ve svém okolí Trutnov pyšní sítí singletracků (tzv. Trutnov trails), horolezeckou stěnou či aqua parkem. Trutnov dále slouží jako centrum vodáctví na horním toku řeky Úpy a nedaleko se také nachází lezecký sektor Čížkovy kameny. Mezi další města plnící funkci vstupních bran do destinací Krkonoš a Podkrkonoší řadím ještě Žacléř a Dvůr Králové. Žacléř je příhodný nejen svou polohou mezi již zmíněnými Krkonošemi a zatím z pohledu DCR neobjevenými Vraními horami, ale je také centrem horské cyklistiky (např. Žacléřská sedmdesátka MTB). Dvůr Králové zase může nalákat návštěvníky na safari či využít blízkosti vodní přehrady Les království k rozvoji vodních aktivit DCR.

Kladské pomezí

V oblasti Kladského pomezí spatřuji velký potenciál rozvoje především ve skalním lezení. Mezi hlavní destinace z pohledu DCR patří Adršpach, kde se již setkáme s nabídkou skalního lezení s instruktorem. Kromě jiného je Adršpach v létě oblíben také mezi příznivci highliningu¹¹, kdy se zde koná highlinový festival. Druhým významným horolezeckým centrem jsou Teplice nad Metují. V této obci zatím nenajdeme nabídku lezení s instruktorem, zato se zde každoročně koná Mezinárodní horolezecký filmový festival, který do této oblasti přiláká i lezce z jiných částí světa. Teplice jsou také známé jako centrum horské cyklistiky. Pořádá se zde například akce Spacialized Ralley Sudety.

Kromě horolezeckých destinací stojí za zmínku značný potenciál DCR v Javořích horách s nejvyšším vrcholem Ruprechtický Špičák (881 m n. m.). Na úpatí těchto hor se nachází město Meziměstí, které by díky svým předpokladům mohlo být zajímavým cílem rozvoje aktivit DCR v této oblasti (především horská cykloturistika, případně zimní aktivity DCR).

Za další potenciální centra horolezectví a dalších aktivit vyžadující vertikální členitost krajiny bychom mohli považovat města Broumov a Police nad Metují. Především Police nad Metují svou ideální polohou mezi skalními městy Ostašem a Broumovskými stěnami může plnit funkci vstupní brány do těchto lezeckých sektorů.

---

¹¹ Highline je jednou z disciplín tzv. slackline. Jedná se o chůzi na napnutém popruhu ve vysoké výšce (v případě Adršpašských skal především mezi jednotlivými skalními věžemi).

Významnou destinací vodních aktivit DCR v regionu Kladského pomezí je Česká Skalice. Nachází se zde vodní nádrž Rozkoš, která je centrem aktivit jako windsurfing, kitesurfing, jachting aj. Česká Skalice je kromě toho atraktivní také z kulturně-historického pohledu díky odkazu spisovatelky Boženy Němcové. Poblíž vodní nádrže Rozkoš se nacházejí také dvě větší města Náchod a Nové město nad Metují, které mohou sloužit jako vstupní destinace do těchto oblastí. V těchto městech si lze domluvit případně pořídit vybavení pro jízdu na divoké vodě. Nové Město nad Metují by mohlo být zajímavé nabídkou lezení s instruktorem v místním skalním sektoru HIS, který se dle mého názoru jeví jako ideální lezecký terén i pro nezkušené lezce. Náchod zase nabízí možnost nabídky paraglidingu z nedalekého startoviště Žďárky.

Orlické hory a Podorlicko

Podobně jako v Krkonoších i pro Orlické hory je charakteristický celoroční cestovní ruch s převažující zimní sezónou. Nejvýznamnější destinací z pohledu DCR je Deštné v Orlických horách, a to především díky místnímu lyžařskému areálu a celoročně využívané sedačkové lanovce. Vhodný přírodní potenciál se zde daří využívat i během letní sezony a nabídka aktivit DCR se zde stále rozšiřuje. Nalezneme zde například lanový park, lanovou dráhu, možnost zapůjčení terénních koloběžek či možnost vyzkoušet si jízdu na čtyřkolkách. Můžeme se zde setkat například i s nabídkou hipoturistiky. Druhým a dnes velmi výrazně se rozvíjejícím se horským střediskem jsou Říčky v Orlických horách. Také zde je rozvoj aktivit DCR založen na celoročním využití místního lyžařského areálu. V současnosti zde nalezneme podobné spektrum nabízených aktivit jako v Deštném. Kromě jiného zde spatřuji možnost využití vysokého potenciálu pro paragliding a další kitové aktivity či nedalekého menšího skalního sektoru v údolí Říčky. Domnívám se, že Říčky se svými předpoklady řadí mezi potenciálně nejvýznamnější destinace DCR nejen v rámci kraje, ale i v rámci celého Česka.

Oproti Krkonoším nejsou Orlické hory tolik navštěvované, a proto nehrozí tak výrazné přeplnění destinací. Přesto se zde nabízí možnost rozvoje dalších obcí a středisek, které disponují značným přírodním potenciálem. Jednou z takových obcí je Zdobnice, která láká návštěvníky především v zimním období díky místnímu lyžařskému areálu. Oproti výše zmíněným destinacím zde však prozatím není výraznější využití tohoto areálu pro letní aktivity. Významné předpoklady zde vidím také v rozvoji downhillových aktivit a především vodáctví. Podobně je na tom také oblast periferního Orlického Záhoří. Tato potenciální destinace může být atraktivní nejen díky příhodným přírodním předpokladům, ale i díky značné odlehlosti a faktu, že zde potkáme jen minimum turistů. Významného potenciálu

jsou si místní obyvatelé vědomi a snaží se o rozvoj této oblasti skrze investice do vytvoření moderního lyžařského areálu s možností rozvoje letních aktivit. Tato snaha však zatím ztroskotává na odpůrcích, kteří se naopak snaží zachovat stávající ráz neturistického a odlehlého koutu Orlických hor. Podobně vidím možnost rozvoje také u dalších obcí, ve kterých se nachází lyžařské areály, jako je například obec Sedloňov. V lepším využitím areálů během letní turistické sezony vidím hlavní předpoklad pro rozvoj DCR v tomto turistickém regionu. Vstupní branou do Orlických hor z jihovýchodní části je Rokytnice v Orlických horách. Dalšími vstupními branami jsou Dobruška a Rychnov nad Kněžnou. Všechna tyto města mohou kromě širšího zázemí služeb nabídnout také vhodné podmínky k rozvoji vodáckých aktivit.

Hradecko

Jak již bylo zmíněno výše, Hradecko se nemůže pochlubit významnějším potenciálem pro DCR, a proto se domnívám, že zde nenalezneme žádnou z typických destinací DCR. Výjimku tvoří pouze zajímavý potenciál ve vodních aktivitách DCR. Příkladem již fungujícího, a dnes velmi populárního místa vodních aktivit DCR, je například Wakepark Hradec Králové (Obr. 21) nacházející se na písňiku Dubina, který byl otevřen v létě roku 2014 (Cablewakepark.cz).

Obr. 21: Wakepark Hradec Králové

Zdroj: www.freeride.cz

Využití zatopených lomů a dalších vodních ploch v blízkosti větších měst vnímám jako hlavní předpoklad rozvoje DCR na Hradecku. Kromě již zmiňovaného Wakeparku se v Hradci nabízí ještě například rozvoj aktivit na Stříbrném rybníku. Dalším městem v tomto turistickém regionu, které by se mohlo zaměřit na rozvoj vodních aktivit DCR je Chlumec nad Cidlinou, který může nabídnout hned několik vodních ploch (Chlumecký rybník Jordán a Vítkovický rybník spolu s nedalekými Jezery štít).

Shrnutí

V Obr. 19 (str. 68) jsem vyznačil hlavní současné destinace DCR a vstupní brány v Královéhradeckém regionu. V kraji nalezneme několik významných středisek DCR, které již naplno využívají svůj přírodní potenciál k nabídce aktivit DCR. Jedná se především o horská střediska v Krkonoších, kterým začínají sekundovat rozvíjející se střediska v Orlických horách. Jako jednu z nejzajímavějších oblastí, ve které by DCR mohl hrát hlavní roli v rozvoji, vidím Říčky v Orlických horách díky jejich pestrému přírodnímu potenciálu.

Hlavním přínosem této práce je však vytyčení potenciálně vhodných obcí a lokalit k rozvoji DCR, které mohou do budoucna sloužit jako alternativa ke stále více přeplněným zavedeným destinacím. Mezi ty řadím především turisticky zatím neobjevené Vraní hory s možným centrem v obci Bernartice. Významným střediskem DCR nejen z pohledu horolezectví by se mohla stát Police nad Metují a v turistickém regionu Český ráj obec Jinolice. Rozvoj vodních aktivit, například v Chlumci nad Cidlinou, by mohl napomoci přilákání turistů vyhledávajících aktivní dovolenou do regionu Hradecka. Lákavou alternativou pro vyznavače aktivit v klidných odlehlých místech by mohla být oblast Orlického Záhoří či okolí obce Meziměstí na Broumovsku. Všechny tyto potenciální destinace DCR jsou znázorněny v Obr. 20 (str. 68).

8.6 Možné problémy a konflikty

Z výsledků je patrné, že Královéhradecký kraj disponuje poměrně dobrým potenciálem pro dobrodružný cestovní ruch. V každém z regionů se najdou příhodné podmínky k vykonávání alespoň některé z aktivit této alternativní formy CR. Avšak rostoucí obliba těchto aktivit sebou přináší také negativní dopady, což již bylo stručně nastíněno v kapitole 3, a s čímž jsem se setkal také během vlastního pozorování. V případě výraznějšího rozvoje DCR hrozí podobné problémy a konflikty jako u CR obecně. Jedná se především o projevy turistifikace, což je proces, při kterém dochází k vytlačování základních funkcí sídla (obytná, obslužná, rekreační, hospodářská), které se stává destinací CR (Zelenka a Pásková 2002). V této části se však zkusím zaměřit především na specifické problémy související konkrétně s aktivitami DCR.

Jedním z možných konfliktů může být střet mezi jednotlivými formami CR. To lze krásně ilustrovat na příkladu rostoucí obliby skialpinismu a s tím souvisejících sporů s vlastníky a provozovateli lyžařských areálů. Jelikož skialpinista využívá k výstupu vlastních sil, nepotřebuje permanentku na vleky, čímž není pro vlastníky areálů nijak ziskový. Mnoho ze skialpinistů také využívá svých možností a sjíždí upravené svahy

sjezdovek ještě dříve, než je spuštěn provoz, což se samozřejmě nelíbí provozovatelům areálů, kterým se tak snižuje výsledná kvalita svahů pro běžně platící lyžaře. Mimo to skialpinisté sjezdovky také často využívají k výstupům, čímž mohou omezovat provoz na sjezdovkách. Jedná se o poměrně palčivý problém, se kterým se setkávám nejen přímo na svazích, ale je také často zmiňován na různých skialpinistických přednáškách (např. ve skialpinistickém centru HUDY Havlíčkova), případně v rámci festivalů outdoorových filmů (např. Obzory). Je zde snaha od zástupců skialpinistů nalézt řešení, které by zabránilo jejich vyhnání z lyžařských resortů, avšak naráží na časté nerespektování pravidel¹².

Dalším, a dost možná také nejvýznamnějším problémem souvisejícím s nárůstem dobrodružného cestovního ruchu, je jeho vliv na životní prostředí (Williams a Soutar 2005, Kouřilová 2009). Například skalní lezení se řadí mezi sporty, které jsou za dodržování určitých standardů a podmínek na jednotlivých typech skal šetrné k přírodnímu prostředí. Avšak současný boom a možné víkendové přetížení některých oblíbených oblastí, zapříčiňuje vyšší koncentraci lezců, čímž se zvyšuje i zátěž na okolní prostředí. V některých případech také dochází k častým konfliktům mezi majiteli pozemků poblíž skal, které jsou často lezci využívány k přenocování či jako parkovací plochy. Tento konflikt odráží fakt, že je zde stále nedostatečně vyvinutá infrastruktura a služby s lezením související. Zlepšení tohoto stavu vidím jako klíčové k možnému naplnění potenciálu cestovního ruchu, který v sobě tato aktivita ukrývá. Také výše zmiňovaný paragliding může svým růstem negativně ovlivňovat okolní prostředí. Přistání za určitých podmínek zdaleka nemusí být jednoduchou záležitostí, a tak se nezdá stává, že paraglidista skončí v lepším případě v nějakém poli, v horším případě na nějaké budově či elektrickém vedení. Růst popularity DCR samozřejmě ovlivňuje také rezidenty v místě vznikajících destinací, kde může docházet k efektům již zmiňované turistifikace. Takovýto problém a konfliktů je celá řada a dle mého názoru se jedná o vhodné téma, kterým by se mohl (a měl) zajímat budoucí výzkum DCR. V Tab. 15 uvádím přehled možných konfliktů a rizik i s konkrétními příklady.

---

¹² S tímto problémem se potýkají především v alpských lyžařských střediscích. V Česku se jedná spíše o ojedinělé situace, které však s rostoucí popularitou skialpinismu mohou přejít do srovnatelných rozměrů.

Tab. 15: Možné konflikty a rizika související s rozvojem DCR

Možné konflikty a rizika	Typ konfliktu	Příklad
DCR vs životní prostředí	<ul style="list-style-type: none"> - turistické znečištění - vandalismus - fyzické poškození krajiny a eroze	<ul style="list-style-type: none"> - odpadky ve skalách (<i>Prachovské skály</i>) - nápisy na skalách (<i>Český ráj</i>) - ježdění ve volném terénu (<i>hřebeny Krkonoš</i>)
DCR vs ostatní formy CR	<ul style="list-style-type: none"> - nerespektování pravidel	<ul style="list-style-type: none"> - skialpinisti na sjezdovkách (<i>Špindlerův Mlýn</i>)
DCR vs nedostatečná regulace	<ul style="list-style-type: none"> - ztráta exkluzivity - nebezpečné praktiky	<ul style="list-style-type: none"> - přílišné přiblížení aktivit DCR masové populaci (<i>snowboarding</i>) - nelicencovaní instruktoři či průvodci, špatné bezpečnostní standardy (<i>především v rozvojových oblastech</i>)
DCR vs lokální rezidenti	<ul style="list-style-type: none"> - marginalizace obyvatel - turistická iritace - destabilizace pracovního trhu a cenových poměrů vlivem sezónnosti	<ul style="list-style-type: none"> - vytlačování neangažovaných obyvatel (<i>City of Aspen v Coloradu</i>) - lezci vs majitelé okolních pozemků (<i>Labák</i>) - lyžařská střediska během letní sezóny (<i>Gudauri v Gruzii</i>)

Zdroj: Vlastní zpracování, Williams a Soutar (2005), Scott a Gössling (2015)

I přes tyto negativní dopady růstu dobrodružných aktivit se domnívám, že jejich vliv na okolní prostředí je v Česku stále podstatně šetrnější, než vliv forem masového cestovního ruchu. Dle mého názoru totiž lidé, kteří častěji provozují aktivity DCR, jsou v těchto ohledech více uvědomělí a snaží se tyto dopady na okolní prostředí zmírňovat. Otázkou však zůstává, do jaké míry by toto tvrzení platilo, pokud by došlo k opravdu velkému nárůstu této formy CR.

9 Závěr

V práci jsem se snažil přiblížit rostoucí význam i potenciál dobrodružného cestovního ruchu v rámci celkového turismu na základě studia výzkumů v odborné literatuře. Výsledná práce představuje ucelený přehled teoretických konceptů ohledně DCR. Nabízí souhrn existujících definic a typologií DCR, přehled dobrodružných aktivit a formuje profil účastníků této alternativní formy cestovního ruchu. DCR dnes představuje ve světě jednu z nejrychleji rostoucích složek turistického průmyslu. Proto bylo cílem práce zjistit, jak je tento trend reflektován v Česku, s konkrétním zaměřením na Královéhradecký kraj.

Hlavní metodický přínos této práce spatřuji v hodnocení přírodního potenciálu území Královéhradeckého kraje využitím analýzy geoinformačních systémů, které mi umožnilo nalézt oblasti a možné destinace s vhodnými předpoklady k rozvoji DCR. Součástí práce je také rozbor dosavadních teoretických přístupů k hodnocení potenciálu cestovního ruchu. V úvodu práce jsem formuloval tyto výzkumné otázky:

1) Jak je definován a vnímán rozvoj DCR ve světě a jak je reflektován v Česku?

V odborné literatuře se DCR těší rostoucímu zájmu akademiků, avšak jeho definice je vcelku nejednotná. Na základě provedené rešerše chápu DCR jako formu cestování, která v sobě zahrnuje široké spektrum aktivit konajících se ve venkovním prostředí (často na neobvyklých, exotických či odlehlých místech) a zahrnujících určitý stupeň fyzické náročnosti, rizika a výzev. Dalším problémem je charakteristika samotných dobrodružných aktivit. Domnívám se, že je obtížné přesně určit hranici, které aktivity spadají pod DCR a které nikoli. Dobrodružství je totiž značně subjektivní pojem, a tím pádem to, co může představovat dobrodružství pro jednoho, nemusí platit pro druhého. Na základě jednotlivých aktivit DCR existuje celá řada typologií. Tato práce představuje ucelený přehled definic a typologií DCR a nabízí se jako vhodný zdroj k dalšímu studiu této rozvíjející se formy CR.

Oproti světové literatuře je tato alternativní forma CR v Česku zatím spíše v pozadí zájmu akademiků. Rozvoj dobrodružných aktivit, z pohledu samotných aktérů DCR, se v Česku projevuje především ve velkých lyžařských areálech, které se tím snaží využít již existující turistické infrastruktury a nalákat návštěvníky také během letní sezóny. Celkově se však domnívám, že ačkoliv v Česku najdeme zajímavý přírodní potenciál pro celou škálu aktivit DCR, nejsou tyto předpoklady zatím plně využity, což nabízí značný prostor pro jejich rozvoj.

2) Jaké jsou hlavní destinace dobrodružného cestovního ruchu v Královéhradeckém kraji pro vybrané dobrodružné aktivity a pro jaké typy aktivit dobrodružného cestovního ruchu má tento kraj nejvhodnější přírodní předpoklady?

V kraji již nalezneme několik významných středisek DCR, které naplno využívají svůj přírodní potenciál k nabídce aktivit DCR. Jedná se především o horská střediska v Krkonoších (Špindlerův Mlýn, Jánské Lázně, Pec pod Sněžkou), které považují za hlavní destinace *skialpinismu* v kraji. Těmto zavedeným destinacím začínají sekundovat nejen další menší střediska v Krkonoších, ale také rozvíjející se střediska v Orlických horách (Deštné a Říčky v Orlických horách).

Z pohledu *skalního lezení* nalezneme na území kraje šest lezeckých oblastí nadregionálního významu a dalších deset menších oblastí, které mají spíše lokální význam. Mezi nejpopulárnější lezecké oblasti lze zařadit především Adršpašské skály a nedaleký Křížový vrch v regionu Kladského pomezí, a Prachovské skály nacházející se v regionu Český ráj. Pouze tyto destinace jsou v současnosti komerčně využívány v rámci cestovního ruchu. Hlavními centry, které nabízejí lezení s instruktory, jsou především Trutnov, Jičín a dále Adršpach, který je současně jednou z nejvýznamnějších destinací skalního lezení v celé republice.

Paragliding nalezneme v nabídce cestovního ruchu pouze v Krkonoších (Špindlerův Mlýn, Jánské lázně). Černá hora v Jánských lázních se dokonce řadí mezi nejvyhledávanější paraglidingové destinace v Česku. Ačkoliv se na území kraje nalézá celkově osm stálých startovacích míst, většina z nich má pouze lokální význam a jejich potenciál není příliš využíván.

Kromě těchto tří aktivit DCR, na které jsem se v práci podrobněji zaměřil, nabízí Královéhradecký kraj atraktivní podmínky také pro další aktivity této formy cestovního ruchu. Díky členitému reliéfu nabízí vhodné přírodní předpoklady pro horskou cyklistiku a její adrenalinové odnože jako *singletrack* či *downhill*. Díky relativně husté říční síti se kraj pyšní zajímavým potenciálem pro jízdu na divoké vodě. A to především na jaře, kdy dochází ke zvýšení hladiny řek vlivem tání sněhu v horských oblastech. Významným centrem dobrodružných aktivit vázaných na rekreační vodní plochy je nádrž Rozkoš, která leží v regionu Kladského pomezí. Z tohoto pohledu je zajímavý také turistický region Hradecko, kde se nachází celá řada vodních ploch vyznačujících se vhodnými předpoklady k rozvoji těchto dobrodružných aktivit (např. *windsurfing*, *kitesurfing* či *wakeboarding*).

3) Do jaké míry je zde naplňován potenciál těchto aktivit a je možno na tomto území nalézt alternativy k již zavedeným destinacím?

V tomto kraji platí, že přírodní potenciál území pro aktivity DCR je s výjimkou vodní nádrže Rozkoš využíván pouze v zavedených horských střediscích. A to především v těch, ve kterých se nachází atraktivní lyžařská centra. V těchto destinacích je snahou využít infrastrukturu lyžařských areálů pro další aktivity DCR a tím nalákat návštěvníky i během letní sezóny. Kromě výše zmíněných středisek však dle mého názoru není přírodní potenciál území pro aktivity DCR dostatečně využíván, ačkoliv zde nalezneme místa, které nabízejí vhodné přírodní předpoklady a mohly by tak být zajímavou alternativou k již zavedeným destinacím.

Z pohledu skialpinismu se jedná především o turisticky neobjevené Vraní hory s centrem v obci *Bernartice*, které by díky absenci omezení v podobě ochrany přírody mohly nabídnout legální možnost ke sjezdům ve volné přírodě. Co se týče lezeckých aktivit, spatřuji významný potenciál rozvoje především v oblasti Broumovských stěn, které jsou zatím mimo zájem většiny amatérských horolezců. Zajímavým centrem, kde by se mohla soustředit nabídka lezeckých aktivit, je *Police nad Metují*. Ta slouží nejen jako vstupní destinace do lezecké oblasti Ostaš, ale také do již zmiňovaných Broumovských stěn. Pro rozvoj paraglidingu vidím značný potenciál v Orlických horách, kde se zatím nenachází žádné oficiální startovací místo, ačkoliv se vyznačují vysokým přírodním potenciálem a nenachází se zde žádné vzdušné prostory, které by létání s padákovým kluzákem omezovaly. Celkově spatřuji potenciál k rozvoji především v obcích s již existujícím lyžařskými areály (např. *Říčky v Orlických horách*), jejichž prostory a infrastrukturu lze využít také pro rozvoj paraglidingu.

Navzdory vhodným přírodním předpokladům k vykonávání konkrétních aktivit DCR, se domnívám, že k nalákání dobrodružných turistů a k možnému vzniku nové destinace DCR je zapotřebí kombinace vícero aktivit DCR. Určitým vzorem mohou být například některá alpská střediska (Sölden, Livigno aj.), kde se díky rozšíření nabídky DCR daří udržet celoroční turismus (Adventure & Outdoor 2017). V horském prostředí se nabízí již zmiňované lepší využití lyžařských areálů během letní sezóny. V mimo-horských částí kraje by se jednou z nových destinací DCR mohla stát například obec *Jinolice*. Zde se nabízí kombinace rozvoje vodních aktivit DCR díky místní soustavě, rekreačně již celkem oblíbených, Jinolických rybníků a Prachovských skal, které se nacházejí v pěší dostupnosti od této obce. Celkově spatřuji významný potenciál v *Říčkách v Orlických horách*, které se vyznačují vhodnými předpoklady k téměř všem aktivitám DCR. Jedním z hlavních výstupů této práce je mapa znázorňující již zavedené destinace DCR a mapa zobrazující vhodné

obce a lokality s významným přírodním potenciálem, které mohou do budoucna sloužit jako alternativa k zmíněným zavedeným destinacím.

Jako každý jiný rozvoj, tak i rozvoj dobrodružných aktivit bezesporu přináší negativní dopady a problémy s tím související. Jedná se nejen o dopady na okolní životní prostředí či na okolní rezidenty, ale také o problémy týkající se střetu mezi jednotlivými formami cestovního ruchu či o rizika spojená s nedostatečnou regulací aktivit DCR. Ačkoliv je dobrodružný cestovní ruch v současnosti jednou z nejrychleji se rozvíjejících forem CR, v Česku zatím nehraje významnou roli i navzdory vysokému potenciálu k jeho rozvoji podle ATDI (2015). Z výsledků této práce se na příkladu Královéhradeckého kraje ukázalo, že zde můžeme nalézt vhodná místa se zajímavým přírodním potenciálem k rozvoji aktivit DCR, který však, s výjimkou zavedených horských středisek, zatím není zcela využíván. Analýza přírodního potenciálu území pomocí geoinformačních systémů se ukázala jako užitečný nástroj, který dle mého názoru může přispět v rámci strategie plánování rozvoje dobrodružných aktivit a napomoci ulevit turistickému přetížení v nejnavštěvovanějších destinacích. Tato práce může sloužit jako základní zdroj informací pro další výzkum dobrodružného cestovního ruchu v Česku. V práci jsem použil aplikaci geoinformačních systémů k hodnocení lokalizačních předpokladů území. Pro zjištění komplexního potenciálu tohoto území pro DCR by bylo do budoucna vhodné podrobnější zaměření na realizační předpoklady. Dále se pokusit obsáhnout území celého Česka, což však může být velmi obtížné vzhledem k vysokým nárokům na kvalitu vstupních dat. Další potřebu výzkumu spatřuji mimo jiné v oblasti možných problémů a konfliktů souvisejících s nárůstem této formy CR, a v neposlední řadě také v oblasti rostoucí poptávky po dobrodružných aktivitách.

10 Literatura a zdroje dat

10.1 Literatura

ADAMOVIČ, J., MIKULÁŠ, R., CÍLEK, V. (2010): Atlas pískovcových skalních měst České a Slovenské republiky. Academia. Praha, 459 s.

ADDISON, G. (1999): Adventure tourism and ecotourism. In Miles, J., C., Priest, S. (eds): Adventure Programming. Venture Publishing, Edmonton, s. 415-430.

ATDI (2015): Adventure Tourism Development Index Report. Adventure Travel Trade Association. Washington, 19 s.

BEEDIE, P. (2003): Mountain guiding and adventure tourism: reflections on the choreography of the experience. Leisure Studies, 22, č. 2, s. 147-167.

BEEDIE, P. (2008): Adventure tourism as a 'new frontier' in leisure. World leisure journal, 50, č.3, s. 173-183.

BÍNA, J. (2002): Hodnocení potenciálu cestovního ruchu v obcích České republiky. Urbanismus a územní rozvoj, 5, č. 1, s. 2-11.

BUCKLEY, R. (2006): Adventure tourism. CABI, Wallingford, s. 193.

BUCKLEY, R. (2006a): Adventure Tourism Research: A Guide to the Literature. Tourism Recreation Research, 31, č. 2, s. 75-83.

BUCKLEY, R. (2014): Adventure tourism as a research tool in non-tourism disciplines. Tourism Recreation Research, 39, č.1, s. 39-49.

CHENG, M., EDWARDS, D., DARCY, S., REDFERN, K. (2016): A Tri-Method Approach to a Review of Adventure Tourism Literature: Bibliometric Analysis, Content Analysis, and a Quantitative Systematic Literature Review. Journal of Hospitality & Tourism Research, 40, č. 2, s. 139-163.

COHEN, E. (1974): Who is a Tourist?: A Conceptual Clarification. The Sociological Review, 22, č. 4, s. 527-555.

COLLINS-KREINER, N., WALL, G. (2007): Evaluating tourism potential: A SWOT analysis of the Western Negev, Israel. Turizam: znanstveno-stručni časopis, 55, č. 1, s. 51-63.

- DUFFY, L. N., OVERHOLT, J. R. (2013): Seeking authenticity: re-conceptualizing adventure tourism. *Illuminare: A Student Journal in Recreation, Parks, and Tourism Studies*, 2, č. 1, s. 45-59.
- HOPKINS, D., PUTNAM, R. (1993): Personal growth through adventure. D. Fulton, London, 240 s.
- HINCH, T., HIGHAM, J. (2004): Sport Tourism Development. Clevedon: Channel View, Bristol, 254 s.
- INDROVÁ, J. (2009): Cestovní ruch: (základy). Oeconomica, Praha, 122 s.
- KLAPKA, P., NOVÁKOVÁ, E., FRANTÁL, B. (2008). Metodologické přístupy k hodnocení potenciálu cestovního ruchu území. In *Miscelanea geographica: Universitatis Bohemiae Occidentalis*, Plzeň, s. 65-70.
- KOFRÁNEK, R., MIČAN, O. (2013): Dobrodružná a outdoor turistika. Ostravská Univerzita v Ostravě, Ostrava, 78 s.
- KOPŠO, E. (1992): Geografia cestovního ruchu: vysokoškolská učebnica pre študijné odbory Fakulty ekonomiky služieb a cestovního ruchu. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 320 s.
- KOUŘILOVÁ, P. (2009): Skialpinismus a možnosti jeho legalizace v Krkonošském národním parku. Bakalářská práce. Fakulta sportovních studií Masarykovi univerzity v Brně, 40 s.
- KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ (2014): Program rozvoje cestovního ruchu Královéhradeckého kraje pro období 2014-2020 (analytická část). Centrum investic, rozvoje a inovací, Hradec Králové, 123 s.
- KREJBICH, J. (2010): Wakeboarding a jeho propagace v České republice. Bakalářská práce, Technická Univerzita v Liberci, 60 s.
- KUBLÁK, T. (2014): Horolezecká metodika (1. díl). MM Publishing, Praha, 182 s.
- MALÁ, V. (2007): Typologie cestovního ruchu, publikováno v Indrová, J. a kol.: Cestovní ruch (základy), Oeconomica 2007, s. 17-18.
- MARIOT, P. (1983): Geografia cestovního ruchu. Veda, Bratislava, 248 s.
- MARIOT, P. (1971): Funkčné hodnotenie predpokladov cestovního ruchu ako podklad pre vytvorenie priestorového modelu cestovního ruchu. *Geografický časopis*, 23, č. 3, s. 242-253.

- MILLINGTON, K., LOCKE, T., LOCKE, A. (2001): Adventure travel. Travel & tourism analyst, č. 4, s. 65-98.
- MMR (2014): Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014-2020. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 140 s.
- MULLER, T. E., CLEAVER, M. (2000): Targeting the CANZUS baby boomer explorer and adventurer segments. Journal of Vacation Marketing, 6, č. 2, s. 154-169.
- NOVOTNÁ, M. (2003): An evaluation of the conditions for the recreational exploitation of the region (Hodnocení předpokladů pro cestovní ruch pomocí GIS. Geografická analýza mikroregionu Vimpersko). In: Sborník referátů z 10. ročníku konference GIS, Ostrava, 14. s.
- NOVOTNÁ, M. (2005): Ohodnocení geografického potenciálu pro cestovní ruch. In Fňukal, M., Ptáček, P.: Geografie, cestovní ruch a rekreace. Katedra geografie PřF Univerzity Palackého, Olomouc, s. 15-26.
- PAGE, S. J., DOWLING, R. K. (2002): Ecotourism. Pearson Education, Harlow, 338 s.
- PAGE, S., J. (2007): Tourism Management: Managing for Change. Elsevier, Oxford, 381 s.
- PALACKÁ, I. (2010): Nabídka a poptávka dobrodružného cestovního ruchu v České republice. Bakalářská práce. PeF Mendeleu, Brno, 70 s.
- PLOG, S. (2001): Why destination areas rise and fall in popularity: An update of a Cornell Quarterly classic. The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly, 42, č.3, s. 13-24.
- PLOS, R. (2016): Paragliding: moderní učebnice létání s padákovými kluzáky. Svět křídel, Cheb, 231 s.
- POMFRET, G., BRAMWELL, B. (2014): The characteristics and motivational decisions of outdoor adventure tourists: a review and analysis. Current Issues in Tourism, 19, č. 14, s. 1447-1478.
- SCHOTT, C. (2007): Selling adventure tourism: a distribution channels perspective. International Journal of Tourism Research, 9, č. 4, s. 257-274.
- SCOTT, D., GÖSSLING, S. (2015): What could the next 40 years hold for global tourism? Tourism Recreation Research, 40, č. 3, s. 269-285.

- SPALEVIĆ, A., IGRAČEV, N. (2011): The natural-geographical basics for the development of the adventure tourism in Serbia. Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijic, SASA, 61, č. 3, s. 137-150.
- STEBBINS, R. A. (2001): Serious leisure. Society, 38, č.4, s. 53-57.
- SWARBROOKE, J., BEARD, C., LECKIE, S., POMFRET, G. (2003): Adventure Tourism: The new frontier. Routledge, London, 354 s.
- SÝKORA, B. (2004): Píškaři. Juka, Náchod, 262 s.
- ŠVECOVÁ, B. (2016): Analýza skialpinistických tras. Bakalářská práce. Katedra tělesné výchovy na Přírodovědně-humanitní a pedagogické fakultě TU, Liberec, 135 s.
- UNWTO (2014): Global Report on Adventure Tourism. World Tourism Organization. Madrid, 88 s.
- WILKS, J., PAGE, S. (2003): Managing tourist health and safety in the new millennium. Pergamon, Oxford, 266 s.
- WILLIAMS, P., SOUTAR, G. (2005): Close to the "edge": Critical issues for adventure tourism operators. Asia Pacific Journal of Tourism Research, 10, č. 3, s. 247-261.
- WINTER, S. (2002): Skialpinismus. KOPP nakladatelství, České Budějovice, 124 s.
- ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 448 s.

10.2 Internetové zdroje

- Adventure & outdoor: Summer activities in Soelden. [online], [cit. 13-05-2017]. Dostupné z: https://www.soelden.com/adventure_outdoor
- Alpy4000: Kurz skalního lezení. [online], [cit. 26-04-2017]. Dostupné z: <http://alpy4000.cz/kurzy-skalniho-lezeni.php>
- Broumovsko (2017): Adršpašské skály. [online], [cit. 02-02-2017]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cs/adrspasske-skaly-1>
- Broumovsko (2017a): Broumovské stěny. [online], [cit. 02-02-2017]. Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cs/broumovske-steny-1>
- Broumovsko (2017b): Ostaš. [online], [cit. 03-02-2017] Dostupné z: <http://www.broumovsko.cz/cs/ostas-1>

Broumovsko (2017c): Teplické skály. [online], [cit. 03-02-2017]. Dostupné z:

<http://www.broumovsko.cz/cs/teplicke-skaly-1>

CzechTourism: Česká centrála cestovního ruchu. [online], [cit. 19-04-2016]. Dostupné z:

<http://www.czechtourism.cz/nase-sluzby-pro-vas/evropske-projekty/iop-marketingove-aktivity-ke-zvyseni-povedomi-o/>

Cycling media: Cyklistické zpravodajství. [online], [cit. 18-10-2016]. Dostupné z:

<http://mtbs.cz>

ČADIL, M., (2004): Zimní panorama Vraních hor. [online], [cit. 07-09-2016]. Dostupné z:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vran%C3%AD_hory_-_panorama.jpg

Google images: Taking control of Everest. Dostupné z:

https://www.google.cz/search?rlz=1C1AVNE_enCZ658CZ658&biw=1366&bih=589&noj=1&tbn=isch&sa=1&q=negative+imapct+of+climbing+on+environment

Horosvaz: Databáze skal ČR. [online], [cit. 02-02-2017]. Dostupné z:

www.horosvaz.cz/databaze-skal-cr

LIENERTH, R. (2004): Horolezectví. [online], [cit. 03-12-2016]. Dostupné z:

www.climbingschool.cz/var/uploads/files/000000/000044/horolezectvi.pdf

NEJEDLO, R., (2017): Lezení na skalách. [online], [cit. 23-11-2016]. Dostupné z:

<http://www.lodekoza.cz/outdoorove-aktivity/lezeni-na-skalach/>

Paragliding mapa: Mapa startovaček. [online], [cit. 20-09-2016]. Dostupné z:

<https://www.paragliding-mapa.cz/mapa>

Prachovské skály: Horolezectví [online], [cit. 02-02-2017]. Dostupné z:

<http://www.prachovskeskaly.com/cs/horolezectvi>

Raft: vodácký průvodce. [online], [cit. 23-11-2016]. Dostupné z:

http://www.raft.cz/mapa_c.aspx

Region tour: Lezení. [online], [cit. 13-05-2017]. Dostupné z: [http://www.region-](http://www.region-adrspach.cz/aktivni-vyziti/lezeni)

[adrspach.cz/aktivni-vyziti/lezeni](http://www.region-adrspach.cz/aktivni-vyziti/lezeni)

Skalní města: Broumovsko. [online], [cit. 02-02-2017]. Dostupné z:

<http://www.skalnimesta.cz/broumovsko>

Skalní oblasti: Sektory, skály, cesty. [online], [cit. 02-02-2017]. Dostupné z:

http://www.skalnioblasti.cz/5_index.asp

Skiresort: Velká Úpa. [online], [cit. 17-04-2017]. Dostupné z:
https://www.skiresort.cz/novinky/novy-provozovatel-arealu-velka-upa_25

10.3 Seznam dotazovaných expertů

BENDA Martin: instruktor kaňoningu, vodácký instruktor, Bovec, prosinec 2016.

BLŠŤÁK Adam: skialpinista, zaměstnanec skialpinistického centra HUDY Havlíčkova, Praha, srpen 2016.

ČERMÁK Zdeněk: provozovatel vodních aktivit DCR (flyboarding, windsurfing), Rozkoš, říjen 2016.

HANČÍKOVÁ Barbora: MTB jezdkyňe, rozvoj letních aktivit pro Skiresort Live, Pec pod Sněžkou, leden 2017.

KŘIVÁNEK Michal: horolezec, instruktor potápění, Špindlerův Mlýn, leden 2017.

KVĚTOUNOVÁ Martina: horolezkyně, paraglidistka, instruktorka lyžování, Sölden, říjen 2016.

MAŤEJŮ Jiří: ředitel Skiresortu Live, Trutnov, leden 2017.

MAŠEK Jaromír: Český reprezentant v paraglidingu, Černá hora, listopad 2016.

PRAŽÁK David: lektor APUL, instruktor windsurfingu, Sölden, duben 2017.

ZAVŘEL Martin: horský průvodce, lezecký a ferratový instruktor, Hradec Králové, prosinec 2016.

10.4 Další zdroje

ArcČR 500 (2012): Geografická databáze České republiky. Arcdata, Praha.

CLC (2012): Coordination of Information on the Environment Land Cover. European Environment Agency, Kodaň.

CENIA (2015): Typy makroklimatu ČR. Česká informační agentura životního prostředí, Praha.

CENIA (2017): Typologie krajiny České republiky. Česká informační agentura životního prostředí, Praha.

DIBAVOD (2014): Digitální báze vodohospodářských dat. VÚV T.G.M.,v.v.i., Praha.

DMR 4G (2013): Digitální model reliéfu České republiky 4. generace. Geoportál ČÚZK, Praha.

Klimatická změna (2017): Sněhová pokrývka nad 30 cm - mapový podklad. Ústav výzkumu globální změny Akademie věd České republiky, Brno.